

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(ร่าง) ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็น

ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ระดับภาค

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(ร่าง) กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็น

ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ระดับภาค

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) มีภารกิจหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ปัจจุบัน สศช. อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดผลชัดเจนทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ครั้งนี้ สศช. ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและต่อเนื่อง ในปี ๒๕๕๓ ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชนตั้งแต่ในระดับชุมชน หมู่บ้าน ภาค และประเทศ เพื่อจัดทำทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ สศช. จึงได้ใช้ทิศทางดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และได้จัดทำเอกสาร (ร่าง) ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ฉบับนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอในการประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในการประชุมระดับภาคครั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้เกิดการระดมความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มีนาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ส่วนที่ ๑

สรุปสาระสำคัญทิศทางและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๑. บทนำ	๑
๒. การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างภูมิคุ้มกันการพัฒนาประเทศ	๒
๓. การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ	๒
๔. ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑	๖
๕. การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑
สู่การปฏิบัติ	๑๗

ส่วนที่ ๒

รายละเอียดยุทธศาสตร์ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

๑. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม	๑๙
๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน	๒๙
๓. ยุทธศาสตร์การสร้างความปลอดภัยและมั่นคงของอาหารและพลังงาน	๔๑
๔. ยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพบนฐานความรู้	๕๒
๕. ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค	๗๒
๖. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	๘๒

ส่วนที่ ๓

การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๑. บทนำ	๙๙
๒. การประเมินสถานการณ์ที่ผ่านมา	๙๙
๓. หลักการและวัตถุประสงค์การบริหารจัดการแผนฯ สู่การปฏิบัติ	๑๐๔
๔. แนวทางการขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติ	๑๐๖

ส่วนที่ ๑

สรุปสาระสำคัญทิศทางและยุทธศาสตร์ของ
แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

- ๑ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
 - ๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
 - ๓ ยุทธศาสตร์การสร้างความปลอดภัยและมั่นคงของอาหารและพลังงาน
 - ๔ ยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพบนฐานความรู้
 - ๕ ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค
 - ๖ ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
-

ยุ ท ธ ศ า ส ต ร์

การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ยุ ท ธ ศ า ส ต ร

การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
อย่างยั่งยืน

ยุ ท ธ ศ า ส ต ร

การสร้างสมดุลและมั่นคงของอาหารและ
พลังงาน

ยุ ท ธ ศ า ส ต ร์

การสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ
บนฐานความรู้

ยุทธศาสตร์

การสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและ
ความมั่นคงในภูมิภาค

ยุ ท ธ ศ า ส ต ร

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อย่างยั่งยืน

ส่วนที่ ๓

การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

ส่วนที่ ๑

สรุปสาระสำคัญทิศทางและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๑. บทนำ

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกเมื่อปี ๒๕๐๔ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไข รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ การพัฒนาประเทศอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จึงเป็นจุดเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวางแผนที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” มี “การพัฒนาแบบองค์รวม” และเริ่มให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ต่อมาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และฉบับที่ ๑๐ ได้นำ **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ**

ผลการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดระยะเวลาเกือบ ๕๐ ปีที่ผ่านมา สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า ยกระดับการพัฒนาประเทศไทยจากที่เคยอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาไปอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและรายได้ดีขึ้น มีอายุยืนยาว และมีการศึกษาสูงขึ้น การพัฒนาประเทศภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมาได้สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในสังคมหลายด้านและนำพาประเทศรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้หลายคราว อาทิ วิกฤตต้มยำกุ้ง สึนามิ และวิกฤตเศรษฐกิจโลก

ในช่วงเวลาของการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง กระบวนการจัดทำแผนจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และคำนึงถึงความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดทำทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจากการประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชนตั้งแต่ในระดับชุมชน หมู่บ้าน และภาค รวมทั้งได้นำเสนอแนวคิดและทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในเวทีระดับประเทศในการประชุมประจำปี ๒๕๕๓ ของ สศช. เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๓ สำนักงานฯ ได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างกว้างขวางจากเวทีต่างๆ มาปรับปรุงร่างทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และนำเสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบความก้าวหน้าการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓

๒. การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างภูมิคุ้มกันการพัฒนาประเทศ

ผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ – ๗ มีข้อสรุปว่า เศรษฐกิจก้าวหน้า สังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ โดยยึดแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” และต่อเนื่องมาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และ ๑๐ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีความก้าวหน้า ภาคส่วนต่างๆ ได้นำไปปฏิบัติกว้างขวางขึ้น **ภาครัฐ** กำหนดเป็นนโยบายและแนวการปฏิบัติ อาทิ การจัดระเบียบทางการคลัง การรักษาเสถียรภาพระบบสถาบันการเงิน การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่อย่างมีเหตุผล และบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ **ภาครัฐกิจเอกชน** ประยุกต์ใช้ในมิติการผลิต การลงทุนที่ใช้วัตถุดิบในประเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การบริหารธุรกิจที่เน้นความพอประมาณ ประหยัด มีการวิจัย และแบ่งผลกำไรคืนสู่สังคมและพนักงาน **สถาบันวิชาการ** เร่งสร้างองค์ความรู้ จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **ภาคเกษตร** ใช้รูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างแพร่หลาย ทำให้ประชาชนพอมีพอกิน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ พึ่งตนเอง และเกิดความมั่นคง **ชุมชน** เน้นการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง พัฒนาวัฒนธรรม คุณภาพชีวิต **ครอบครัว** มีสัมพันธภาพและการพึ่งพิงตนเองดีขึ้น รายได้พอเพียงที่อยู่อาศัยมั่นคง **ประชาชน** น้อมนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สังคมไทยจะมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นหลายด้าน แต่ยังไม่เพียงพอต่อการต้านทานวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม และภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในอนาคต ดังนั้น การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงต่อไป นอกจากจะต้องเร่งผลักดันให้ภาคส่วนต่างๆ น้อมนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงไปสู่การเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในทุกมิติเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่างๆ และวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๓. การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

๓.๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ

๓.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงในระดับโลกที่สำคัญ ได้แก่

๑) การเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาใหม่ของโลก การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในโลกรวมถึงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในการบริหารจัดการเศรษฐกิจโลก และการดำเนินเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ครอบคลุมถึงกฎ ระเบียบด้านการค้าการลงทุน การเงิน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา พันธกรณีและข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน และกฎ ระเบียบด้านสังคมมีบทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดความเคารพและรักษาคำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน อาจเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

๒) การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง การขยายตัวของข้าอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ อาทิ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ส่งผลต่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ของโลกจะมีมากขึ้น และการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้แก่ การรวมกลุ่มในกรอบอนุภูมิภาค และการเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ รวมทั้งกรอบความร่วมมืออื่นๆ อาทิ กรอบความร่วมมือเอเชีย-แปซิฟิก จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะรองรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

๓) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลก ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก ๘๑.๘๖ ล้านคน การเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามประเทศ เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน โครงสร้างการผลิตเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นเป็นการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน โครงสร้างการใช้จ่ายงบประมาณเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะมีรายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้งบประมาณสำหรับการลงทุนพัฒนาด้านอื่นๆ ลดลง

๔) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก ในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้ง และทวีความรุนแรง อาทิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ระบบนิเวศในหลายพื้นที่ของโลกอ่อนแอ สูญเสียพันธุ์พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งเนื่องจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น นำไปสู่การย้ายถิ่นของประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล รวมทั้งสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เขตท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรและธัญญาหารของโลก รวมทั้งกระทบต่อภาคสังคม อาทิ ปัญหาความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากร

๕) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของโลกมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญ ความต้องการพืชพลังงาน สินค้าเกษตรและอาหารมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มประชากรโลก แต่การผลิตพืชอาหารลดลงด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ เทคโนโลยีที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานในอนาคต ส่งผลให้ผลผลิตอาหารสู่ตลาดลดลง ไม่เพียงพอ กับความต้องการของประชากรโลก หรือมีราคาสูงเกินกว่ากำลังซื้อโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยากจน อาจนำไปสู่การเกิดวิกฤตอาหารโลก

๖) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นานาเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต อาจเป็นโอกาสในการพัฒนา หรือเป็นภัยคุกคาม อาทิ การจารกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีได้ช้าจะกลายเป็นผู้ซื้อและมีผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาจึงเป็นความท้าทายในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำ

๗) การก่อการร้ายสากลเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลกและรุนแรง มีรูปแบบและโครงข่ายที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติจากภัยก่อการร้าย

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศที่สำคัญ พิจารณาได้จาก

๑) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยมีภูมิคุ้มกันด้านการเงินจากการพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยง การเพิ่มแรงขับเคลื่อนจากภาคเศรษฐกิจในประเทศ และการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น ขณะที่เสถียรภาพทางการคลังเป็นปัจจัยเสี่ยงในระยะต่อไปเนื่องจากภาระหนี้สาธารณะที่สูงขึ้นจากการดำเนินมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ส่วนศักยภาพทางเศรษฐกิจมุ่งสร้างฐานรายได้ใหม่

จากภาคบริการและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมเริ่มมีข้อจำกัดจากกฎ ระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม การยอมรับจากชุมชน และการดำเนินการตามขั้นตอนของรัฐธรรมณูญ ต้องพึ่งวัตถุดิบ ทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยีจากภายนอก ทำให้โครงสร้างอุตสาหกรรมมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะที่ภาคเกษตรได้รับผลกระทบจากฐานทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง พื้นที่มีจำกัดและถูกใช้ไปเพื่อกิจการอื่น แรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง และการเชื่อมโยงผลผลิตเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่ายังอยู่ในวงจำกัดและล่าช้า

๒) ด้านสังคม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนในอนาคต ขณะที่คุณภาพการศึกษามีปัญหาทำให้การเพิ่มผลิตภาพแรงงานทำได้ยาก สังคมมีความเป็นปัจเจกสูง มีวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากขึ้น เกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม ขณะที่ชนชั้นกลางมีน้อยไม่เพียงพอในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมนำไปสู่ความขัดแย้ง และครอบครัวไม่สามารถดูแลสมาชิกได้เต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบต่อสังคมที่นำไปสู่การมีธรรมาภิบาลได้รับความสำคัญมากขึ้น

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีความเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากภาวะโลกร้อนส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง มีผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำลายต่อการพัฒนาในระยะต่อไป

๔) การพัฒนาภาค พื้นที่ และชุมชน มีปัญหาความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ระหว่างภาคกรุงเทพมหานครและภาคกลางยังคงมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่คนจนยังกระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกภาค แต่การกระจายกิจกรรมเศรษฐกิจจากเมืองใหญ่สู่กลุ่มเมืองขนาดกลางยังขาดความสมดุล การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความล่าช้า ขณะที่ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น เกิดเครือข่ายการพึ่งตนเองในหลายพื้นที่ แต่เศรษฐกิจชุมชนไม่เข้มแข็ง และมีการย้ายถิ่นของแรงงานจากชนบทสู่เมือง

๕) ความมั่นคงของประเทศ มีความท้าทายในหลายประเด็น ทั้งความขัดแย้งในบางพื้นที่ที่สั่งสมมานาน อาทิ ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชนกลุ่มน้อยตามพื้นที่ชายแดน ควบคู่กับประเด็นเรื่องของชาติพันธุ์ เชื้อชาติและชาตินิยม ในอนาคตจะเกิดประชาคมอาเซียนซึ่งต้องสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาภูมิภาคให้ก้าวหน้า ขณะเดียวกัน การทุจริตประพตติมิชอบเป็นปัญหาสำคัญ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

๓.๒ การประเมินความเสี่ยง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่สำคัญ ๖ ประการ ได้แก่

๓.๒.๑ การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงานไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตประพตติมิชอบ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

๓.๒.๒ โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน จากการพัฒนาที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทำให้ต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศและการส่งออก ขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และภาคเกษตรกรรมที่เป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของประเทศมีบทบาทลดลง เกษตรกรประสบปัญหาความยากจนและมีหนี้สิน การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิม โดยเฉพาะทุน และแรงงานราคาถูกที่มีผลผลิตภาพการผลิตต่ำ อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และกฎกติกาการกีดกันทางการค้า ทำให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และคุณภาพชีวิตลดลง

๓.๒.๓ โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จากสัดส่วนประชากรเด็ก : แรงงาน : ผู้สูงอายุ ๒๐.๕ : ๖๗.๖ : ๑๑.๙ ในปี ๒๕๕๓ เป็น ๑๘.๓ : ๖๖.๙ : ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙ แต่ในอนาคตความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจอาจเพิ่มขึ้น การขาดแคลนแรงงานจะเป็นปัญหาสำคัญ ภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศต่างๆ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปอย่างเสรี การแข่งขันเพื่อแย่งชิงแรงงานจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานคุณภาพ จะเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยที่มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างชาตินอกจากนี้ ภาครัฐและครัวเรือนจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ภาระพึ่งพิงสูง และเป็นภาระต่อฐานะการคลังของประเทศด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาล

๓.๒.๔ ค่านิยมที่ดั่งงามของไทยเสื่อมถอย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดั่งงาม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง ต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกัน ทำให้คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

๓.๒.๕ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เกิดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศทางทะเล ชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำ และป่าไม้ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายต่อพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตร หรือแหล่งท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพ เกิดการอพยพย้ายถิ่นทำให้วัฒนธรรมพื้นถิ่นสูญหาย ขณะที่ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีพื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัย วาตภัย และภัยแล้งเพิ่มขึ้น กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓.๒.๖ ประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านความมั่นคง ทั้งที่มาจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย วิกฤตเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติมีความรุนแรงและผลกระทบสูง เป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งการบริหารวิกฤตการณ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไว และการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันประเทศ ๖ ประการ ได้แก่

๓.๓.๑ ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืนของชาติ เป็นศูนย์กลางความมั่นคงทางด้านจิตใจของคนไทยที่ต้องเชิดชู รักษาให้อยู่คู่ความเป็นไทยตลอดไป

๓.๓.๒ ภาคเกษตรเป็นฐานรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ เป็นแหล่งสร้างงาน แหล่งผลิตอาหาร และเชื่อมโยงวิถีชีวิตของสังคมไทย

๓.๓.๓ การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มุ่งใช้ความรู้ในตัวคน ความรู้ทางเทคโนโลยี และความรู้ในวิทยาการต่างๆ เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาประเทศ

๓.๓.๔ สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบครัวยึดมั่นความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง

๓.๓.๕ ชุมชนเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน

๓.๓.๖ ประเทศไทยมีความเป็นเอกราช เป็นกลาง และเป็นพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศ มีศักยภาพและความพร้อมในการคงไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติ ให้ความสำคัญต่อการเป็นพันธมิตรและภาคีการพัฒนา กับประเทศต่างๆ ยึดความเป็นกลางในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

๓.๔ ประเด็นการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ให้ความสำคัญกับ

๓.๔.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในสังคมให้ดีขึ้น เกิดเป็นสังคมสงบสุข มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้วยการผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน จัดบริการทางสังคมให้ทั่วถึง สร้างแหล่งจ้างงานที่เพิ่มรายได้ให้ประชาชน จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ปรับปรุงการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ลดการทุจริตประพฤติมิชอบ เร่งรัดการถ่ายโอนภารกิจสู่ท้องถิ่น

๓.๔.๒ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพและศักยภาพ เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง รู้จักสิทธิหน้าที่ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น

๓.๔.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริมภาคบริการเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ ส่งเสริมการทำเกษตรที่เกื้อกูลระบบนิเวศ พัฒนากลุ่มสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปรับการผลิตภาคอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา สร้างโอกาสทางการตลาด ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

หลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการ และเป็นองค์กรรวม และยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัย และมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

๔.๑ วิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และพันธกิจ การจัดทำเป็น แผนพัฒนาในระยะ ๕ ปี ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาวดังกล่าว จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงในช่วงระยะ ๕ ปี ครอบคลุมทิศทาง ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงประกอบด้วยวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

๔.๑.๑ วิสัยทัศน์ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมี ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

๔.๑.๒ พันธกิจ

๑) สร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ ควบคู่กับการสร้างสังคมคุณธรรม เพื่อให้คน กินดีอยู่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติเหตุ ยาเสพติดและอบายมุข คนในสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล

๒) พัฒนาระบบการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีเสถียรภาพบนฐานความรู้และการ สร้างสรรค์ของคนไทย ขยายหลักประกันทางสังคมให้ครอบคลุมประชาชนทุกคน สร้างความมั่นคงด้านอาหาร และพลังงาน รวมทั้งยารักษาโรคจากสมุนไพรบนฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้ง ปรับปรุงโครงสร้างสาหการผลิตและการบริโภคของประเทศให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๓) สร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งสามารถป้องกันและรองรับผลกระทบและความเสี่ยงจาก วิกฤตเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ และทักษะ สามารถรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงอย่างมีเหตุผล

๔.๒ วัตถุประสงค์

๔.๒.๑ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เกิดความเป็นธรรม และมีธรรมาภิบาล

๔.๒.๒ ประชาชนได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบัน ทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคน

๔.๒.๓ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิต สินค้าและบริการในภูมิภาค มีความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม

๔.๒.๔ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีเพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และ ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์

๔.๓ เป้าหมายหลัก

๔.๓.๑ ความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งทรัพยากร และกระบวนการยุติธรรม ลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน เพิ่มคะแนน ภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันให้ไม่ต่ำกว่า ๕.๐ คะแนน

๔.๓.๒ ลดอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ ลดอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ เพิ่มจำนวนปี การศึกษาเฉลี่ยของคนไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักทุกระดับสูงกว่าร้อยละ ๕๐ และความอบอุ่นของ ครอบครัวเพิ่มขึ้น

๔.๓.๓ เศรษฐกิจเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๕ ต่อปี อัตราเงินเฟ้ออยู่ในกรอบเป้าหมาย ผลภาพการ ผลิตรวมสูงขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ รักษาปริมาณการผลิต สินค้าเกษตรและอาหารให้พอเพียงต่อความต้องการของผู้บริโภค และลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔.๓.๔ รักษาสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓๓.๕ ของพื้นที่ประเทศ ชุมชนมีส่วนร่วมใน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

๔.๔ ตัวชี้วัด

เป้าหมายที่ ๔.๓.๑ ประกอบด้วย ดัชนีความสงบสุข สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มี รายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ ๑๐ สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงการ คู้มครองทางสังคม การถือครองที่ดินของกลุ่มคนต่างๆ คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐต่อ ๑๐,๐๐๐ กรณีเรือน คดีในศาลปกครองต่อ ๑๐,๐๐๐ กรณีเรือน และดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพตติมิชอบ

เป้าหมายที่ ๔.๓.๒ ประกอบด้วย อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ อัตราการฆ่าตัวตาย สำเร็จ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักทุกระดับ ดัชนีความอบอุ่นของ ครอบครัว

เป้าหมายที่ ๔.๓.๓ ประกอบด้วย อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ ผลภาพการ ผลิตรวม อันดับความสามารถในการประกอบธุรกิจ ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

เป้าหมายที่ ๔.๓.๔ ประกอบด้วย ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ ร้อยละขององค์กร ชุมชนที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อองค์กรชุมชนทั้งหมด

๔.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

การพัฒนาประเทศให้เศรษฐกิจก้าวหน้ามั่นคง สังคมสงบสันติ และประชาชนดำรงชีวิตอย่างมี ความสุข ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกที่คาดการณ์ได้ยากและมีแนวโน้มรุนแรงทั้ง การเมืองในประเทศและวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและส่งผลกระทบวงกว้าง ทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของ ประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพและคุณภาพชีวิต ที่ดี ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจจากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ให้ประเทศสามารถเจริญก้าวหน้า ต่อไป โดยให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ที่มีลำดับความสำคัญสูง ๖ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๔.๕.๑ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม มุ่งสร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมไทย เข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน คน ด้อยโอกาส แรงงานนอกระบบ แรงงานต่างด้าว รวมทั้งชนกลุ่มน้อยและต่างชาติพันธุ์ สร้างโอกาสการเข้าถึง แหล่งทุน ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่จะเป็นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคง ยกระดับรายได้ สร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ทุกคนในสังคมไทย สนับสนุนให้ประชาชนทุก คนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค การทำและบังคับใช้ กฎหมายให้เกิดประโยชน์ต่อทุกคน สร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของระบบบริหารราชการ แผ่นดินบนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของ ประเทศ รวมทั้งยึดหลักความมีอิสระและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาค ส่วนมีส่วนร่วมแก้ไข มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการ ความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง โดยสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจฐานรากและการสร้าง โอกาสเศรษฐกิจให้คนฐานล่างซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในประเทศ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย และการเข้าถึงระบบสาธารณสุขปึกคัก ปรับระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม ส่งเสริมการ ใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งการคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนใน สังคมไทย

๒) จัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับ ปังเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ โดยสร้างโอกาสอย่างเป็น ธรรมให้กลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เสริมสร้างความ มั่นคงให้คนยากจนมีความพร้อมรับผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ และสนับสนุนการสร้างสังคมสวัสดิการ

๓) เสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้าง การมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี โดยเสริมสร้างพลังทาง สังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ เลือกและตัดสินใจในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง เสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆ ของชุมชนด้วยตัวเอง สนับสนุนการพัฒนาสื่อ ปลอดภัยและสื่อสร้างสรรค์ ในการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาค ประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย เสริมสร้างระบบบริหาร ราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน และมีการรับผิดชอบ ที่เหมาะสม ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน และสร้างความเท่าเทียมใน กระบวนการยุติธรรม

๔) เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดย สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรม การเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม และสร้างความเชื่อมั่นและความ ไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม

๔.๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ยกกระตือรือร้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย และเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) การส่งเสริมคนไทยที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้น และมีการกระจายตัวประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสของพื้นที่ โดยส่งเสริมคู่สมรสที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้อยู่ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน และสนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่

๒) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สู่วัฒนธรรมการถือคุณธรรมเสริมสร้างทักษะให้คนมีจิตสาธารณะ ด้วยการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และการต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ และสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

๓) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ โดยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน สร้างนิสัยใฝ่รู้และรักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กรและสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย การสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

๔) เสริมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยมาขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน คุณค่าของความสงบสุขและการแบ่งปันตามวิถีดั้งเดิม มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้นำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาต่อยอดในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาสังคมของประเทศ บูรณาการกลไกการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐและสิทธิชุมชน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากลให้เชื่อมสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูล และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน

๔.๕.๓ ยุทธศาสตร์การสร้างความสุขและมั่นคงของอาหารและพลังงาน มุ่งพัฒนาให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความสมดุล มั่นคงและมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาด และมีราคาที่เหมาะสม เป็นธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และสร้างให้ครัวเรือนและชุมชนมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยรักษาและคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรและสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน เร่งรัดการนำที่ดินที่ซื้อจากเอกชนมาปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบการบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรม พัฒนาศักยภาพเกษตรกรที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรเพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พื้นฟูค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนในการดูแลรักษาศักยภาพเกษตรกรที่เป็นฐานการผลิตทางการเกษตร

๒) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและสร้างมูลค่า โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ ที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมและ พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีที่ลดต้นทุนการผลิตอย่างยั่งยืน เพิ่มมูลค่าผลผลิตด้านปศุสัตว์ให้สูงขึ้น ส่งเสริมการผลิตที่ปลอดจากการตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและอาหาร และพลังงาน สนับสนุนการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร และมาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด รมรณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ และสนับสนุนการใช้สารชีวภาพให้มากขึ้น ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหาร การเพิ่มมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตรที่เชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทาน และปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง

๓) สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยพัฒนาระบบการสร้างหลักประกันเพื่อดูแลด้านรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคง และให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด เร่งพัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตร ให้สามารถคุ้มครองความเสี่ยงด้านการผลิตทางการเกษตรจากทุกภัยพิบัติให้กับเกษตรกรในทุกพื้นที่ ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ด้วยการสนับสนุนองค์ความรู้อย่างครบวงจร พัฒนาสถาบันเกษตรกรให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำ อันเป็นผลจากข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี

๔) สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพและชีวมวลในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยส่งเสริมให้มีการปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกระดับอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ส่งเสริมพฤติกรรมกรบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ส่งเสริมการนำวัตถุดิบที่มีอยู่และเหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนใช้ในครัวเรือนและชุมชน สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนภายในชุมชน และส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ

๕) สร้างความมั่นคงด้านพลังงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ จัดให้มีกลไกในการกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเสถียรภาพและความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต และปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๖) ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน โดยสนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการทำงานอย่างบูรณาการทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาด ไปจนถึงการบริโภค ให้มีความถูกต้องและเข้าถึงได้ พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี โดยเฉพาะประชาคมอาเซียนเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

๔.๕.๔ ยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพบนฐานความรู้ มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน มั่นคง มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างระบบการแข่งขันเสรี และเป็นธรรม ที่เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม และให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคอาเซียนบนฐานปัญญา นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุน ให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง และเศรษฐกิจภายในประเทศ อาทิ เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาดหลักด้านการจัดทำความตกลงการค้าเสรี และเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในทุกขนาดและระดับการเติบโตของธุรกิจให้สามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ และพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการไทย **ปรับโครงสร้างภาคบริการ** อาทิ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการเชิงสร้างสรรค์ ขยายฐานการผลิตและการตลาดภาคธุรกิจบริการที่มีศักยภาพออกสู่ตลาดต่างประเทศ พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศและการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย และวิสาหกิจชุมชน **พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์** อาทิ พัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ เสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาเมือง ชุมชนสร้างสรรค์ และผลักดันกลุ่มสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพของประเทศ **พัฒนาภาคเกษตร** อาทิ ผลักดันการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการตลาด พัฒนาคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และพัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านการเกษตร และ **พัฒนาภาคอุตสาหกรรม** อาทิ พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและพื้นที่อุตสาหกรรมหลักของประเทศอย่างต่อเนื่อง พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพภาคอุตสาหกรรม สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตภาคอุตสาหกรรมกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น และเตรียมพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจหลักแห่งใหม่

๒) ปรับระบบการแข่งขัน ให้มีประสิทธิภาพ กระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน ได้แก่ พัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ และลดต้นทุน ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเท่าเทียมด้วยต้นทุนที่เหมาะสม สนับสนุนและพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนและสหกรณ์ทุกระดับ พัฒนาความรู้พื้นฐานทางการเงิน (Financial Literacy) ให้กับประชาชน **พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม** ได้แก่ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอ **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์** ได้แก่ ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของประเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรโลจิสติกส์ พัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทางราง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย พัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีมาตรฐานสากลครอบคลุมทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท และวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม **สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน** ได้แก่ ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือก กำกับดูแลกิจการพลังงานให้มีราคาที่เหมาะสม มีเสถียรภาพ และเป็นธรรม กำหนดโครงสร้างราคาพลังงานทดแทนที่เหมาะสม ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตพลังงานจากแหล่งธรรมชาติเพื่อทดแทนเชื้อเพลิงจากฟอสซิล และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ และ **ปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจ และกฎ ระเบียบต่างๆ** ได้แก่ ปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน การผลิตและบริการ การวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและเร่งรัดการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย

๓) บริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีเสถียรภาพ โดยการบริหารจัดการด้านการเงิน ได้แก่ รักษาเสถียรภาพของราคาควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม (Financial Stability) สร้างความสมดุลระหว่างตลาดเงินและตลาดทุน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัยให้ครอบคลุมความเสี่ยงทุกรูปแบบ มีระบบบริหารจัดการเงินทุนจากต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มบทบาทของอาเซียนในระบบเศรษฐกิจการเงินโลก และส่งเสริมการออมในทุกระดับและทุกกลุ่มอาชีพ **บริหารจัดการด้านการคลัง** ได้แก่ ปรับระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ พิจารณารisks ความเสี่ยงทางการคลังและนำรายงานความเสี่ยงทางการคลังมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินนอกงบประมาณและกองทุนนอกงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส พัฒนารัฐวิสาหกิจให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังของภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

๔.๕.๕ ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค มุ่งเสริมสร้างความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจจากศักยภาพที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศที่เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนและเอเชียแปซิฟิกให้สามารถใช้ประโยชน์จากภูมิภาคได้อย่างสูงสุด เตรียมพร้อมและปรับตัวเข้าสู่บริบทโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเสริมสร้างประโยชน์ของไทยในด้านการค้า การลงทุน การเงินและโอกาสด้านการตลาดระหว่างประเทศ เสริมสร้างบทบาทของไทยเพื่อให้ไทยเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่อภูมิภาค โดยเฉพาะในกลุ่มอาเซียนและพันธมิตร และเอเชียแปซิฟิก ส่งเสริมบทบาทของไทยในกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและความไว้วางใจ และเสริมสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาผลกระทบเชิงลบและประเด็นปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นประเด็นฉุดรั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) **พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ** โดยพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะรูปแบบบริการขนส่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การพัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนไทยทั้งในด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และความรู้ด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ และเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

๒) **พัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอนุภูมิภาค** มุ่งเน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างฐานการผลิตตามแนว Economic Corridor ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ที่สามารถสนองตอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่พัฒนาต่อเนื่องและพื้นที่ใหม่ และบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเชื่อมโยงแผนพัฒนาเพื่อให้บรรลุประโยชน์ร่วมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

๓) **สร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน** โดยผลักดันให้ไทยมีบทบาทนำที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการโดยพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ภาคการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ยกระดับการให้บริการด้านสุขภาพและบริการด้านสาธารณสุข ทั้งบุคลากรและมาตรฐานการให้บริการ เพื่อก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาค เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ

๔) **เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภูมิภาคโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์** เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก เพื่อรักษาสอดคล้องในปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยและมหาอำนาจต่างๆ และประโยชน์อื่นๆ ของประเทศทั้งในด้านการค้า ความมั่นคงของอาหาร/พลังงาน โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ไทย การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในกรอบนานาชาติและการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของไทยและภูมิภาคโดยรวม โดยรักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ และรักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่

๕) **สร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ ในลักษณะเกื้อกูลกัน ผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ โดยเร่งดำเนินการด้านการยอมรับมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน และคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ และสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ

๖) ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจในระยะยาว จากผลกระทบในด้านความมั่นคงแห่งชีวิต เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค โดยพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ปัญหายาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ เตรียมพร้อมรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน และร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคภัยประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ในโลก

๗) เสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๘) สนับสนุนการเปิดการค้าเสรีและกำหนดแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยเร่งปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจ และกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน อย่างเป็นธรรม และส่งเสริมการจัดสิทธิบัตร การคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และนักวิจัย

๙) ปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก อาเซียน และอนุภูมิภาค โดยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่ และส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทย

๔.๕.๖ ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ ขับเคลื่อนการผลิตและบริโภคของประเทศไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างภูมิคุ้มกัน และเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างสังคมและชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล และสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศจากข้อตกลงและพันธกรณีระหว่างประเทศ มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคุ้มครอง ป้องกัน รักษา ฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้ ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจัดการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองความมั่นคงและฐานการดำรงชีวิตของเกษตรกรยากจน เร่งรัดพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพดินเพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตรให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน และลดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งได้อย่างยั่งยืน พัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ เพื่อสนับสนุน

การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานแก่ประเทศ พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

๒) **ปรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** โดยการพัฒนาโครงสร้างการผลิตของประเทศสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน การปรับพฤติกรรมกรบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๓) **ยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ** เพื่อให้สังคมมีความยืดหยุ่นและมีภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

๔) **สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤติภาวะโลกร้อน** โดยติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งกำหนดมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำคาร์บอนฟุตพริ้นต์ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ

๕) **เพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ** โดยศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจของพันธกรณี รวมทั้งติดตามสถานการณ์การเจรจาและท่าทีของประเทศต่างๆ สร้างความพร้อมและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างเทคนิคการเจรจา พัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียน และสนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และพันธุกรรม

๖) **ควบคุมและลดมลพิษ** เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน ลดปริมาณมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล และการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี พัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

๗) **การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม** โดยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและ

บังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐ ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐ ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปฏิรูปการบริหารจัดการงบประมาณของประเทศ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ และลดการก่อกมลพิษ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ

๕. การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๕.๑ หลักการ การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมจะต้องดำเนินการบนหลักการสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) สังคมไทยยอมรับและใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นกรอบทิศทางหลักในการพัฒนาประเทศ ภาคีการพัฒนาเข้าใจบทบาทของตนเองในการร่วมพัฒนาอย่างชัดเจน ๒) กระจายการพัฒนางานสู่พื้นที่โดยตรง โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วมให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากระดับชุมชนสู่ระดับประเทศ และระดับประเทศสู่ชุมชน ๓) ใช้ปัจจัยด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกส่วนของระบบเศรษฐกิจและสังคม และในทุกพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน และ ๔) ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชนอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

๕.๒ แนวทางการขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติ มุ่งสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนฯ ให้เกิดการยอมรับ พัฒนาวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการแปลงแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม อาทิ จัดทำกรอบแนวทางการผลักดันการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติเผยแพร่สู่ภาคีการพัฒนา เกิดความร่วมมือในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ฉบับประชาชนที่เข้าใจง่าย เผยแพร่และสร้างความเข้าใจกับภาคีการพัฒนาอย่างทั่วถึง ผ่านสื่อสารมวลชนทุกแขนง จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาต่างๆ ผ่านเวทีประชาคม เวทีเสวนาสาธารณะ การประชุม / สัมมนา การประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าใจในเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน และมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งผสมผสานและสอดแทรกไว้ในแผนปฏิบัติการของหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง และกระจายลงสู่ระดับพื้นที่อย่างเป็นขั้นเป็นตอน รวมถึงการประสานความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาต่างๆ เช่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชน ประสานการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการต่างๆ อย่างต่อเนื่องจัดทำระบบการติดตามประเมินผลและสร้างตัวชี้วัดการพัฒนาที่สามารถนำไปใช้กำกับกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓ กระบวนการขับเคลื่อน เป็นการแปลงแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่การแปลงทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และตัวชี้วัดความสำเร็จ ลงสู่แผนและยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ ได้แก่ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปีและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของกระทรวงและกรม ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนชุมชน ผ่านการจัดสรรงบประมาณที่สนับสนุนการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และการบูรณาการการบริหารจัดการของหน่วยงานกลางทั้งสำนักงบประมาณ ก.พ.ร. และ สศช. ให้สามารถผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ

๕.๔ กลไกการขับเคลื่อน ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนแผนฯ ทั้งกลไกระดับชาติ และกลไกอื่นๆ เกิดการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มากขึ้น โดย สศช. ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่ประสานการขับเคลื่อนแผนฯ และการติดตามประเมินผลการพัฒนาในภาพรวมกับภาคีการพัฒนา คณะกรรมการระดับชาติ และคณะกรรมการอื่นๆ ทั้งในส่วนกลางและพื้นที่ ปรับปรุงกลไกที่มีอยู่ในภาครัฐและเอกชนให้เข้มแข็งและมีพลัง และให้กลไกระดับจังหวัดเป็นจุดเชื่อมโยงการขับเคลื่อนการพัฒนาระดับประเทศและพื้นที่

๕.๕ บทบาทภาคีการพัฒนา มุ่งพัฒนาบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาบทบาทและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงานร่วมกัน ดังนี้

๕.๕.๑ มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคีต่างๆ สามารถผลักดันและดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างเหมาะสม โดยพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีความพร้อมดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานตามภารกิจที่กฎหมายระบุไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการบริหารจัดการ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เป็นเครือข่ายกับท้องถิ่นใกล้เคียงในการพัฒนาพื้นที่ และปรับโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ภาคีการพัฒนามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น ปรับบทบาทภาครัฐเน้นหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และปรับทัศนคติข้าราชการให้มุ่งบริการและดูแลประชาชนอย่างสม่ำเสมอและเป็นธรรม ในทุกระดับ ปรับแนวคิดภาคเอกชนให้ทำงานร่วมกับภาคชุมชน และองค์กรพัฒนาเอกชนได้อย่างเป็นพันธมิตร โดยมีภาครัฐเป็นผู้ประสานประโยชน์ให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ส่งเสริมให้สื่อพัฒนาบทบาทการเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงสร้างสรรค์สังคม และเป็นสื่อสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

๕.๕.๒ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงานภายใต้บทบาทภาคีการพัฒนาต่างๆ เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกระดับ โดยปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ให้ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อนและข้อจำกัด สามารถสร้างบรรยากาศให้การทำงานร่วมกันของภาคีต่างๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดพื้นที่สาธารณะให้ทุกภาคีทั้งองค์กรอิสระที่ตั้งโดยรัฐธรรมนูญ กฎหมายเฉพาะ และองค์กรตามธรรมชาติ ตลอดจนภาคีอื่นๆ ใช้ประโยชน์ในการจัดเวทีสานเสวนา ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เลื่อนไหลระหว่างภาคีการพัฒนา สามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ตรงกัน

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

๑. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมาสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น รายได้เฉลี่ยของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาอาชญากรรมลดลง ในด้านบริการสังคมประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคมได้มากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนโดยเฉลี่ยได้รับการศึกษาและสามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานอันเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้ทั่วถึงมากขึ้น สุขภาพอนามัยโดยเฉลี่ยของประชาชนดีขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และการเข้าถึงสิทธิและกระบวนการทางยุติธรรมยังเป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทย ความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้นมีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ในด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการถือครองทรัพย์สินมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งสะท้อนถึงการขาดโอกาสและความไม่ยุติธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางอาชีพ รวมทั้งโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้อประโยชน์ต่อเฉพาะบางกลุ่มทำให้ยังมีช่องว่างมากระหว่างกลุ่มต่างๆ ระหว่างอาชีพ ระหว่างสาขาเศรษฐกิจ และระหว่างพื้นที่/ภูมิภาค และระหว่างเมืองกับชนบท นอกจากนี้คุณภาพของบริการทางสังคมมีความเหลื่อมล้ำกันมากในระหว่างเมืองกับชนบท ในขณะที่การเข้าถึงบริการทางสังคมยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ประชาชนบางกลุ่มโดยเฉพาะคนยากจนและขาดความรู้มักจะถูกกีดกันออกจากระบบกฎหมาย ถูกกดขี่โดยระบบกฎหมาย ขาดสิทธิที่ได้รับการยอมรับ และมีความเปราะบางต่อการถูกเอาเปรียบจากหน่วยงานภาครัฐที่เลือกปฏิบัติ แสวงหาสินบน หรือเลือกเข้าข้างผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพล ในด้านความเทียมทางเพศมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้นมาก อย่างไรก็ตามสิทธิส่วนของผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งในรัฐสภา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนยังต่ำ จึงยังมีบทบาทในการตัดสินใจในระดับนโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้น้อย สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นบ่งชี้ว่าความไม่สมดุลของการพัฒนาและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นการกำหนดแนวทางการพัฒนาในระยะ ๕ ปีข้างหน้า จึงต้องวิเคราะห์หารากของปัญหาที่ทำให้สังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำ ขาดความมั่นคง พิจารณาถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเป็นธรรมและลดช่องว่างในสังคมไทยในอนาคต และหาแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีแก่คนบนพื้นฐานของการสร้างสังคมคุณภาพ เป็นธรรม และการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ให้สามารถปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

๒. การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง

ผลการพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลให้เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างทางอำนาจ มีความบิดเบือน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว และเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งส่งผลให้การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ ๑๑ ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวและความเสี่ยงต่อการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำที่สำคัญมีหลายประการ มีดังนี้

๒.๑ โครงสร้างเศรษฐกิจบิดเบือนไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ เป็นโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทและผลิตภาพสูงกว่าภาคเกษตรมาก พึ่งพิงการส่งออกในสัดส่วนที่สูงในขณะที่เศรษฐกิจภายในมีสัดส่วนต่ำ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังอ่อนแอ โครงสร้างดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่จะเป็นอุปสรรคต่อการลดความช่องว่างทางเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ โครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพิงอุตสาหกรรมและการส่งออกในสัดส่วนที่สูง แต่ภาคเกษตรยังต้องรองรับแรงงานกว่าร้อยละ ๔๐ และผลิตภาพภาคเกษตรต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรมมากจะยังเป็ความเสี่ยงที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ในระหว่างกลุ่มอาชีพ ในปี ๒๕๕๒ ภาคอุตสาหกรรมเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แต่มีการจ้างงานในประเทศคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๑๕ ขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๙ ในปี ๒๕๕๒ แต่ยังเป็นแหล่งจ้างงานหลักของประเทศถึงร้อยละ ๓๘ ผลตอบแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรจึงมีความแตกต่างกันมากรายได้ต่อหัวในภาคเกษตรต่ำกว่าในสาขาอื่นมาก ปัญหาความยากจนในภาคเกษตรมีความรุนแรงกว่าในภาคเศรษฐกิจอื่น รายได้ที่เป็นค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรต่อรายได้รวมของประเทศนั้นอยู่ในระดับต่ำเพียงประมาณร้อยละ ๔

๒.๑.๒ โครงสร้างและนโยบายเศรษฐกิจเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน สัดส่วนรายได้ที่เป็นผลตอบแทนแรงงานต่ำกว่าผลตอบแทนทุน กลายเป็นช่องว่างระหว่างชนชั้นรายได้และความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าของแรงงาน การมุ่งเน้นการพัฒนาการส่งออกโดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Export-led growth) ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นตามลำดับนั้นทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความก้าวหน้ามากกว่าภาคเกษตร และกลุ่มทุนมีอำนาจการต่อรองและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ลักษณะของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเอื้อต่อกลุ่มเจ้าของทุนมากกว่าเจ้าของแรงงาน ในขณะที่โครงสร้างภาษีที่ไม่เป็นธรรม การพึ่งพิงภาษีทางอ้อมเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าภาษีทางตรงทำให้เกิดการผลักภาระ และมีโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนแรงงาน (non-wages) และรายได้จากทรัพย์สินมากกว่ารายได้ที่เป็นตอบแทนค่าแรงงาน ขณะที่การลดหย่อนและการให้ประโยชน์ทางภาษีกี้อื้อต่อกลุ่มรายได้ระดับบนมากกว่าระดับล่าง โดยที่ผู้มีรายได้สูงมีช่องทางลดหย่อนมาก ข้ำเติมให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ ในช่วงที่ผ่านมานั้นรายได้ที่ค่าตอบแทนแรงงานและสวัสดิการเป็นสัดส่วนเฉลี่ยเพียงประมาณร้อยละ ๔๐ ของรายได้ประชาชาติในขณะที่รายได้ส่วนอื่นเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๐ นอกจากนี้การพัฒนาที่ยังกระจุกตัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและการรวมศูนย์บริหารจัดการภาครัฐทำให้ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมากในระดับพื้นที่ กลายเป็นความขัดแย้ง

๒.๑.๓ การผูกขาดทางการค้าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจสำหรับรายย่อย ธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อมพัฒนาไปได้ช้ากว่าธุรกิจขนาดใหญ่และมีผลิตภาพต่ำ เข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้น้อยกว่า รวมทั้งมีอำนาจต่อรองในเชิงนโยบายน้อยกว่า ในขณะที่การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนยังก้าวหน้าช้าจึงไม่สามารถเป็นแหล่งสร้างงานและรายได้หลักของประชาชน จึงเป็นปัจจัยหลักให้ประชาชนย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะและค่าแรงต่ำ กลายเป็นปัญหาคมนยากจนเมืองที่มีช่องว่างทางสังคมกับกลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มรายได้สูงมาก

๒.๑.๔ การกระจายความมั่งคั่งและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านรายได้ การถือครองสินทรัพย์ทางการเงิน และทรัพย์สินถาวรโดยเฉพาะที่ดินยังมีความเหลื่อมล้ำมาก เป็นปัญหาหลักของสังคมในปัจจุบัน และกลายเป็นความเสี่ยงที่จะยิ่งทำให้เกิดช่องว่างในสังคมที่รุนแรงขึ้นได้ในอนาคต

ด้านรายได้ กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรรวมมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๓๘.๔ ของรายได้คนทั้งประเทศในขณะที่กลุ่มจนที่สุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ ๑.๗ ของรายได้ทั้งหมด ความต่างกันของรายได้ระหว่างสองกลุ่มนี้สูงถึง ๒๒.๘ เท่า ขณะที่กลุ่มรายได้อื่นๆ ที่อยู่ระหว่างกลุ่มรวยที่สุดและจนที่สุดก็มีสัดส่วนรายได้ต่ำกว่ากลุ่มรวยที่สุดหลายเท่าเช่นกัน เมื่อพิจารณาในภูมิภาคต่างๆ ในปี ๒๕๕๒ พบว่าภาคตะวันออกเฉียเหนือและภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรวัยทำงานต่ำกว่าภาคอื่น ๆ ประชากรในเขตเมืองมีรายได้สูงกว่าชนบทและคนในกรุงเทพมหานครมีรายได้สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ นอกจากนี้ครัวเรือนในภาคเกษตรรายได้ต่ำกว่าในภาคเศรษฐกิจอื่น และครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อยและทำงานนอกระบบมีรายได้ต่ำโดยเฉพาะหากเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีทั้งเด็กและผู้สูงอายุ สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของรายได้และสะท้อนถึงการขาดโอกาสเชิงเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชนในบางกลุ่มในบางพื้นที่

การกระจายการถือครองสินทรัพย์มีกระจุกตัว การถือครองสินทรัพย์ทางการเงินที่อยู่ในรูปของเงินฝากก็มีความกระจุกตัวเช่นกัน พิจารณาได้จากบัญชีเงินฝากประจำและออมทรัพย์ระยะ ๓ เดือนขึ้นไปในธนาคารทั้งหมด พบว่า เพียงร้อยละ ๐.๐๙ เป็นบัญชีที่มีปริมาณเงินฝาก ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป แต่มีวงเงินรวมกันคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๙๙.๙ ของจำนวนบัญชีเงินฝากทั้งหมด และมีวงเงินรวมคิดเป็นร้อยละ ๖๐ นอกจากนี้ เงินลงทุนในตลาดตราสารหนี้และตลาดหลักทรัพย์เป็นของคนส่วนน้อย และลักษณะการออกตราสารทางการเงินและตราสารทุนเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถถือครองได้ เช่นเดียวกันกับรายได้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ เป็นของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่สุดร้อยละ ๒๐ ถึงร้อยละ ๘๐ - ๘๕ ส่วนการถือครองที่ดิน พบว่า มีการกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อย บุคคลธรรมดาที่ถือครองที่ดินขนาดเกิน ๓๐๐ ไร่ มี ๔,๖๑๓ ราย และในจำนวนนี้มี ๑๑๓ ราย ถือครองที่ดินเกินกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ ขณะที่เกษตรกรยากจนจำนวนสูงถึง ๖.๖ แสนรายไร้ที่ดินทำกิน

๒.๑.๕ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจพึ่งพิงต่างประเทศสูง ทำให้มีความอ่อนไหวสูงต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ผลกระทบจากวิกฤตจะทำให้เกิดปัญหาการว่างงานโดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานทักษะต่ำเป็นลำดับแรก ผลกระทบวิกฤตจึงมักมีลักษณะทั่วถึง (Inclusive impacts) แต่ในขาขึ้นการจ้างงานมักจะล่าออกไป (Exclusive recovery) ก็ยิ่งกลายเป็นความเสี่ยงที่ทำให้เกิดช่องว่างทางโอกาสอาชีพและรายได้ เศรษฐกิจไทยมีส่วนมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖๕.๖ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี ๒๕๔๖ เป็นร้อยละ ๖๘.๕ ในปี ๒๕๕๒ เมื่อเศรษฐกิจโลกตกต่ำในปี ๒๕๕๑ จากวิกฤตซับไพร์มและขยายตัวจากอเมริกาไปสู่ยุโรปทำให้เศรษฐกิจของไทยได้รับผลกระทบจากการส่งออกหดตัวโดยอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๒.๕ ในปี ๒๕๕๑ และเศรษฐกิจหดตัวร้อยละ ๔.๒ ในไตรมาสที่ ๔ ปี ๒๕๕๑ ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานและส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชน

๒.๒ โครงสร้างทางสังคมยังมีช่องว่างทางสังคมระหว่างชนชั้นทั้งในด้านองค์ความรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร คุณภาพบริการทางสังคมที่แตกต่างกันมาก ผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง และแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักประกันทางสังคม รวมทั้งยังขาดความสมดุลระหว่างโอกาสของหญิงและชาย กำลังแรงงานของประเทศได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพียงร้อยละ ๓๖.๖ ขณะที่แรงงานอีกร้อยละ ๖๒.๑ ยังไม่มีหลักประกันทางสังคม แม้ว่าได้มีการขยายความคุ้มครองให้แรงงานนอกระบบภายใต้การประกันสังคมมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่สิทธิประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าแรงงานในระบบไม่จูงใจให้เข้าสู่ระบบ ขณะที่ผู้สูงอายุร้อยละ ๗๐ หรือ ๕ ล้านคน มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตเพียงเบียดังชีพ นอกจากนี้คุณภาพบริการด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุขยังแตกต่างกันมาก สะท้อนให้เห็นทั้งจากผลการประเมินสถานศึกษา ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายพื้นที่ และการกระจายทรัพยากรทางสาธารณสุขรายพื้นที่

ด้านความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชายมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น เด็กทั้งชายและหญิงได้รับโอกาสในการศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน และในการศึกษาระดับสูงขึ้นไปอัตราส่วนระหว่างหญิงและชายใกล้เคียงกัน แต่โอกาสของผู้หญิงเริ่มมีข้อจำกัดมากขึ้น สาขาการศึกษาของนักศึกษาหญิงและชายยังคงสะท้อนให้เห็นเจตคติและค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยที่คาดหวังให้หญิง-ชายเรียนสาขาที่เหมาะสมกับบทบาทดั้งเดิม และความเสี่ยงที่สำคัญ คือ โอกาสของผู้หญิงในภาคการเมืองทั้งระดับชาติและการเมืองท้องถิ่น และการเป็นผู้บริหารระดับสูงในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนยังมีน้อย สัดส่วนหญิงต่อชายยังต่ำ

๒.๓ การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้ชุมชนสูญเสียความสามารถในการพึ่งตนเอง การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายตัวเชิงปริมาณมาเป็นเวลายาวนานทำให้กลุ่มทุนตกตวงผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป ขณะที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะคนยากจนที่อาศัยและพึ่งพาป่าเป็นแหล่งอาหารสำคัญ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ลดลง ต้องอาศัยแหล่งอาหารจากภายนอกชุมชนที่มีต้นทุนสูง ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นตัวเร่งให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนชนบท ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่รุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งทำมาหากิน ทำให้เกิดเป็นต้นทุนของชุมชน เพราะก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน นอกจากนี้ อิทธิพลของกลุ่มทุนต่อนโยบายต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนมีช่องทางน้อยลงในการทำมาหากินในท้องถิ่นและไม่สามารถดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่

๒.๔ การทุจริตประทุติมิชอบยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ผลการพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดีในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ สะท้อนว่าการบริหารจัดการที่ดีของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ โดยดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ มีคะแนนอยู่ในช่วง ๓.๓ - ๓.๕ เทียบกับในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ที่คะแนนอยู่ในช่วง ๓.๒-๓.๘ ขณะที่ภาพลักษณ์ของภาคเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ในปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องบทบาทกรรมการ ความเชื่อถือผู้บริหาร ความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความสำคัญกับลูกค้า ในส่วนของภาคประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น มีการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง รวมทั้งการเข้าร่วมตรวจสอบทางการเมืองกันมากขึ้น แต่ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งยังมีอยู่ทุกระดับ และมีรูปแบบหลากหลายซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบมากขึ้นเช่นกัน โดยสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งได้พิจารณาตัดสินการร้องเรียนให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง/ใบแดง) ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี ๒๕๔๘ และปี ๒๕๕๐ เพิ่มขึ้นจาก ๕ ราย เป็น ๓๑ ราย หรือเพิ่มขึ้น ๖.๒ เท่า เช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีการกระทำผิดเพิ่มขึ้น จากสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๓ ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี ๒๕๔๘ เป็นร้อยละ ๑๒.๗ ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี ๒๕๕๐

ปัญหาการเข้าถึงสิทธิและกระบวนการยุติธรรมที่เสมอภาคของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านการทุจริตคอร์รัปชัน การละเว้นหรือเลือกปฏิบัติต่อประชาชน ปัญหาความไม่เท่าเทียมของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย เช่น การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้ การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ/เลือกปฏิบัติการ/ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย นอกจากนี้ช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนต่างๆ มีความล่าช้าและไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เป็นต้น

๓. การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสังคมคุณภาพใน ๕ ปีข้างหน้า

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคมและอาจทวีความรุนแรงในอนาคต จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมไทยสามารถบริหารจัดการปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นได้ ภูมิคุ้มกันที่สำคัญได้แก่

๓.๑ ทุกคนในสังคมไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจนและความอดอยาก มีความมั่นคงในอาชีพ ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง เข้าถึงบริการทางสังคมและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

๓.๒ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สมาชิกทุกคนได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกันและสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ได้

๓.๓ ประชาชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมของสังคมไทย มีการเสริมพลังให้เกิดขึ้นที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพและสามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

๓.๔ ทุกคนสามารถอยู่ในชุมชนและสังคมที่ยึดโยงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อสร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมไทยเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาส แรงงานนอกระบบ แรงงานต่างด้าว รวมทั้งชนกลุ่มน้อยและต่างชาติพันธุ์

๔.๑.๒ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน ปักจ่ายโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่จะเป็นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคง ยกระดับรายได้ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ทุกคนในสังคมไทย

๔.๑.๓ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค การทำและบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประโยชน์ต่อทุกคน

๔.๑.๔ เพื่อสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของระบบบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ รวมทั้งยึดหลักความมีอิสระและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

๔.๑.๕ เพื่อสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในสังคมไทย และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๔.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๔.๒.๑ การกระจายรายได้และการคุ้มครองทางสังคมในภาพรวมของประเทศมีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง ลดความแตกต่างด้านคุณภาพบริการทางสังคมในระหว่างพื้นที่และกลุ่มคน

๔.๒.๒ การแข่งขันทางธุรกิจมีความเป็นธรรมมากขึ้น ธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน และเศรษฐกิจนอกระบบมีสัดส่วนและบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

๔.๒.๓ ลดการผูกขาดทางการค้า และการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ เอกชน รวมทั้งความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ

๔.๒.๔ ความเท่าเทียมทางเพศมีมากขึ้น ทั้งในเรื่องรายได้ โอกาสทางอาชีพ และโอกาสทางการเมืองและการดำรงตำแหน่งในระดับสูงและบริหารจัดการ

๔.๒.๕ ยกระดับสำนึกความเป็นพลเมืองในสังคมไทยให้สูงขึ้น และเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมไทย

๔.๒.๖ ยกระดับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เป็นฐานในการสร้างความมั่นคงให้คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในการรับมือจากวิกฤตต่างๆ

๔.๒.๗ ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกขึ้น

๔.๒.๘ ลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ ดัชนีชี้วัดความมั่นคงของรายได้ ที่อยู่อาศัย การทำงาน การศึกษา คุณภาพการศึกษา การดูแลสุขภาพ

๔.๓.๒ สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ แรกกับกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ ๑๐ สุดท้าย

๔.๓.๓ สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ในระบบและนอกระบบ และสัดส่วนของแรงงานนอกระบบประกันสังคมที่เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมของกำลังแรงงานทั้งหมด

๔.๓.๔ ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคมีมาตรฐานที่ดีขึ้น

๔.๓.๕ สัดส่วนผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งเป็นผู้แทนในรัฐสภา องค์การบริหารส่วนตำบล และตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของราชการ และช่องว่างรายได้หรือผลตอบแทนแรงงานชายและหญิง

๔.๓.๖ การเป็นสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง องค์การกุศล และกลุ่มสมาคมต่าง ๆ

๔.๓.๗ สัดส่วนของประชาชนที่ได้รับคำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๔.๓.๘ ดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพฤติมิชอบ

๕. แนวทางการพัฒนา

๕.๑ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง

๕.๑.๑ สร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจฐานรากและการสร้างโอกาสเศรษฐกิจให้คนฐานล่าง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนการประกอบอาชีพ จัดให้มีสินเชื่อที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีการพัฒนาต่อยอดได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการยกระดับการคุ้มครองแรงงานเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการกำหนดค่าจ้างและสภาพแวดล้อมในการทำงาน

๕.๑.๒ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณสุข เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติ และเมื่องน่าอยู่ รวมทั้งแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมือง ดำเนินการร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน

๕.๑.๓ ปรับระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น ด้วยการกำหนดนโยบาย มาตรการทางกฎหมายและทางสังคมในการจัดหลักประกันทางสังคม สวัสดิการสังคม สวัสดิการแรงงาน และสังคมสงเคราะห์ให้ประชาชนและกลุ่มด้อยโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน ควบคู่กับการพัฒนาระบบข้อมูลให้มีมาตรฐาน สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๔ ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม โดยปรับโครงสร้างภาษีที่เน้นภาษีทางตรงมากขึ้นโดยเฉพาะภาษีที่จัดเก็บจากฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนแรงงานหรือผลตอบแทนจากการทำงาน ส่งเสริมการกระจายสิทธิการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเกษตรกรไร้ที่ดินทำกินและเกษตรกรยากจน ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้ชุมชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างทั่วถึง และบังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นหลัก รวมทั้งการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และกลุ่มที่ต้องการการพัฒนา

๕.๑.๕ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งการคุ้มครองผู้บริโภค เปิดช่องทางการเข้าถึงและใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับทักษะและอาชีพให้กับแรงงาน เป็นการสร้างทางเลือกและเพิ่มโอกาสการแสวงหารายได้ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค

๕.๑.๖ ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย โดยการรณรงค์และการให้ผลประโยชน์ทางภาษีสำหรับภาคธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อรับผิดชอบต่อทางสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นการสนับสนุนการสร้างความเป็นธรรมต่อแรงงาน ผู้บริโภค ชุมชน และสังคม

๕.๒ การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ

๕.๒.๑ สร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมให้กลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยการสนับสนุนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งบริการการศึกษา สุขภาพ สวัสดิการสังคม กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยไม่ถูกกีดกันและแบ่งแยก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คนยากจน และผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล

๕.๒.๒ เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจนมีความพร้อมรับผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ โดยการช่วยเหลืออย่างทันทั่วถึงที่เมื่อเกิดปัญหา เข้าถึงสวัสดิการสังคมทุกรูปแบบ และสร้างโอกาสการมีงานทำให้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้

๕.๒.๓ สนับสนุนการสร้างสังคมสวัสดิการ โดยจัดระบบความสัมพันธ์ของสวัสดิการทางสังคม ตั้งแต่ระดับชาติ ท้องถิ่น และชุมชนอย่างเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรหรือธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องโดยสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละพื้นที่

๕.๓ การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี

๕.๓.๑ เสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ เลือกและตัดสินใจในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง โดยรู้ เข้าใจ และปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศ มีค่านิยมไม่ยอมรับการกระทำผิด มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและภาคีต่าง ๆ และร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและตรวจสอบค่าใช้จ่ายภาครัฐ โดยการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง งบประมาณรายจ่าย โครงการภาครัฐ

๕.๓.๒ เสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆ ของชุมชนด้วยตัวเอง โดยการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมทำกิจกรรม และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ใช้ทุนทางสังคม เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายดำเนินการปกป้อง คุ้มครองดูแลและจัดสรรทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก อาเซียน และอนุภูมิภาค อาทิ ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาไทย สร้างความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

๕.๓.๓ สนับสนุนการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสื่อสร้างสรรค์ ในการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยจัดสิ่งจูงใจให้สื่อ เปิดโอกาสให้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน อาทิ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีของสังคม ข้อมูลการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และเป็นช่องทางสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการพัฒนาจากทุกภาคส่วนสู่การปรับนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการ รวมทั้งการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่นเป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยสร้างความเป็นธรรมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงและทั่วถึงผู้คนทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย โดยมีกระบวนการสร้างความเข้าใจในการกลั่นกรองความน่าเชื่อถือของข่าวสาร

๕.๓.๔ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย โดยรณรงค์ กระตุ้น สร้างจิตสำนึกในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนกลับสู่สังคมอย่างชัดเจน และให้ภาคธุรกิจจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานที่แสดงถึงจริยธรรม กิจกรรมเพื่อสังคม มีการเผยแพร่บรรษัทภิบาลและการประกอบการเพื่อสังคมของภาคเอกชนสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

๕.๓.๕ เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจ การตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน และมีการรับผิดชอบที่เหมาะสม โดยปรับระบบการปฏิบัติงานของ ภาครัฐให้มุ่งประชาชนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการบูรณาการแผนปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงสาขาการพัฒนา พื้นที่ และการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคประชาสังคมเป็นพลังร่วมสร้างประโยชน์แก่ สังคม ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการบริหารราชการ อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ควบคู่กับการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเต็มที่ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและ สร้างเครือข่ายการตรวจสอบกับภาคีอื่นๆ อาทิ องค์กรอิสระ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสื่อมวลชน และปรับเปลี่ยนการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการไปสู่ระบบการประเมินรอบด้านทั้งจากบนลงล่าง และล่างขึ้นบน

๕.๓.๖ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน โดยสร้างความรู้ความ เข้าใจและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่เยาวชนและประชาชน ในเรื่องสิทธิทางการเมืองในระดับชุมชน ท้องถิ่น และ ประเทศ พัฒนากลไกตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐในทุกระดับ ด้วยการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในนโยบายหรือมาตรการสาธารณะ รวมทั้งการใช้จ่ายงบประมาณ พัฒนาจริยธรรมของผู้นำทาง การเมืองให้มีความเสียสละ ยึดมั่นผลประโยชน์ส่วนรวม ควบคู่กับการสร้างกลไกและมาตรการที่เข้มงวดในการ ดำเนินการกับพรรคและนักการเมืองที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนทั้งทางตรงและทางอ้อม

๕.๓.๗ สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม โดยครอบคลุมการดำเนินการทั้งการ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะการสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการให้บริการด้าน กระบวนการยุติธรรมขั้นต้น การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนโดยชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง การช่วยเหลือ เยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบในกระบวนการยุติธรรม และการสร้างความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น ให้ประชาชนรับรู้สิทธิและเข้าถึงบริการของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ใช้สื่อ เพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่นเป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่ ถูกต้องและเป็นกลาง สร้างความเป็นธรรมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงทุกภาคส่วนของสังคมอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย โดยใช้กระบวนการสร้างความเข้าใจ ในการถกแถลงความน่าเชื่อถือของข่าวสาร

๕.๔ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๕.๔.๑ สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันใน สังคม โดยการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม ปลุกฝังกระบวนการคิดในการเคารพ สิทธิซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อรองรับความเป็น พหุสังคม เปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างในทางสร้างสรรค์ และรื้อฟื้นค่านิยม ที่ดีและสร้างค่านิยมใหม่ที่เป็นที่ยอมรับในสังคมบนพื้นฐานของความไว้วางใจ เกิดความร่วมมือ แบ่งปัน และเอื้ออาทรกันในสังคม

๕.๔.๒ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเสริมสร้างจิตสำนึก วัฒนธรรม และวิถีประชาธิปไตยที่ดีให้แก่ประชาชน ด้วยการปลูกฝังสร้างความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมการใช้สิทธิตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคมและวัฒนธรรมประชาธิปไตย โดยรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และระบบคุณค่าในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย

๕.๔.๓ สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม โดยมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้อำนาจอธิปไตยเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายบนหลักนิติธรรมอย่างเสมอภาค ขจัดคอร์รัปชันในระบบราชการและการเมือง และใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ยอมรับข้อจำกัด ความแตกต่างของอัตลักษณ์ในพื้นที่ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งปฏิรูประบบและกระบวนการทำงานของภาครัฐ ให้มีการประเมินผลโดยประชาชน เน้นระบบที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และทำงานภายใต้จิตสำนึกที่ดีมีคุณธรรม มีกลไกและการตรวจสอบโดยภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ควบคู่กับการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐ

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

๑. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคม ให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ดังนี้

๑.๑ โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ช่วงแผนฯ ๑๑ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๘ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดถึงเกือบ ๑ ใน ๓ ของประชากรสูงอายุทั้งประเทศ ขณะที่กรุงเทพมหานครจะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุอย่างรวดเร็ว สำหรับโครงสร้างประชากรวัยเด็กมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดลงต่ำกว่าระดับทดแทน ซึ่งในปี ๒๕๕๑ อัตราเจริญพันธุ์อยู่ที่ ๑.๖ และอัตราการตายของทารกอยู่ที่ ๗.๓ ต่อการเกิดมีชีพพันคน โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ ๒๐.๕ : ๖๗.๖ : ๑๑.๙ ในปี ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๑๘.๓ : ๖๖.๙ : ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙

๑.๒ คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย คุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กวัยเรียน ผลผลิตภายในวัยแรงงาน และสุขภาพในวัยผู้สูงอายุ ปี ๒๕๕๑ คนไทยมีอายุคาดหมายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๗๕.๖ ปี มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัย ๑๕-๕๙ ปี เพิ่มขึ้นเป็น ๘.๙ ปี อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า **กลุ่มวัยเด็ก** ระดับเขาว์ปัญหามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก ๙๑ เป็น ๘๘ ในช่วงปี ๒๕๔๐-๒๕๕๒ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ ๙๐-๑๑๐ นอกจากนี้ เด็กอายุ ๐-๕ ปี ที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ ๗๒ เหลือเพียงร้อยละ ๖๗ ขณะเดียวกันยังมีความเสี่ยงการเกิดและโรคอ้วนจากพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม โดยในปี ๒๕๔๙ เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปีมีความเสี่ยงการเกิดถึงร้อยละ ๑๐.๖ และคาดว่าอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ๑ ใน ๕ ของเด็กปฐมวัยจะเป็นโรคอ้วน ส่วน**เด็กวัยเรียน**มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนยังได้คะแนนต่ำในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ และคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ส่งผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น โดยอัตราการคลอดของมารดาวัยรุ่นอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๘๖ ในปี ๒๕๔๗ เป็น ๑๖.๐๕ ในปี ๒๕๕๒ ขณะที่**กลุ่มวัยทำงาน** ภาพรวมกำลังแรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น โดยปี ๒๕๕๑ มีกำลังแรงงานจบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๓.๑ และสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญอยู่ในอัตรา ๔๐:๖๐ แต่การเรียนต่อในสายอาชีพศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศที่มีถึงร้อยละ ๖๐ ขณะเดียวกันอัตราเพิ่มของผลผลิตภาพแรงงานในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑ โดยเฉลี่ยยังคงอยู่ในระดับต่ำ เพียงร้อยละ ๑.๘ นับเป็นจุดอ่อนต่อการขยายการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและผลผลิตภาพโดยรวมของประเทศ **กลุ่มวัยสูงอายุ** แม้จะมีอายุยืนยาวขึ้นแต่ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยพบว่าร้อยละ ๓๑.๗ ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือเบาหวาน ร้อยละ ๑๓.๓ และหัวใจร้อยละ ๗.๐ ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

๑.๓ บริบทการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกทำให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวีปภาคีและระดับพหุภาคี ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีมากขึ้น ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งแรงงานต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในปี ๒๕๕๒ มีแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองที่ถูกกฎหมายจำนวน ๒๑๙,๗๙๔ คน และผิดกฎหมาย จำนวน ๑,๓๓๔,๑๕๗ คน ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๔ จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีตามกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพเพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานใน ๗ สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี และในระยะต่อไปจะเปิดในสาขาอื่นๆ รวมทั้งแรงงานกึ่งทักษะฝีมือด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้น

๑.๔ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี ๒๕๔๘-๒๕๕๒ สะท้อนได้จากภาพรวมคดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด โดยในปี ๒๕๔๘ มีจำนวน ๓๕๕.๘๙ คดี ต่อประชากรแสนคน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๕๒ เป็น ๕๑๖.๖๘ คดีต่อประชากรแสนคน จำนวนคดีอาญาดังกล่าวเป็นคดียาเสพติดมากที่สุด โดยปี ๒๕๔๘ มีจำนวน ๑๖๐.๓๗ คดีต่อประชากรแสนคน และได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงกว่าเท่าตัวในปี ๒๕๕๒ เป็นจำนวน ๓๗๑.๕๗ คดีต่อประชากรแสนคน ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง โดยพบปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๙.๒ ปี ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๗๕.๒ ปี ๒๕๕๓

๑.๕ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม จากการจัดอันดับคะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลก บ่งชี้ถึงความไม่สมดุลของธรรมาภิบาลการปกครองและปัญหาคอร์รัปชันในประเทศ โดยในปี ๒๕๕๒ ประเทศไทยได้รับคะแนนความโปร่งใส ไม่ทุจริต และคนในประเทศยอมรับไม่ได้กับการทุจริตเพียง ๓.๔๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน จัดอยู่ในลำดับที่ ๘๔ จาก ๑๘๐ ประเทศ และอยู่ในลำดับที่ ๑๑ ของภูมิภาคเอเชีย ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า ๘ ปีที่ผ่านมา คะแนนของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี มีค่าเฉลี่ยเพียง ๓.๒๐-๓.๘๐ เท่านั้น แม้ว่าที่ผ่านมาภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มขององค์กรไม่แสวงหากำไรและอาสาสมัครต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เพียงร้อยละ ๑.๖ ในช่วงปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ ๔-๗ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓ มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำนวน ๒,๓๘๘ แห่ง หรือเพียงร้อยละ ๓๒.๙ ของจำนวนตำบลทั้งหมด ขณะเดียวกัน ความเปราะบางด้านสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัว นำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นจาก ๔.๕ คู่ต่อพันครัวเรือนในปี ๒๕๔๕ เป็น ๕.๓ คู่ต่อพันครัวเรือนในปี ๒๕๕๑ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากความรุนแรงได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์พึ่งได้เพิ่มขึ้นถึงเกือบเท่าตัว จาก ๕,๖๕๖ รายในปี ๒๕๔๘ เป็น ๑๑,๑๔๐ รายในปี ๒๕๕๒ เป็นต้น

๑.๖ สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่างๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม สะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุดถึง ๓.๒๙ ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน ๑.๓๔ ครั้ง ภาษาก้าวร้าว ๐.๒๕ ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ ๐.๑๓ ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามกอนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกมส์คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก โดยปี ๒๕๕๐ พบว่าร้อยละ ๔๒.๒ ของเด็กและเยาวชนติดเกมส์ออนไลน์ ซึ่งเกมส์ส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ ใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาทางเพศ และการใช้ภาษาในเกมส์ที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

๑.๗ วิถีชีวิตไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมจากนานาชาติที่มีความหลากหลายมากขึ้น เศรษฐกิจและสังคมโลกได้ปรับเปลี่ยนจาก “สังคมเกษตรกรรม” สู่ “สังคมอุตสาหกรรม” และ “สังคมฐานความรู้” สร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้เกิดปรากฏการณ์ของกระแสวัฒนธรรมที่เคลื่อนผ่านจากโลกตะวันตกมาสู่โลกตะวันออกที่มุ่งแสวงหาทางจิตวิญญาณ โดยเห็นได้จากปัจจุบันผู้คนเริ่มตระหนักถึงวิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมที่เป็นอยู่อย่างเรียบง่าย นำมาซึ่งบริการต่างๆ อาทิ แพทย์ทางเลือก สินค้าซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในด้านต่างๆ มากขึ้น

๑.๘ สังคมเมืองมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติสู่สังคมปัจเจกมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป คนไทยเริ่มมีพฤติกรรมเป็นปัจเจกหรือเป็นส่วนตัวมากขึ้นอย่างชัดเจน เช่น มีการกำหนดมาตรฐานค่านิยม การดำเนินชีวิต และความต้องการที่เป็นส่วนตัว วิถีชีวิตมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดการปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกัน โครงสร้างครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ และครัวเรือนที่มีอายุรุ่นเดียวกันสองรุ่น และรุ่นกระโดด (ตายาย-หลาน) หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ มีเวลาในการอยู่พร้อมหน้าและทำกิจกรรมร่วมกันน้อยลง

๒. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกัน

๒.๑ การวิเคราะห์ความเสี่ยง

๒.๑.๑ โครงสร้างประชากรมีความไม่สมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ โดยประชากรวัยเด็กนอกจากมีอัตราการเกิดที่ลดลงแล้ว ยังมีพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคมอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ประเทศไทยอาจประสบปัญหาภาวะขาดแคลนกำลังแรงงานที่มีคุณภาพในอนาคต ขณะที่ปัจจุบันประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะภาคการเกษตร พบว่า ช่วงที่ผ่านมาภาคเกษตรมีสัดส่วนกำลังแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๔๑ ในปี ๒๕๔๕ เป็นร้อยละ ๓๗.๗ ในปี ๒๕๕๒ และเริ่มมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นเรื่อยๆ ในปี ๒๕๕๒ เฉลี่ยอยู่ที่ ๔๓ ปี โดยเป็นผู้มีอายุมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไปถึงร้อยละ ๒๐.๕ และอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ

๑๒ สถานการณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร จนอาจต้องมีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ขณะเดียวกันผลผลิตภาพและทักษะความรู้ของกำลังแรงงานในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ผลผลิตภาพการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัวลง ส่วนประชากรวัยสูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น แต่มีงานทำมีเพียงร้อยละ ๓๘.๒ ในปี ๒๕๕๒ และส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคการเกษตร

๒.๑.๒ การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีส่งผลกระทบต่อการมีงานทำและคุณภาพชีวิต การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง การเคลื่อนย้ายเงินทุนของบริษัทข้ามชาติ และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ส่วนหนึ่งทำให้มีความต้องการนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศทั้งในส่วนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ/ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และแรงงานไร้ฝีมือค่าจ้างต่ำ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะการมีงานทำของแรงงานไทย นอกจากนี้ การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของคนไทยทั้งในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสุขภาพโดยเฉพาะโรคติดต่ออุบัติใหม่อุบัติซ้ำ ก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่การลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว รวมทั้งการออกกฎหมายโดยไร้สัญญาติ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการรับรองสถานะ การให้บริการต่างๆ ประเด็นปัญหามนุษยธรรม และความขัดแย้งระหว่างประเทศ

๒.๑.๓ คุณภาพชีวิตของประชาชนยังมีความเสี่ยงจากความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการแพร่ระบาดของยาเสพติด สถานการณ์ปัญหาด้านคดีอาญา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคดียาเสพติดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเป็นผลพวงมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนหนึ่งถูกครอบงำจากกระแสวัตถุนิยม และต้องการหาเงินแบบง่ายๆ เช่น เข้าร่วมขบวนการค้ายาเสพติด การลักลอบเล่นพนันฟุตบอลโลก การขายบริการทางเพศ เป็นต้น ส่งผลให้มีการกระทำความผิดหรือก่อคดีอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น ทั้งคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

๒.๑.๔ ความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ เนื่องจากคนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความถดถอยในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชน และปัญหาความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาคืบคลานไม่เต็มที่ เนื่องจากมีปัญหาการตีความข้อกฎหมายและปัญหาเรื่องสองมาตรฐาน ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน นอกจากนี้ วัฒนธรรมของนานาประเทศที่ไหลเข้าสู่วิถีชีวิตคนไทยเป็นความเสี่ยงที่แทรกซึมในสังคมไทย โดยเฉพาะกระแสวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกไซเบอร์ ทำให้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น ขณะเดียวกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจรรณญาณในการเลือกรับ-ปรับ-ใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่รับมา เช่น การเลียนแบบพฤติกรรมของคนชกโลกตะวันตกที่นิยมความอิสระเสรีในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจรรณญาณกลั่นกรอง เสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ ยังมีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหามากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง บุคคลในครอบครัวสร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง ส่งผลให้สถาบันทางสังคมอ่อนแอลงในที่สุด

๒.๒ การสร้างภูมิคุ้มกัน

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงที่คาดว่าจะเป็อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคน จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยและสังคมไทยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๒.๒.๑ คนไทยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จากหลักการพื้นฐานสำคัญที่คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม การดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติใช้ปัญญาอันจะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน ซึ่งเป็นการวางรากฐานของการสร้างสังคมแห่งความรู้และเป็นภูมิคุ้มกันของคนและสังคมได้ อาทิ ด้านการเงิน ให้มีการใช้จ่ายบนพื้นฐานของความมีเหตุผล มีการอดออม เพื่อไม่ก่อให้เกิดวิกฤตทางเงิน ส่วนด้านสังคม ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวรักสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ขณะที่ด้านวัฒนธรรม ต้องสร้างความตระหนักรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล คนไทยจะได้มีความระมัดระวัง รู้จักกลั่นกรองเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

๒.๒.๒ คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการเรียนรู้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงเป็นการพัฒนาคนอย่างเต็มศักยภาพ ให้มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ เพื่อดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมของข้อมูลข่าวสาร และกระแสการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมถูกต้องทุกช่วงอายุชีวิต การที่สังคมไทยต้องสัมพันธ์กับสังคมที่มีการแข่งขันตามอิทธิพลของกระแสที่เป็นเสรี โครงสร้างเศรษฐกิจจะเปลี่ยนจากการใช้แรงงานไปเป็นการใช้ความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น ดังนั้น **คนจึงต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต** เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑

๒.๒.๓ คนไทยทุกคนพร้อมรับและใช้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี โดยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกระแสการเปลี่ยนแปลงและทักษะชีวิตในการรับมือกับโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน อาทิ ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม ทักษะชีวิตในการรู้เท่าทันการเลือนไหลทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการผลิตกำลังคนเพื่อเป็นฐานในสาขาการผลิตหลักอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะกำลังคนระดับปฏิบัติการและช่างต่างๆ รวมทั้งการผลิตกำลังคนเพื่อสนับสนุนภาคบริการของประเทศ อาทิ ภาครัฐกิจการจัดประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ สุขภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดระบบเพื่อเตรียมการรับคนที่จะเข้ามาในประเทศไทยและคนไทยที่จะออกไปต่างประเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคนกลุ่มต่างๆ การจัดทำฐานข้อมูลแรงงานที่มีทักษะฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือของไทยและต่างชาติที่อยู่ในประเทศไทยในสาขาอาชีพสำคัญต่างๆ

๒.๒.๔ คนไทยตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อดีตที่ผ่านมาคนไทยมีวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงวิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวคิดของคน ครอบครัว ชุมชนและชาติ เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ มาได้ อาทิ การมีวิถีชีวิตแบบสังคมเครือญาติที่มีแต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การให้ความเคารพผู้อาวุโส การยึดมั่นในหลักศีลธรรมและความรู้ผิดชอบชั่วดี ดังนั้น การที่คนไทยตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม จะเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใส่ใจและแบ่งปันต่อผู้อื่น ตลอดจนสามารถนำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมต่อกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคต

๒.๒.๕ ความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา (บ้าน วัด โรงเรียน) และชุมชน ในอดีตสถาบันทางสังคมต่างๆ เป็นสถาบันหลักในการปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมให้แก่เด็กและเยาวชน อาทิ ครอบครัวเป็นระบบเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่กันพร้อมหน้า ทำหน้าที่เลี้ยงดู อบรม และหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัว ขณะที่สถาบันการศึกษาจะทำหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อการดำเนินชีวิต สถาบันทางศาสนาเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้คนในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมและเอื้ออาทรต่อการพัฒนาระบบคุณค่าของสังคม โดยชุมชนจะเป็นตัวยึดโยงสถาบันต่างๆ ในการร่วมทำหน้าที่และสืบทอดประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม ดังนั้น การทำให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง สามารถทำบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

๓. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

๓.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก วัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๓.๑.๒ เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

๓.๑.๓ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

๓.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๓.๒.๑ คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรู้ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมความเป็นไทย รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

๓.๒.๒ ยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล ต่อยอดองค์ความรู้สู่นวัตกรรม ควบคู่การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

๓.๒.๓ ขยายโอกาสการเข้าถึงระบบสุขภาพที่มีคุณภาพและลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพอย่างเป็นระบบ

๓.๒.๔ ให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา มีบทบาทหลักในการหล่อหลอม บ่มเพาะคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมในวิถีชีวิต และคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม

๓.๓ ตัวชี้วัด (KPI)

๓.๓.๑ อัตราเจริญพันธุ์รวมของประชากรไทยไม่ต่ำกว่า ๑.๖

๓.๓.๒ คุณภาพคนโดยรวมดีขึ้น โดย

๑) ปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒ ปี

- ๒) ประชากรวัยเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ ๕๐
 - ๓) สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ต่อประชากรอายุ ๖ ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๕ และเพิ่มสัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงโครงข่ายคมนาคมและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ได้ร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั่วประเทศ
 - ๔) จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕ คนต่อประชากร ๑๐,๐๐๐ คน
 - ๕) อัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี
 - ๖) จำนวนผู้สูงอายุที่มีงานทำเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๐
 - ๗) อัตราการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อสำคัญ ๕ โรค คือ โรคมะเร็ง หัวใจ เบาหวาน ความดัน และหลอดเลือดสมอง ลดลง
 - ๘) โรงเรียนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในระดับตำบลสามารถเข้าถึงบริการโครงข่ายบรอดแบนด์ที่มีคุณภาพ ภายในปี ๒๕๕๘
- ๓.๓.๓ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดย
- ๑) จำนวนคดีตามพ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวลดลง
 - ๒) สถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐาน
 - ๓) จำนวนสภาองค์กรชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งเพิ่มขึ้น
 - ๔) ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

๓.๔ แนวทางการพัฒนา

๓.๔.๑ การส่งเสริมคนไทยที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้น และมีการกระจายตัวประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสของพื้นที่

๑) ส่งเสริมคู่สมรสที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้อยู่ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน โดย

(๑) ส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึงได้มาตรฐานและมีคุณภาพ รวมทั้งกำหนดมาตรการที่เอื้อต่อการมีบุตรเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านภาษีและสวัสดิการในการเลี้ยงดูบุตร

(๒) ส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา อาหารศึกษา พฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมปลอดภัย รวมถึงการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ก่อนตั้งครรภ์ ในระหว่างตั้งครรภ์ าระยะคลอด และหลังคลอด

๒) สนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ โดย

(๑) เพิ่มโอกาสการจ้างงานและการมีงานทำในภูมิภาค เพื่อลดการย้ายถิ่นออกและจูงใจให้มีการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม

(๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เพียงพอและมีคุณภาพมาตรฐานเท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท เพื่อจูงใจให้ประชาชนอยู่ในพื้นที่

๓.๔.๒ พัฒนาคูณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต

๑) การพัฒนาคูณภาพคนไทยทุกช่วงวัย

(๑) พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรม โดย

(๑.๑) เตรียมความพร้อมของพ่อแม่และผู้ดูแลในการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางสมอง สติปัญญา และร่างกาย ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขด้วยการกระตุ้นให้ได้คิดและลงมือทำด้วยตนเอง เชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง และปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม

(๑.๒) ส่งเสริมและพัฒนาคูณภาพศูนย์เด็กเล็กทั้งในชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของผู้ดูแลเด็ก และการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนสามวัย

(๒) พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ และสติปัญญาทางอารมณ์ที่เข้มแข็งสามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดย

(๒.๑) การพัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดย

(๒.๑.๑) บูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายวิชาทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และสันตนาการที่ครอบคลุมทั้งศิลปะ ดนตรี กีฬา วัฒนธรรม ศาสนา ความเป็นไทย และเรื่องอาเซียนศึกษา

(๒.๑.๒) ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เรียนรู้เป็นกลุ่มและสร้างนิสัยใฝ่รู้ มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าและรับฟังความเห็นของผู้อื่น สนับสนุนการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และอาสาดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

(๒.๑.๓) ค้นหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพและผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ให้ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพให้มีความเป็นเลิศ สามารถแสดงศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

(๒.๒) ส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาสากล และภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน

(๒.๓) เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและยกย่อง ครูเพื่อศิษย์และหรือครูสอนดี เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ครู รวมทั้งมีระบบจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับวิธีประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๒.๔) เสริมสร้างทักษะชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้องให้แก่เด็ก โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถจัดการ ควบคุม ดูแลอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความรู้ ความเข้าใจในหลักโภชนาการ คุณค่าของอาหาร การออกกำลังกาย และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณภาพ

(๓) พัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

(๓.๑) พัฒนากำลังแรงงานในภาคเกษตร โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบวงจร สนับสนุนด้านวิชาการและปฏิบัติการฝึกอบรมอาชีพสู่การปฏิบัติจริง การสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างมีศักดิ์ศรีควบคู่กับการเชิดชูคุณค่าของอาชีพเกษตรกร เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศ

(๓.๒) ผลิตและพัฒนากำลังแรงงานระดับกลาง โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา การยกระดับคุณภาพมาตรฐานอาชีวศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นานาชาติ

(๓.๓) พัฒนาคนให้มีการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสนับสนุนการผลิตและพัฒนานักวิจัย ผู้สร้างและพัฒนานวัตกรรมในสาขาต่างๆ ตลอดจนต่อยอดสู่การสร้างสรณ์นวัตกรรมระดับสูงที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของสินค้าและบริการที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคม

(๓.๔) สนับสนุนให้มีการวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างความชัดเจนในบทบาทและภาระงานของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรและการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีผลิตภาพสูงขึ้น

(๓.๕) จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพสนับสนุนการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีด้านแรงงานภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเร่งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้มีการนำคุณวุฒิวิชาชีพไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้แรงงานมีสมรรถนะและมีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน และนำไปประเมินค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับความรู้ ทักษะอาชีพ และประสบการณ์ ตามกลไกตลาด

(๓.๖) เตรียมความพร้อมคนไทยในการรับประโยชน์และลดผลกระทบที่จะเข้ามาพร้อมกับการเข้าออกของแรงงานอย่างเสรี สร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการออกไปทำงานต่างประเทศ ยกย่องทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านภาษาควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจากผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

(๓.๗) เร่งบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานการจ้างงาน การคุ้มครองแรงงาน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

(๔) พัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีคุณภาพ มีคุณค่า สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคม

(๔.๑) ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ โดยกำหนดลักษณะประเภทงานและอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม ควบคู่กับการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทั้งด้านวิชาการและการใช้สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

(๔.๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติ ประชาชนชาวบ้าน/ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศ

(๔.๓) พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับศักยภาพ ทรัพยากร และความต้องการของท้องถิ่น ทั้งในด้านการจัดบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคมอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมให้เป็นต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น

๒) สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สู่วัฒนธรรมการเกื้อกูล เสริมสร้างทักษะให้คนมีจิตสาธารณะ ด้วยการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และการต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจกว้างพร้อมรับทุกความคิดเห็น และการปลูกฝังจิตใจที่มีคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต รวมทั้งการพัฒนาต่อยอดตามศักยภาพและความถนัด

๓) การสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน การเร่งดำเนินมาตรการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ในการพัฒนาคุณภาพบริการและขยายบริการสุขภาพเชิงรุก รวมทั้งมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ

๔) สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสร้างความตระหนักถึงการเคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน การสร้างค่านิยมให้มีพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมน่าอยู่

๓.๔.๓ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่

๑) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน สร้างนิสัยใฝ่รู้และรักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กรและสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน

๒) การสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(๑) เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน และประเทศ โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมเพื่อให้บริการสื่อสารข้อมูลความเร็วสูง หรือบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคม และพัฒนาและยกระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่างๆ สู่ภูมิภาคและชุมชน

(๒) พัฒนาและเปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬา รวมทั้งเปิดพื้นที่/เวทีสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การแสดงออก และนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนให้มีการบริหารจัดการพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ประชาชนเข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพ มีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

(๓) พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

(๔) การปรับปรุงและผลักดันกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรการภาษีที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๓) ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

(๑) จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นกลุ่มจนติดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้

(๒) มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ปรับระบบการวัดประเมินผลผู้เรียน และระบบการเข้ารับการศึกษาต่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือก และต่อประชากรทุกกลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน

(๓) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้มาตรการทางภาษีในการสนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้และเป็นช่องทางสำหรับคนทุกกลุ่มวัยแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

๓.๔.๔ เสริมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยมาขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดย

๑) พัฒนาศักยภาพของสถาบันหลักทางสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ

(๑) สนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ปลุกฝังกระบวนการคิดที่ยอมรับความแตกต่าง และจิตสำนึกประชาธิปไตยในทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจก ชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ ให้รู้และเข้าใจบทบาท หน้าที่ในความเป็นพลเมือง และการเคารพสิทธิของผู้อื่นตั้งแต่วัยเด็กจนตลอดชีวิต

(๒) นำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทร และการเป็นเครือญาติ มาพัฒนาต่อยอด โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ในการสร้างการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเชื่อมโยงสถาบันครอบครัวกับสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาเพื่อปลุกฝังวัฒนธรรมค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม

(๓) ส่งเสริมภาคประชาสังคมและองค์กรธุรกิจเอกชนให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนการทำงานเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ การส่งเสริมภาคเอกชนที่ประกอบกิจการเพื่อสังคมที่สร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรและผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม การยกย่ององค์กรธุรกิจเอกชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณะ ตลอดจนสนับสนุนให้สถาบันทางสังคมยกย่องคนดีในสังคมที่เป็นต้นแบบและตัวอย่างที่ดีผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๒) นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน คุณค่าของความสุขและการแบ่งปันตามวิถีดั้งเดิม มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชนที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานชีวิตของคนในชุมชนและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

๓) นำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาต่อยอดในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาสังคมของประเทศ โดย

(๑) สนับสนุนสื่อ กลไกของรัฐ และภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมสู่วัฒนธรรมไทยร่วมสมัยที่เสริมสร้างคุณค่าและมูลค่าทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

(๒) สร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และการยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม

๔) บูรณาการกลไกการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐ และสิทธิชุมชน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากลให้เชื่อมสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูล โดยใช้กลไกจังหวัดและสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นแกนหลักในการเชื่อมประสานภาคส่วนต่างๆ

๕) สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางความคิดและค่านิยม และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประชาคมอาเซียนร่วมกัน

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การสร้างสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน

๑. สถานการณ์ด้านอาหารและพลังงาน

ประเทศไทยมีฐานการผลิตการเกษตรที่เข้มแข็ง เนื่องจากมีที่ตั้งทางภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม มีภูมิปัญญาด้านการผลิต การประยุกต์ดัดแปลง และวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลายทำให้ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกที่สำคัญรายใหญ่ของโลก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ สามารถทำการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง ส่วนใหญ่มีปริมาณผลผลิตพอเพียงกับความต้องการใช้ภายในประเทศ และมีเหลือส่งออกสร้างรายได้ให้กับประเทศ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะข้าว มีผลผลิตเหลือส่งออกถึงร้อยละ ๔๕ ของผลผลิตทั้งหมดที่ผลิตได้ มันสำปะหลังส่งออกร้อยละ ๓๑ อ้อย (น้ำตาล) ส่งออกถึงร้อยละ ๖๗ ของผลผลิตทั้งหมด ขณะที่สินค้าปศุสัตว์และประมงส่งออกที่สำคัญ เช่น กุ้ง และไก่ มีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ ๘๖ และ ๓๒ ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ความเข้มแข็งของภาคเกษตรไทยมีแนวโน้มลดลง โดยจะเห็นได้จากประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยในบางสินค้าที่ยังคงต่ำกว่าหากเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาหนี้สินและความยากจน โดยในปี ๒๕๕๐ ประเทศไทยมีคนยากจนทั้งสิ้น ๕.๔๒ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเกษตรกร ร้อยละ ๕๖.๘๗ อันมีสาเหตุจากปัจจัยหลายประการ เช่น พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในบางพื้นที่ไม่สูงเท่าที่ควร และมีคุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ เกษตรกรส่วนใหญ่พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกโดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และผลิตพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก ทำให้มีความเสี่ยงจากเปลี่ยนแปลงของราคามากขึ้น ในขณะที่ราคาผลผลิตเกษตรผันผวนและขึ้นกับราคาในตลาดโลก การเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติบ่อยครั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจุบันเกษตรกรมีแนวโน้มสูญเสียการเป็นเจ้าของที่ดินและกลายเป็นผู้เช่ามากขึ้น ทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพเกษตร ในขณะเดียวกันพบว่ารายได้เงินสดสุทธิของเกษตรกร มีแนวโน้มสูงขึ้นเล็กน้อยโดยเพิ่มจาก ๕๒,๙๓๓ บาทต่อครัวเรือน ในปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ เป็น ๕๗,๔๗๔ บาทต่อครัวเรือน ในปีการผลิต ๒๕๕๑/๕๒ ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเนื่องจากราคาผลผลิตการเกษตรที่ปรับตัวสูงขึ้นในสินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามเกษตรกรก็มีขนาดหนี้สินต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเช่นกัน จาก ๕๒,๘๙๗ บาท ในปี ๒๕๔๘ เป็น ๖๘,๖๑๔ บาท ในปี ๒๕๕๒

นอกจากนั้น ผลจากภาวะโลกร้อน รวมทั้งการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย มีส่วนทำให้ความเข้มแข็งของภาคเกษตรไทยมีแนวโน้มลดลง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของปริมาณและการกระจายตัวของน้ำฝน ระดับอุณหภูมิเฉลี่ยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเชิงฤดูกาลต่างๆ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตสินค้าสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อความมั่นคงอาหารและพลังงานของประเทศ ในขณะเดียวกัน ปัญหาการครอบครองทรัพยากรพันธุ์กรรมและการผูกขาดทางการค้าเมล็ดพันธุ์พืช จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อยจำนวนมากที่พึ่งพาอาศัย

ทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืชต่างๆ เพื่อเป็นอาหารและยาสมุนไพร และกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ประชากรเกษตรที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับคนหนุ่มสาวไม่สนใจทำการเกษตร โดยในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๕๐ จำนวนแรงงานภาคเกษตรลดลงประมาณร้อยละ ๑.๘๗ ต่อปี ส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรและศักยภาพภาคเกษตรในอนาคต ในขณะที่ความต้องการอาหารทั้งภายในประเทศและของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อความมั่นคงอาหารในอนาคต

ขณะเดียวกัน ผลจากภาวะโลกร้อน และสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นและผันผวนอย่างมาก ประกอบความต้องการใช้พลังงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้หลายประเทศในโลก รวมทั้งประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากพืชแทนการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมากขึ้น และทำให้ความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ผลผลิตการเกษตรจากการปลูกเพื่อเป็นพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงานมากขึ้น ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหาร รวมทั้งความมั่นคงอาหารของประเทศและการส่งออกได้ ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยพยายามสร้างฐานภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งและเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอ มีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาพลังงานทดแทนจากพืชที่เพียงพอ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศเมื่อราคาพลังงานเกิดความผันผวน รวมถึงสร้างหลักประกันรายได้ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในระบบด้วย

๒. ปัจจัยเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

๒.๑ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการผลิตภาคเกษตรมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น การพัฒนาที่ผ่านมาได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ จำนวนมาก เพื่อการผลิตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งภาคเกษตร เพื่อให้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเป็นการใช้อย่างสิ้นเปลือง ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการบำรุงรักษา ทำให้ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตของภาคเกษตรที่สำคัญมีความเสื่อมโทรม โดยเฉพาะทรัพยากรดิน ที่พบปัญหาดินเสื่อมสภาพจำนวน ๑๙๐ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงเกือบปีละ ๑ ล้านไร่ เนื่องจากการเสื่อมไปตามสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามสมรรถนะของดิน ในขณะที่เป้าหมายตามแผนการฟื้นฟูดินของภาครัฐกำหนดไว้ประมาณปีละ ๒ ล้านไร่ ทำให้การดำเนินงานไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้ความเสื่อมโทรมของดินรุนแรงขึ้น นอกจากนี้มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรในปริมาณมาก โดยมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตรปีละประมาณ ๖ ล้านตัน มูลค่ากว่า ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท รวมทั้งมีปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากประสบปัญหาน้ำต้นทุนลดลงอย่างมาก ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาคูณภาพน้ำ ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพที่ถูกทำลายมากขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัจจัยเสี่ยง ที่ส่งผลต่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาการเกษตรในอนาคต

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะภาวะภัยแล้ง น้ำท่วม และฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล รวมถึงโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ซึ่งผลกระทบจากภาวะโลกร้อนมีผลโดยตรงต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตร จากการคาดการณ์ของศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEA START) (๒๕๔๗) พบว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำฝนในภาคกลาง จะทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและจำนวนความถี่มากขึ้น มีผลให้การผลิตข้าวในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ ยังเกิดโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดรุนแรงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพการผลิตของภาคเกษตร เช่น การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในข้าว โรคเหี่ยวเฉาและโรคใบไหม้ ในภาคกลางประมาณ ๒.๓๙ ล้านไร่ และการระบาดของเพลี้ยแป้งมันสำปะหลังประมาณ ๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๕๒ เป็นต้น

๒.๓ ความอ่อนแอของภาคเกษตรที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้ เป็นผลจากหลายปัจจัยที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในสังคมเกษตร ที่เข้าสู่สังคมปัจเจกมากขึ้น มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป ขาดการปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่ผลิภาพการผลิตของภาคเกษตรลดลง อันเกิดจากการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรที่ยังไม่เพียงพอต่อการเพิ่มผลิภาพการผลิต โดยเฉพาะพื้นที่ชลประทานที่มีเพียง ๒๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๒ ของพื้นที่ทางการเกษตร การถือครองที่ดินทำการเกษตรของครัวเรือนเกษตรที่มีแนวโน้มลดลงจากเฉลี่ย ๒๓.๐๑ ไร่/ครัวเรือน ในปี ๒๕๔๙ เป็น ๒๒.๖๒ ไร่/ครัวเรือน ในปี ๒๕๕๒ และมีแนวโน้มการเป็นผู้เช่าเพิ่มขึ้น โดยปี ๒๕๔๙ มีการทำการเกษตรบนเนื้อที่ของคนอื่นเพียง ๓๖.๙๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๘.๔ ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร) และเพิ่มเป็น ๖๕.๒๕ ล้านไร่ (ร้อยละ ๔๙.๕๑ ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร) ในปี ๒๕๕๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลาง ในขณะเดียวกัน **ต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น** อันเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตและการขนส่งสูงขึ้นที่ปรับตัวตามราคาพลังงาน ทำให้ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ประกอบกับ **แรงงานเกษตรมีแนวโน้มลดลงและเป็นผู้สูงอายุ** รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง และมีการย้ายออกจากภาคเกษตรไปในภาคการผลิตอื่น เช่น ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านแรงงานมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการพึ่งพา **ต่างประเทศทั้งปัจจัยการผลิตและตลาดส่งออก** เช่น เทคโนโลยี ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ที่ต้องนำเข้าปีละกว่า ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต และต้องเผชิญความเสี่ยงจากความผันผวนด้านราคา ขณะที่ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญส่วนใหญ่ของไทยประมาณร้อยละ ๖๐-๗๐ ต้องพึ่งพิงตลาดส่งออก รวมถึงเป็นสินค้าขั้นปฐมที่มีมูลค่าเพิ่มน้อย ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำและไม่มีเสถียรภาพ ประกอบกับการเปิดเขตการค้าเสรีส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยในประเทศ เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณการนำเข้าวัตถุดิบอาหารและสินค้าเกษตรจากต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการเปิดเขตการค้าเสรีในปี ๒๕๔๗ รวมมูลค่าปีละประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ในขณะที่ทรัพยากรถูกแย่งชิงจาก **ภาคการผลิตอื่น** ทั้งทรัพยากรที่ดินและน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนเมืองที่มีการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่การเกษตรเดิมมากขึ้น

๒.๔ ประเทศไทยมีการใช้พลังงานที่ผลิตจากพืชพลังงานทดแทนพลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมากขึ้น ทำให้มีความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตเป็นพลังงานเพิ่มมากขึ้น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรจากการปลูกพืชอาหารมาเป็นการปลูกพืชพลังงานแทน ซึ่งส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารลดลง และทำให้ราคาพืชอาหารมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและใช้เอทานอล ไบโอดีเซลให้มีสัดส่วนที่สูงขึ้น เพื่อลดการนำเข้าและการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มการใช้เอทานอล และไบโอดีเซล เป็นส่วนประกอบในน้ำมันเบนซินและดีเซล ไม่น้อยกว่า ๙ และ ๔.๕ ล้านลิตรต่อวัน ภายในปี ๒๕๖๕ ตามลำดับ เพิ่มขึ้นจากปัจจุบันที่มีการใช้เอทานอล ๑.๒๓ ล้านลิตรต่อวัน และไบโอดีเซล ๑.๗๓ ล้านลิตรต่อวัน และที่ผ่านมาพบว่า มีปริมาณเอทานอลที่ผลิตจากมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น จาก ๒.๒๕ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๖ เป็น ๕๖.๕๗๕ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๙ และเป็น ๔๐๑ ล้านลิตร ในปี ๒๕๕๒ ขณะที่ปริมาณไบโอดีเซลเพิ่มขึ้นจาก ๓.๓๘ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๙ เป็น ๕๖๐ ล้านลิตร ในปี ๒๕๕๒ ซึ่งสถานการณ์แนวโน้มดังกล่าวนับเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความสมดุลและมั่นคงทางด้านอาหารของประเทศในระยะยาว

๓. ภูมิคุ้มกันที่จำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

ฐานการผลิตการเกษตรที่เข้มแข็ง ที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้และความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานให้กับประเทศ ให้กับเกษตรกรและสังคมชนบท รวมทั้งสร้างความอุดมสมบูรณ์ของสภาวะแวดล้อม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เอื้ออาทรของสังคมเกษตรกรรม และสนับสนุนการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้าและบริการ

องค์ความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างความสามารถในการผลิต ซึ่งจะสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการผลิตพืชอาหารและพลังงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างมั่นคงมากขึ้น รวมทั้งเกษตรกรสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ กายภาพ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความผันผวนด้านราคา และภาวะทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม เพื่อจะสนับสนุนให้การผลิตทางการเกษตรมีประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ แรงงาน รวมทั้งเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสม ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสามารถที่จะเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอที่จะใช้เป็นอาหารและพลังงาน ทั้งพลังงานชีวภาพและชีวมวลในปริมาณที่เหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหาร และให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน และการใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนและการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีการนำวัสดุเหลือใช้ เช่น แกลบ ฟางข้าว ชัง ข้าวโพด เศษไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น มาใช้ในการผลิตพลังงานจากเชื้อเพลิงชีวมวล ซึ่งช่วยลดมลภาวะแก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

กลไกการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านการผลิตและการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีการเข้าถึง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม และความเข้มแข็งในชุมชนชนบท รวมทั้งเพื่อให้เกิดกลไกในการสร้างความสมดุลในการบริหารจัดการอาหารและพลังงานชีวภาพและชีวมวลของประเทศ

๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความสมดุล มั่นคงและมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาด และมีราคาที่เหมาะสม เป็นธรรม

๔.๑.๒ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๓ เพื่อสร้างให้ครัวเรือนและชุมชนมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานสามารถพึ่งพาตนเองได้

๔.๒ เป้าหมาย

๔.๒.๑ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารและพลังงานชีวภาพและชีวมวลเพื่อสร้างความมั่นคงของประเทศ

๔.๒.๒ รักษาปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้พอเพียงรองรับความต้องการของตลาดและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารอย่างต่อเนื่องรวมทั้งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอาหารได้ในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม

๔.๒.๓ สร้างหลักประกันให้เกษตรกรมีอาชีพและรายได้มั่นคงจากการผลิตทางการเกษตร และมีความคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสามารถในการชำระหนี้สินเพิ่มขึ้น รวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

๔.๒.๔ เพิ่มปริมาณการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนและการเกษตรในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ ผลผลิตต่อไร่ของพืชอาหารและพืชพลังงาน

๔.๓.๒ สัดส่วนรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรต่อรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตรกร

๔.๓.๓ จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตร

๔.๓.๔ พื้นที่เกษตรกรรมอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๕ ต่อปี ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด

๔.๓.๕ การผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน ได้แก่ เอทานอล และไบโอดีเซล ในปี ๒๕๕๙ ไม่น้อยกว่า ๖.๕ และ ๓.๖ ล้านลิตรต่อวัน ตามลำดับ

๔.๓.๖ การผลิตพลังงานไฟฟ้าและพลังความร้อนจากเชื้อเพลิงชีวมวล ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนและภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันซึ่งเท่ากับ ๑,๖๕๐ เมกะวัตต์ และ ๓,๑๓๐ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ เป็นไม่น้อยกว่า ๓,๒๒๐ เมกะวัตต์ และ ๕,๐๐๐ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ในปี ๒๕๕๙

๕. แนวทางการพัฒนา

๕.๑ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๑.๑ รักษาและคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรและสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน โดยการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการนำที่ดินมาใช้เพื่อการเกษตร เช่น พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้น รวมถึงการเร่งรัดการออกกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูงที่รัฐบาลได้มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้ว เช่น ระบบชลประทาน ระบบคมนาคมขนส่ง เป็นต้น และบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังโดยเฉพาะพระราชบัญญัติผังเมือง เพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางการเกษตรให้เป็นฐานการผลิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนของประเทศ

๕.๑.๒ เร่งรัดให้มีการนำที่ดินที่ซื้อจากเอกชนมาดำเนินการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม และใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้ทำประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมให้หันมาทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น

๕.๑.๓ เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อเป็นกลไกในการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง และสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐอย่างคุ้มค่าโดยเกษตรกรและชุมชน รวมทั้งเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์หรือจัดสรรสิทธิในที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกินให้มีที่ดินเป็นของตนเองอย่างเป็นธรรม

๕.๑.๔ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร ทั้งในเรื่องการฟื้นฟูคุณภาพของทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคการเกษตร เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตร

๕.๑.๕ ฟื้นฟูและส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตทางการเกษตร เช่น ดิน แหล่งน้ำ เป็นต้น

๕.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและสร้างมูลค่า โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๒.๑ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ ที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก รวมทั้งสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่มูลค่าเกษตรและอาหาร เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและพลังงาน และคงความเป็นผู้นำด้านการเกษตรของโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

๕.๒.๒ สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น ศักยภาพของดิน แหล่งรองรับผลผลิต และปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ระบบชลประทาน ระบบโลจิสติกส์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของความสมัครใจและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยกำหนดเขตการใช้ที่ดินและมาตรการจูงใจให้เกษตรกรทำการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่และสนับสนุนข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เช่น สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรน เป็นต้น และส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชแต่ละชนิด เพื่อสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๓ ส่งเสริมและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีที่ลดต้นทุนการผลิตอย่างยั่งยืน รวมถึงปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์และลูกพันธุ์คุณภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการประมงในทุกกระดับ ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาวะโลกร้อน กฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการป้องกัน ยับยั้ง และขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing) ให้สามารถทำประมงอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อรักษาสมดุลของการผลิตและการใช้ทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน

๕.๒.๔ เพิ่มมูลค่าผลผลิตด้านปศุสัตว์ให้สูงขึ้น โดยปรับรูปแบบและวิธีการเลี้ยงให้มีมาตรฐานตามหลักวิชาการ ทั้งรูปแบบของโรงเรือน ชนิด และประเภทของอาหารรวมถึงยาที่ใช้ในการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมการทำปศุสัตว์ชนิดอื่นๆ ที่มีมูลค่าสูงให้มากขึ้น อาทิ แพะ กวาง นกกระจอกเทศ สัตว์สวยงาม เป็นต้น โดยการสนับสนุนความรู้ เงินทุน เทคโนโลยีการผลิต และการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ปศุสัตว์ที่มีอัตราแลกเนื้อที่ดี มีโอกาสทางการตลาด และให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนสูง รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาการผลิตอาหารเสริมสำหรับปศุสัตว์จากวัตถุดิบในประเทศ

๕.๒.๕ ส่งเสริมการผลิตที่ปลอดจากการตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของ พันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เช่น การใช้พันธุกรรมท้องถิ่น ที่หลากหลาย เป็นต้น และสนับสนุนการทดลองวิจัยและพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรมในแปลงทดลองของ ราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรที่มีโซอาหาร ภายใต้มาตรการควบคุมอย่างรัดกุม เพื่อให้เกิดการ พัฒนาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรม เป็นต้น และมีองค์ความรู้ที่ก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของโลก

๕.๒.๖ สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและอาหาร และพลังงาน โดยพัฒนาศักยภาพจากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ชุมชนบนฐานความรู้ที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า เช่น สมุนไพร ผลิตภัณฑ์อาหารและบริการเพื่อ สุขภาพ เป็นต้น

๕.๒.๗ สนับสนุนการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร และมาตรฐานระบบ การผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล รวมทั้งควบคุม ดูแลกระบวนการตรวจรับรองคุณภาพอย่าง เข้มงวด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ตลอดจนมีความรวดเร็ว ท้วถึง และประหยัด สำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการ

๕.๒.๘ สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้ง การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ มาตรฐาน ลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรอง เพื่อขยายการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

๕.๒.๙ รมรงค้ให้เกษตรกรใช้สารเคมีอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ และสนับสนุนการใช้ สารชีวภาพให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต และสร้างความปลอดภัยในสุขภาพของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๕.๒.๑๐ ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนสิ่งจูงใจ เช่น สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งผู้ประกอบการตลาดกลางสินค้าเกษตร เพื่อให้เกิดกลไกตลาดที่มีความเป็นธรรม และสนับสนุนให้ สถาบันเกษตรกรสามารถเข้ามาทำธุรกรรมในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า

๕.๒.๑๑ ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันบริหารจัดการระบบสินค้า เกษตรและอาหาร การเพิ่มมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพื่อช่วยให้เกษตรกร มีช่องทางในการสร้างรายได้ที่เป็นธรรมและเหมาะสมเพิ่มขึ้น

๕.๒.๑๒ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทาง การเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยผ่านศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เครือข่ายเกษตรกรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญใน แต่ละพื้นที่ และจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จหรือปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนเพิ่มความสามารถและ ช่องทางในการรับรู้ข่าวสารให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง

๕.๒.๑๓ สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตรที่เชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Optimization) และสามารถตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของสินค้า เพื่อลดความสูญเสียและต้นทุนตลอดห่วงโซ่อุปทานจากการเน่าเสียของสินค้าที่มีสาเหตุจากกระบวนการเก็บรักษาและระบบขนส่งสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยพัฒนาระบบขนส่งที่มีการควบคุมอุณหภูมิ (Cool Chain) ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และสนับสนุนให้ผู้ผลิตหรือสมาคมธุรกิจเฉพาะด้านเข้ามามีบทบาทในการจัดระบบการบริหารโลจิสติกส์ของภาคเกษตรร่วมกับภาครัฐ

๕.๒.๑๔ ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง เช่น ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรหรือศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตในระดับชุมชน เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๕.๓ สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๓.๑ พัฒนาระบบการสร้างหลักประกันเพื่อดูแลด้านรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคง และให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างความมั่นใจกับเกษตรกรในรายได้ขั้นต่ำที่สามารถยึดภาคการเกษตรเป็นอาชีพได้อย่างมั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๓.๒ เร่งพัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตร ให้สามารถคุ้มครองความเสี่ยงด้านการผลิตทางการเกษตรจากทุกภัยพิบัติให้กับเกษตรกรในทุกพื้นที่ โดยให้เกษตรกรมีส่วนรับผิดชอบชำระเบี้ยประกันตามความเสี่ยงของพื้นที่

๕.๓.๓ ส่งเสริมระบบการทำการเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันทั้งทางด้านรายได้ให้กับเกษตรกรและความมั่นคงด้านวัตถุดิบแก่ภาคอุตสาหกรรมการเกษตร อาหาร และพลังงาน

๕.๓.๔ ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ซึ่งรวมถึงเกษตรกรในทุกสาขาอาชีพ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๕.๓.๕ สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ด้วยการสนับสนุนองค์ความรู้อย่างครบวงจร การจัดหาที่ดินทำกิน สร้างโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน รวมทั้งสนับสนุนกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่อาชีพเกษตรกรรม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมการพัฒนาภาคเกษตรของเกษตรกรต้นแบบให้มากขึ้น

๕.๓.๖ พัฒนาสถาบันเกษตรกรให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง โดยการพัฒนาความรู้และความสามารถด้านการตลาดและการบริหารจัดการ ด้วยการศึกษาดูงานจากเกษตรกรหรือองค์กรที่ประสบความสำเร็จ และการสนับสนุนสินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ภายใต้ระบบการควบคุมตรวจสอบที่รัดกุม รวมทั้งการเชื่อมโยงบทบาทของสถาบันเกษตรกรกับสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อร่วมวางแผนแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมตามพื้นฐานและความต้องการของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ

๕.๓.๗ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำ อันเป็นผลจากข้อตกลงการค้าเสรี โดยสนับสนุนการปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถให้เกษตรกรไทย สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้ตามมาตรฐาน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้า เพื่อป้องกันสินค้าที่มีคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอาหารจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการปรับปรุงกระบวนการนำเข้าวัตถุดิบมาแปรรูปให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕.๔ สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพและชีวมวลในระดับครัวเรือนและชุมชน มี
แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๔.๑ ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ
 ที่จะเป็พื้นฐานการผลิตด้านการเกษตรและอาหาร และใช้เป็นแหล่งช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และ
 พัฒนาไปสู่การขายคาร์บอนเครดิตในตลาดคาร์บอนในอนาคต

๕.๔.๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียง เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย เพื่อ
 สร้างความมั่นคง ความหลากหลาย การพึ่งพาตนเองและการเข้าถึงด้านอาหารทั้งในเชิงของปริมาณ คุณภาพ
 และความปลอดภัย โดยการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตผ่านเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรที่
 ประสบความสำเร็จ และแหล่งความรู้ในพื้นที่

๕.๔.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหาร
 ศึกษาทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน
 เพื่อให้มีพฤติกรรมบริโภคที่สำคัญกับคุณภาพชีวิตและการบริโภคที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของ
 แต่ละบุคคล โดยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการ
 สนับสนุนด้านอาหารศึกษา และเน้นการวิจัยและพัฒนาด้านอาหารในมิติต่างๆ

๕.๔.๔ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่
 บริเวณใกล้เคียงกัน โดยมีเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรง (Community supported
 Agriculture : CSA) เช่น ตลาดท้องถิ่น ตลาดเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ปริมาณผลผลิตมีตลาดรองรับมา
 ขึ้น สามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งมีศักยภาพในการผลิตและเข้าถึง
 อาหารและโภชนาการที่ดี รวมทั้งมีความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง

๕.๔.๕ ส่งเสริมการนำวัตถุดิบที่มีอยู่และเหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนใช้
 ในระดับครัวเรือนและชุมชน เช่น ไบโอดีเซล พลังงานชีวมวลที่ได้จากมูลสัตว์ และสิ่งเหลือใช้จากการเกษตร
 เป็นต้น

๕.๔.๖ สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนภายในชุมชน โดยการสนับสนุนองค์ความรู้ด้าน
 เทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน ทั้งจากวัตถุดิบเหลือใช้จากครัวเรือนและการเกษตร ทั้ง มูลสัตว์ ขยะ ฟาง
 แกลบ เศษไม้ เป็นต้น ตลอดจนถ่ายทอดวิธีการดูแลรักษา และการซ่อมบำรุง ให้แก่ชุมชน หรือองค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการผลิตพลังงานทดแทน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพลังงานอย่างมั่นคงและยั่งยืน
 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงาน รวมถึงลดมลภาวะแก่ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการผลิตพืช
 พลังงานทดแทนที่ไม่ใช่อาหารที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น สบู่ดำ เป็นต้น ให้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง
 ด้านพลังงานในชุมชน

๕.๔.๗ ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็ง
 ด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนบทบาทการบริหารจัดการโครงสร้าง
 พื้นฐานภายในชุมชน เช่น ศูนย์พันธุ์ข้าวชุมชน โรงปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยอินทรีย์ โรงสี ลานตาก เป็นต้น เพื่อเพิ่ม
 ประสิทธิภาพและคุณภาพผลผลิตการเกษตรในชุมชน

๕.๕ สร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๕.๑ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน โดยการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชพลังงานที่เหมาะสมกับประเทศและให้ผลผลิตสูง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น รวมทั้งศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตพลังงานจากพืช เพื่อให้สามารถผลิตพลังงานได้มากขึ้นในปริมาณพืชเท่ากัน ตลอดจนส่งเสริมการวิจัยพืชพลังงานอื่นที่ไม่ได้ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นอาหาร เพื่อไม่ให้เกิดการแย่งการใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารและพลังงาน

๕.๕.๒ จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เช่น ปาล์ม น้ำมัน มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น เพื่อให้มีการผลิตและการใช้อย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ไม่กระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

๕.๕.๓ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ เพื่อลดการพึ่งพาการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิงจากการนำเข้าต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผลผลิตทางการเกษตรเกิดความมั่นคงและราคาสินค้าเกษตรมีเสถียรภาพ

๕.๕.๔ จัดให้มีกลไกในการกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การสร้างเสถียรภาพและความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุลของ การใช้พลังงานชีวภาพและศักยภาพการผลิตที่เหมาะสม โดยไม่กระทบต่อการผลิตอาหารของประเทศ

๕.๕.๕ ปลุกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงประโยชน์และผลกระทบของการใช้พลังงานชีวภาพ

๕.๖ ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๖.๑ สนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงานทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เชื่อมโยงกับกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง เช่น สภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นต้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม

๕.๖.๒ ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการทำงานอย่างบูรณาการทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกรอบนโยบายการสร้าง ความมั่นคงและสมดุลทางด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงเป็นผู้ผลักดันและสนับสนุนการพัฒนา ด้านเกษตร อาหาร และพลังงานให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับชุมชนในพื้นที่และระดับประเทศ นอกจากนี้กำหนดให้มีกลไกการประสานการทำงานระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร และตรวจสอบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

๕.๖.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาดไปจนถึงการบริโภคให้มีความถูกต้องและเข้าถึงได้ เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา แก้ไขปัญหา และเตือนภัย โดยพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต รวมทั้งพัฒนาการสร้างตัวชี้วัดการพึ่งพาตนเองด้านอาหารในระดับประเทศ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนนโยบายด้านการเกษตรในระยะต่อไป

๕.๖.๔ พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิ การเร่งรัดออกกฎระเบียบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช โดยเฉพาะการคุ้มครองพันธุ์พื้นเมืองและสิทธิชุมชน ให้ประชาชนและประเทศได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงฐานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เป็นธรรม และมีความเป็นสากล ปรับปรุงพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า สนับสนุนให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อให้เกิดการทำงานในเชิงระบบที่เป็นองค์รวม ต่อเนื่อง และมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๕.๖.๕ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน ในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือในการผลิต การจัดตั้งระบบสำรองข้าวฉุกเฉิน ปรับปรุงกฎระเบียบ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพบนฐานความรู้

๑. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๕๒) ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ ๓.๘๕ โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เศรษฐกิจไทยขยายตัวสูงถึงร้อยละ ๘.๑ และหดตัวร้อยละ ๐.๑ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ก่อนที่จะกลับมาขยายตัวร้อยละ ๕.๗ และร้อยละ ๑.๗ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และช่วง ๓ ปีแรกแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุหลักของการชะลอตัวเกิดขึ้นจากวิกฤติการเงินเอเชียในปี ๒๕๔๐ และวิกฤติการเงินในสหรัฐอเมริกาในปี ๒๕๕๑ เป็นสำคัญ

แม้ว่าเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากปัญหาเศรษฐกิจการเงินโลกในช่วงปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ แต่เศรษฐกิจไทยสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วตั้งแต่ครึ่งหลังของปี ๒๕๕๒ จากความแข็งแกร่งของปัจจัยพื้นฐานและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม ทำให้สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมไว้ได้ โดยฐานะการคลังยังแข็งแกร่ง ทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก ๓๐,๕๓๐ ล้านดอลลาร์ สรอ. ในช่วงแผนฯ ๗ เป็น ๑๑๒,๒๕๓ ล้านดอลลาร์ สรอ. ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนฯ ๑๐ ซึ่งคิดเป็น ๓.๕ เท่าของหนี้ต่างประเทศระยะสั้น และเท่ากับมูลค่าการนำเข้า ๙.๑๒ เดือน หนี้สาธารณะลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๕๗.๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปี ๒๕๔๔ มาอยู่ที่ร้อยละ ๔๒ ในปี ๒๕๕๓ ซึ่งอยู่ในกรอบความยั่งยืนทางการคลัง การจ้างงานและดุลบัญชีเดินสะพัดอยู่ในเกณฑ์ดีสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐

ในเวลาเดียวกันโครงสร้างการผลิตและบริการได้ปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามลำดับ เห็นได้จากสัดส่วนการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เปลี่ยนจากร้อยละ ๑:๓:๖ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็น ๑:๔:๕ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยมีผลของการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่มีบทบาทสูงต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมของภาคอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๘.๑ ในปี ๒๕๔๒ เป็นร้อยละ ๔๑.๓ ในปี ๒๕๕๒ เป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งกระจุกตัวอยู่ ๔ กลุ่มอุตสาหกรรม คือ ปิโตรเลียม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า มีสัดส่วนของการผลิตสูงถึงร้อยละ ๔๑.๘ ของภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด โดยเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมของนักลงทุนต่างชาติเป็นหลัก และมีการนำเงินกำไรจากการประกอบการส่งกลับไปที่บริษัทแม่ในต่างประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ช่องว่างของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ เพิ่มขึ้นจาก ๔๕.๙ พันล้านบาทหรือร้อยละ ๑.๕ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี ๒๕๓๖ เป็น ๓๕๗.๐ พันล้านบาทหรือร้อยละ ๓.๙ ในปี ๒๕๕๑

นอกจากนี้ ผลผลิตการผลิตเฉลี่ยช่วงสองปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (ปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑) ขยายร้อยละ ๒.๖๖ เท่านั้น เนื่องจากการผลิตส่วนใหญ่อาศัยปัจจัยทุน แรงงานราคาถูก และพึ่งพาวัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยอัตราส่วนของการใช้วัตถุดิบนำเข้าต่อวัตถุดิบในประเทศของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก ๑:๔ ในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ เป็น ๑:๑ ในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ทำให้ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้รับจ้างผลิต ส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อประเทศต่ำ นอกจากนี้ต้องเผชิญกับขาดแรงงานราคาถูกและประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นคู่แข่งต้นทุนต่ำ ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถปรับตัวได้ทัน นำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างการผลิตมีความอ่อนแอและได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกได้ง่าย

ภาคเกษตรมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในประเทศ และเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ด้วยความเข้มแข็งของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และการมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตร รวมทั้งการสะสมฐานความรู้และภูมิปัญญาทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับ แนวโน้มของการใช้ผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบทั้งในด้าน อาหาร พลังงาน และวัสดุชีวภาพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว ได้สนับสนุนบทบาทความสำคัญในการเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสนับสนุนวัตถุดิบเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตให้กับภาคอุตสาหกรรมเกษตร อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรยังมีการเติบโตน้อยกว่าภาคการผลิตอื่น ส่งผลให้สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ลดจากร้อยละ ๑๐.๑ ในปี ๒๕๔๒ เป็นร้อยละ ๙.๑๖ ในปี ๒๕๕๒ โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙๘ ต่อปี ในช่วงแผนฯ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) และลดลงเป็นร้อยละ ๑.๓๐ ต่อปี ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภาคเกษตรไม่สามารถเร่งเพิ่มผลผลิตการผลิตและต้องพึ่งพาการส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญโดยยังไม่ได้พัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าให้ทันกับสภาพการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาคบริการยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง ช่วยลดการขาดดุลการค้า และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน แม้ว่าสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จะลดลงอย่างต่อเนื่องภายหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ภาคบริการมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๕๖.๓ และได้ลดลงเหลือร้อยละ ๔๙.๔ ในช่วงระยะ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) สาขาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคบริการช่วงก่อนเกิดวิกฤต คือ สาขาค้าส่งค้าปลีก การขนส่ง การเงินและการธนาคาร และสาขาการก่อสร้าง ซึ่งมีสัดส่วนรวมกันเกือบร้อยละ ๗๐ ของมูลค่าภาคบริการ แต่ภายหลังวิกฤต สาขาที่มีบทบาทโดดเด่นขึ้นมา คือ สาขาอสังหาริมทรัพย์ และสาขาโรงแรมและภัตตาคาร ส่วนสาขาที่มีบทบาทลดลงอย่างเห็นได้ชัด คือ สาขาการเงิน การธนาคาร และสาขาการก่อสร้าง เนื่องจากได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก วิกฤตการเมืองภายในประเทศ ภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากนโยบายการเปิดตลาดการค้าเสรี ที่ทำให้การเคลื่อนย้ายธุรกิจ เงินทุน และแรงงานเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น รวมถึงการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้

นอกจากนี้ ภาคบริการยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ของประเทศ โดยมีสัดส่วนแรงงานถึงร้อยละ ๔๕.๓ ของจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในช่วง ๓ ปีแรกของแผน ๑๐ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๕.๕ ในช่วงแผน ๗ ซึ่งสอดคล้องกับการลดลงของแรงงานในภาคการเกษตร ทำให้แรงงานในภาคบริการส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานระดับล่าง ส่งผลให้สัดส่วนค่าตอบแทนแรงงานต่อมูลค่าเพิ่มค่อนข้างต่ำ และผลผลิตการผลิต

โดยรวมหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๙๔ ในช่วงระยะ ๓ ปีแรกของแผน ๑๐ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในระยะต่อไป จะช่วยสร้างรายได้หลักให้กับสาขาโรงแรมและภัตตาคารและสาขาที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย รวมทั้งภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและข้อตกลงการเปิดตลาดเสรีทางการค้า จะช่วยส่งเสริมบทบาทภาคบริการไทยต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศมากขึ้นด้วย

ผลตอบแทนแรงงาน แม้ว่าสัดส่วนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้การจ้างงานในภาคเกษตรลดลง จากร้อยละ ๕๐.๓ ในช่วงแผนฯ ๗ เหลือร้อยละ ๓๙.๔ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนฯ ๑๐ และในช่วงเวลาเดียวกัน ภาคอุตสาหกรรมและบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๔.๒ และ ๓๕.๕ เป็น ร้อยละ ๑๕.๐ และ ๔๕.๖ ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนแรงงาน (Compensation of Employee: CE) ในแต่ละสาขาการผลิตพบว่าในช่วง ๓ ปีแรกของแผนฯ ๑๐ ผลตอบแทนแรงงานในภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำสุดเพียงร้อยละ ๓.๔ ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ ๓๕.๗ และภาคบริการ ร้อยละ ๖๐.๙

ผลตอบแทนของปัจจัยแรงงานเฉลี่ยมีสัดส่วนร้อยละ ๓๒.๙ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๖๗.๑ เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตอื่นที่ไม่ใช่แรงงาน เช่น ผลตอบแทนของทุน ผู้ประกอบการ และที่ดิน เมื่อพิจารณาแนวโน้มการกระจายผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต พบว่าการกระจายผลตอบแทนของปัจจัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๓๓.๗ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นร้อยละ ๓๓.๑ และ ๓๒.๑ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และ ๒ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ตามลำดับ ในขณะที่ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่ไม่ใช่แรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศกับเศรษฐกิจต่างประเทศจากการปรับโครงสร้างดังกล่าว ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมาโดยตลอด ทั้งนี้ การส่งออกของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (ปี ๒๕๔๑ - ๒๕๕๑) แม้ว่าเริ่มขยายตัวลดลงในปี ๒๕๕๒ อันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง แต่ประเทศไทยก็ยังสามารถรักษาสัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกที่ร้อยละ ๑.๑ ต่อเนื่องมาตลอดนับแต่ปี ๒๕๔๙ ถึง ๒๕๕๑ เป็นผลให้อัตราส่วนตลาดต่างประเทศต่อตลาดภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้นจาก ๑:๒ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ เป็น ๓:๒ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยมีสินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าส่งออกหลัก ในสัดส่วนกว่าร้อยละ ๗๕ ของการส่งออกทั้งหมด และมีตลาดส่งออกสำคัญคือ ตลาดอาเซียน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าในสัดส่วนที่สูงเช่นกัน โดยอัตราการนำเข้าต่อการผลิตในประเทศของสินค้าและบริการเพิ่มจาก ๑:๒๓ ในปีปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ เป็น ๑:๕ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ในขณะที่การพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปสูงมากกว่าร้อยละ ๔๐ ของการนำเข้าทั้งหมด สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๓๔.๕ ต่อ GDP ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ เป็นร้อยละ ๒๑.๖ ในปีช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยสัดส่วนการลงทุนจากต่างประเทศลดลงจากร้อยละ ๙.๒ ในปี ๒๕๔๑ เป็นร้อยละ ๓.๓ ในปี ๒๕๕๑

ผลการจัดอันดับความสามารถการแข่งขันของไทยโดยสถาบันระหว่างประเทศ ทั้งสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) และเวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum: WEF) มีข้อสรุปตรงกันว่า ประเทศไทยยังมีความอ่อนแอด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยตัวชี้วัดหลักด้านการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวนบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนา จำนวนสิทธิบัตร และการคุ้มครอง

ทรัพยากรทางปัญญา ยังเป็นข้อจำกัดต่อการนำเอาองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศโดยรวม นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ ภายใต้อำนาจของรัฐบาลยังขาดการบูรณาการในการทำงานระหว่างกัน รวมทั้งขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเชื่อมโยงการวิจัยกับภาคเอกชนและชุมชน และการจัดการความเสี่ยงและจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์ยังไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้เท่าที่ควร

ในขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ผ่านมา ภาครัฐมีบทบาทนำในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในระยะที่ผ่านมา มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ โดยมีสัดส่วนการขนส่งผู้โดยสารภายในประเทศ โดยทางถนน ร้อยละ ๗๔ ทางรถไฟร้อยละ ๒๑ ที่เหลือเป็นทางอากาศร้อยละ ๕ สำหรับการขนส่งสินค้าในส่วนใหญ่เป็นการขนส่งทางถนน ร้อยละ ๘๒ ทางน้ำร้อยละ ๑๕ และทางรถไฟร้อยละ ๓ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในระยะที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จในด้านปริมาณ แต่ยังพัฒนาด้านคุณภาพให้มากขึ้นแล้ว และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านการคลัง ตลอดจนกฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่บังคับใช้ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานล่าช้าและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

ความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น มีการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมาก เป็นมูลค่าปีละ ๑ ล้านล้านบาท หรือประมาณร้อยละ ๑๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้นของไทยมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ในขณะที่ การเพิ่มขึ้นของการผลิตพลังงานในประเทศไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ หรือผลิตได้เพียงร้อยละ ๕๐ ของความต้องการใช้ในประเทศเท่านั้น ประกอบกับในช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นและผันผวนอย่างมาก ส่งผลให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศในการนำเข้าพลังงานและมีผลต่อสถานะความมั่นคงด้านพลังงานในประเทศ ทำให้หลายประเทศในโลก รวมทั้งประเทศไทย มีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศเมื่อราคาพลังงานมีความผันผวน ในขณะเดียวกันก็เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศไปพร้อมกันด้วย

การเข้าถึงแหล่งเงินทุน แม้ว่าสภาพคล่องในระบบสถาบันการเงินโดยรวมจะยังอยู่ในระดับสูงสามารถสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ แต่ยังคงมีความไม่ทั่วถึงในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มธุรกิจต่างๆ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ที่ยังมีความยากลำบากในการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ พบว่า มีครัวเรือนเพียงร้อยละ ๓๑.๐ ที่สามารถใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่ยังคงต้องใช้เงินทุนส่วนตัวในประกอบธุรกิจ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ค่อนข้างมีความเข้มงวดในการปล่อยกู้กับธุรกิจ SMEs ที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งทำให้ธุรกิจ SMEs ขาดโอกาสในการขยายธุรกิจ

ผลจากการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน และยังคงพึ่งพิงและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกประเทศมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้น หากกระบวนการพัฒนาของไทยดำเนินการโดยปราศจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นระบบ และรู้เท่าทันความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าแล้ว ผลกระทบจากการพัฒนาจะเกิดขึ้นตามมา ทั้งในรูปของความเสียหายทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตที่ลดลงของประชาชน ความไม่สมดุลใน

มิติต่างๆ ตลอดจนการสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากการปรับตัวที่ช้ากว่าประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นในการรักษาความต่อเนื่องของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต

ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ในขณะเดียวกันต้องสร้างระบบการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภาพรวมให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจดังกล่าวให้เติบโตอย่างสมดุล ยั่งยืน ทัวถึง เป็นธรรม มั่นคง และมีคุณภาพ

๒. วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและภูมิคุ้มกัน

๒.๑ ปัจจัยเสี่ยง

๒.๑.๑ ผลิตภาพการผลิตในภาคการผลิตและบริการยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน โดยภาคเกษตรต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า แต่มูลค่าที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ไม่ได้ตกอยู่กับประเทศไทย และต้องนำเข้าวัตถุดิบ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ รวมทั้งพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ตลอดจนสร้างผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่ความขัดแย้งส่วนภาคบริการยังขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพในการให้บริการและบริหารจัดการ

๒.๑.๒ เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจโลก เนื่องจากปัญหาทางการเงินการคลังในประเทศเศรษฐกิจหลัก ประกอบกับมีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่สมดุลของระบบการเงินโลกจากการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินโลกในระยะยาวและทำให้เศรษฐกิจโลกยังอยู่บนความเปราะบาง

๒.๑.๓ การเคลื่อนย้ายเงินทุนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนสูง และการดำเนินนโยบายการเงินมีความยากลำบากขึ้น เป็นผลจากแนวโน้มการพัฒนารอยางรวดเร็วของตลาดทุนโลก ความเชื่อมโยงระหว่างระบบเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น การเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน และพัฒนาการในภาคการเงินโดยการสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการเงิน ส่งผลให้ต้นทุนการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนทั้งในภาครัฐและเอกชนเพิ่มสูงขึ้น

๒.๑.๔ บทบาทของเงินสกุลดอลลาร์ สรอ. ในฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศมีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นผลจากเสถียรภาพด้านการคลังในระยะยาวของสหรัฐอเมริกา ปัญหาเศรษฐกิจการเงินที่เกิดจากความไม่สมดุลที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ยังไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้ความน่าเชื่อถือของเงินดอลลาร์ สรอ. ในฐานะสินทรัพย์ปลอดภัยปรับลดลง ในขณะที่เงินสกุลอื่นโดยเฉพาะเงินหยวนมีบทบาทและได้รับความสำคัญมากขึ้น โดยเริ่มเข้ามาเป็นสกุลเงินในการซื้อขายแลกเปลี่ยนในระดับภูมิภาค

๒.๑.๕ การพัฒนาของตลาดทุนไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก การเคลื่อนย้ายเงินทุนในระหว่างภูมิภาคต่างๆ ของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อหาผลตอบแทนที่สูงกว่า ทำให้เงินทุนเคลื่อนย้ายมีแนวโน้มที่จะผันผวนมากขึ้น สะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตลาดทุนไทยให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๒.๑.๖ ต้นทุนทางการเงินของสถาบันการเงินและภาคธุรกิจเอกชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากกฎระเบียบทางการเงินที่เข้มงวดขึ้นภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ Basel III ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินไทย และจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ทำให้มีต้นทุนการดำเนินธุรกิจที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันหลักเกณฑ์ภายใต้ Basel III ที่เข้มงวดมากขึ้นนั้น จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนระดับล่างตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ ๒ ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งอาจจะทำให้ภาครัฐมีภาระงบประมาณเพิ่มขึ้นในการเข้าส่งเสริมธุรกรรมทางการเงินในระดับฐานราก (Micro Finance) ผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อทดแทนบทบาทของธนาคารพาณิชย์ที่มีข้อจำกัดเพิ่มขึ้น

๒.๑.๗ การบริหารจัดการทางการคลังมีข้อจำกัดมากขึ้น แม้ว่าตั้งเป้าหมายให้งบประมาณสมดุลภายในปี ๒๕๕๙ แต่การงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เป็นรายจ่ายประจำเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้มีความเสี่ยงทางการคลังที่เกิดจากกองทุนนอกงบประมาณและรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่มีฐานะการเงินค่อนข้างอ่อนแอ การดำเนินกิจกรรมกึ่งการคลัง (Quasi-Fiscal) ผ่านรัฐวิสาหกิจและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ อาจทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ

๒.๑.๘ ภาวะโลกร้อนส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในโลก เช่น ผลผลิตในภาคเกษตรลดลง และประเทศต่างๆ ใช้เป็นเงื่อนไขในการกีดกันทางการค้า ทำให้ไทยจำเป็นต้องปรับกระบวนการการผลิตไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๒.๑.๙ โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมและรสนิยมการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นผู้ประกอบการต้องเร่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาคการผลิตและบริการของประเทศให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและรสนิยมการบริโภคของประชากรโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

๒.๑.๑๐ กฎระเบียบและกฎ กติกาใหม่ๆ ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ มีผลให้ผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการจำเป็นต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐาน และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๑๑ การเปิดเสรีการค้าการลงทุน นอกจากจะก่อให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ และการเข้าสู่ตลาดของสินค้ามากขึ้น ยังจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยที่ความสามารถในการแข่งขันยังไม่เท่าเทียมกับต่างประเทศ

๒.๑.๑๒ ประเทศไทยมีความต้องการใช้พลังงานในประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามการขยายตัวของภาคส่วนต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการขนส่ง และภาคอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการใช้พลังงานถึงร้อยละ ๗๕ ของการใช้พลังงานของประเทศ และภาคบริการ ภาคครัวเรือน ภาคเกษตร มีสัดส่วนการใช้พลังงานรวมร้อยละ ๒๕ ซึ่งปริมาณการผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ราคาพลังงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีความผันผวน ทำให้ต้นทุนด้านพลังงานสูงขึ้น จะทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ และกระทบต่อต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพของประชาชนที่มีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานประมาณร้อยละ ๒๐ ของรายได้ต่อเดือน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม

๒.๒ ภูมิคุ้มกัน

๒.๒.๑ **ความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโดยรวม** มีอัตราการเติบโตได้ตามศักยภาพ รักษาระดับการจ้างงานและมีการกระจายรายได้และความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๒.๒.๒ **ความมีเสถียรภาพทางการคลัง** มีการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และมีระบบการคลัง ที่สนับสนุนการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และแก้ไขปัญหาในภาวะที่เศรษฐกิจชะลอตัวได้ รวมทั้งมีฐานะการคลังที่เข้มแข็ง และหนี้สาธารณะอยู่ในกรอบความยั่งยืนทางการคลัง

๒.๒.๓ **มีระบบการเงินที่สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ** โดยมีตลาดเงินและตลาดทุนที่แข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ เป็นแหล่งสนับสนุนเงินทุน และให้บริการทางการเงินแก่ทุกภาคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

๒.๒.๔ **มีทักษะ ความชำนาญ องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และภูมิปัญญา** รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ เพื่อยกระดับห่วงโซ่คุณค่าของภาคการผลิตและบริการ จะเป็นภูมิคุ้มกันในการยกระดับขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทย และแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

๒.๒.๕ **มีภาคการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีเมืองอุตสาหกรรมนิเวศ** ที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานของการพัฒนา และเน้นการใช้เมือง/เขต/พื้นที่เป็นจุดศูนย์กลางในการรวมกิจกรรมของทุกภาคส่วน ผ่านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านวัตถุดิบ พลังงาน สิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปตามแบบของระบบนิเวศวิทยาที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่คำนึงถึงประโยชน์ คุณภาพชีวิตของชุมชน และผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

๒.๒.๖ **มีการใช้พลังงานสะอาดและมีประสิทธิภาพ** จะเป็นการสร้างความมั่นคงและลดความเสี่ยงในการจัดหาพลังงาน ลดการพึ่งพาการนำเข้าพลังงาน มีการกระจายชนิดของเชื้อเพลิงที่ใช้ และลดผลกระทบจากความผันผวนของราคาเชื้อเพลิง รวมทั้งมีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตลอดจนลดมลภาวะแก่ชุมชน และช่วยแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน

๒.๒.๗ **มีจุดเด่นของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ** ความมีเอกลักษณ์โดดเด่นของประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทย เช่นประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพของโลก เป็นแหล่งผลิตอาหารและศูนย์กระจายสินค้าของภูมิภาค ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์สินค้าใหม่ ๆ บนฐานองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและรสนิยมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และช่วยเพิ่มผลิตภาพในภาคการผลิตและบริการโดยรวม

๒.๒.๘ **มีกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เอื้อต่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ** อันจะนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๒.๒.๙ **มีการใช้ประโยชน์และเตรียมความพร้อม** เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอก เช่น มีผู้ประกอบการที่สามารถคาดการณ์และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วทั้ง

๓. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

๓.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน มั่นคง มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

๓.๑.๒ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างระบบการแข่งขันเสรี และเป็นธรรม ที่เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

๓.๑.๓ เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคอาเซียนบนฐานปัญญา นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๓.๒ เป้าหมายการพัฒนา

ด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจ

๓.๒.๑ รักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจให้สามารถเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนในประเทศ

ด้านการผลิตและบริการ

๓.๒.๒ รักษาอัตราการขยายตัวของภาคการผลิตและบริการให้เติบโตอย่างยั่งยืน มีคุณภาพ และมีการใช้องค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ โดยพัฒนาภาคบริการในสาขาที่มีศักยภาพ พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และพัฒนาภาคเกษตรให้มีมูลค่าสูง รวมทั้งยกระดับอุตสาหกรรมสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และมีมูลค่าสูง

ด้านการใช้จ่ายและการลงทุน

๓.๒.๓ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้นและเป็นธรรม

๓.๒.๔ เพิ่มสัดส่วนการผลิตพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกอื่น เพื่อตอบสนองความต้องการใช้พลังงาน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกภาคส่วน

ด้านรายได้

๓.๒.๕ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓.๓ ดัชนีชี้วัด

ด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจ

๓.๓.๑ เศรษฐกิจขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ (ณ ราคาคงที่)

ด้านการผลิตและบริการ

๓.๓.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี โดยภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตเพิ่มขึ้น ภาคอุตสาหกรรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ และภาคบริการไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓

๓.๓.๓ เพิ่มสัดส่วนมูลค่าภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ และเพิ่มสัดส่วนมูลค่าภาคบริการไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

๓.๓.๔ อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าและบริการบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี

ด้านการใช้จ่ายและการลงทุน

๓.๓.๔ เพิ่มอันดับความสามารถในการประกอบธุรกิจให้เป็น ๑ ใน ๑๐ ของโลก

๓.๓.๕ ลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยมีสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐:๓๐

๓.๓.๖ ลดสัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเหลือร้อยละ ๑๖ และเพิ่มสัดส่วนการขนส่งทางรางเป็นร้อยละ ๕

๓.๓.๗ สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๙ ของปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย และลดสัดส่วนการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓

ด้านรายได้

๓.๓.๘ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

๓.๔ แนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาให้ความสำคัญกับปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง และเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการในทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่อุปทาน ที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ๆ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกใหม่ที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ช่วยการสร้างงานและรายได้ ตลอดจนพัฒนาระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม ท้าถึง และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ และสามารถใช้ออกาสจากการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยมีแนวทางที่สำคัญดังนี้

๓.๔.๑ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมดุล เท่าเทียม ยั่งยืน มีนวัตกรรม มีความคิดสร้างสรรค์ มีสมรรถนะในการแข่งขันสูงในระยะยาว โดย

(๑) ปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุน ให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง และเศรษฐกิจภายในประเทศ โดย

(๑.๑) เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาด โดยส่งเสริมภาคเอกชนในการกระจายตลาดสินค้าไปสู่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ทั้งตลาดเอเชียและตะวันออกกลาง และกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งระดับทวีปและพหุภาคี สร้างโอกาสทางการตลาดและดูแลรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร เชื่อมโยงการกระจายผลผลิตจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาการให้บริการของกิจการคลังสินค้า โซโล และห้องเย็น ตลอดจนพัฒนาสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าของตนเองที่เน้นคุณภาพและมาตรฐานมีการวางระบบการขายและกระจายสินค้าอย่างครบวงจร ด้วยการสนับสนุนการใช้กลไกการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐในต่างประเทศ

(๑.๒) **ผลักดันการจัดทำความตกลงการค้าเสรี และเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น** โดยเร่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านความตกลงเขตการค้าเสรี และสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้า การลงทุนที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งกำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดท่าทีเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความตกลงการค้าเสรีต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมในการพัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ มาตรฐานต่างๆ รวมทั้งบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลต่อความต้องการของตลาดในอนาคต

(๑.๔) **ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในทุกขนาดและระดับการเติบโตของธุรกิจ ให้สามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ** โดยสร้างแรงจูงใจในการประกอบธุรกิจ พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนช่วยเหลือผู้ประกอบการที่อยู่ในภาวะถดถอยให้สามารถประคองตัวหรือปรับเปลี่ยนธุรกิจได้

(๑.๕) **พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการไทย** โดยสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการจัดการและการตลาด ยกย่องระดับทักษะฝีมือแรงงานและผู้ประกอบการทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดที่เน้นการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรม รวมทั้งให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยมีมาตรการทางการเงินที่เหมาะสม

(๒) **ปรับโครงสร้างภาคบริการ ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพ** บนฐานของความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ที่เน้นการใช้องค์ความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญา ทักษะสังคม ทักษะวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อปรับตัวให้ก้าวทันบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นทางเลือกใหม่ที่สร้างรายได้และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงเป็นกลไกกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง โดย

(๒.๑) **เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการเชิงสร้างสรรค์** โดยอาศัยความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทย ผสมกับองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความแตกต่างหรือเอกลักษณ์เฉพาะด้านให้กับสินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีศักยภาพ ได้แก่ ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการสุขภาพ การถ่ายทำภาพยนตร์ การจัดประชุมและแสดงนิทรรศการนานาชาติ เป็นต้น

(๒.๒) **ขยายฐานการผลิตและการตลาดภาคธุรกิจบริการที่มีศักยภาพออกสู่ตลาดต่างประเทศ** โดยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิตและบริการ ให้การสนับสนุนมาตรการด้านการเงินและภาษีให้ทัดเทียมกับประเทศคู่แข่ง ส่งเสริมการขยายตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการลงทุนในตลาดต่างประเทศ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะการบริหารและความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ และพัฒนามาตรฐานธุรกิจและวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

(๒.๓) **พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ และการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ** โดยปรับปรุงประสิทธิภาพบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน พัฒนาระบบฐานข้อมูล ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และผลิตและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจบริการ

(๒.๔) **ฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด** โดยพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด รวมทั้งส่งเสริมการตลาดให้สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษารฐานตลาดเดิม ขยายตลาดใหม่ๆ และกระจายรายได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคทั่วประเทศ

(๒.๕) **บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน** โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับสาขาการผลิตและบริการอื่นๆ

(๒.๖) **เสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย และวิสาหกิจชุมชน** โดยใช้แนวคิดการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ พัฒนาในเชิงกลุ่มพื้นที่ พัฒนาเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามกฎระเบียบใหม่ของโลก

(๓) **พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์** เพื่อสร้างอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างงาน สร้างรายได้ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดย

(๓.๑) **พัฒนาปัจจัยสนับสนุน** ที่เอื้อต่อพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ อาทิ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และพื้นที่สาธารณะรูปแบบต่างๆ ให้เป็นเวทีการสร้างนักคิดและนักสร้างสรรค์สาขาต่างๆ พัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัย และทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อดึงดูดบริษัทข้ามชาติหรือนักลงทุนจากต่างประเทศให้ร่วมลงทุนกับภาคเอกชนและชุมชนไทยในการพัฒนาสินค้าบริการเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาสถาบันและบูรณาการบทบาทของสถาบันที่เกี่ยวข้องให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย นอกจากนี้ปรับระบบการศึกษาในทุกระดับ เพื่อพัฒนาเป็นกำลังคนรองรับการเติบโตของธุรกิจสร้างสรรค์สาขาต่างๆ

(๓.๒) **เสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการในการใช้ความคิดสร้างสรรค์** เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการทุกสาขา โดยพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในด้านการออกแบบ การใช้เทคโนโลยี การค้นหาจุดขาย และการสร้างนวัตกรรม โดยเฉพาะผู้ประกอบการใหม่และ SMEs ให้สามารถเจริญเติบโตได้

(๓.๓) **สนับสนุนความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาเมือง ชุมชนสร้างสรรค์ และผลักดันกลุ่มสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพของประเทศ** โดยศึกษาวิจัยเชิงลึกถึงแนวทางการผสมผสาน เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ความเป็นไทยกับองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเมืองที่มีศักยภาพให้เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองที่มีศักยภาพในภูมิภาคต่างๆ เป็นต้น

(๔) พัฒนาภาคเกษตร บนฐานของการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตรมูลค่าสูง รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกในระยะยาว โดยมีแนวทางพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

(๔.๑) ผลักดันการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการตลาดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร โดยสนับสนุนแรงจูงใจแก่ภาคเอกชนในการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการตลาด ทั้งในการพัฒนาองค์ความรู้โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการตลาดให้ตรงกับความต้องการของตลาด และการพัฒนากระบวนการผลิตและขยายตลาดสินค้าเกษตรให้กว้างขวาง ด้วยการสนับสนุนสินเชื่อผ่อนปรนและมาตรการทางด้านภาษีแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและขยายการลงทุนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแข่งขันในตลาดโลก

(๔.๒) พัฒนาคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยพัฒนาระบบควบคุมและกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และความสามารถในการติดตามการขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสินค้า (Tracking ability) เพื่อสร้างการยอมรับในตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรองเพื่อจูงใจกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมเกษตรในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานอย่างกว้างขวาง

(๔.๓) สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร โดยการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาต่อยอดเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและมีโอกาสทางการตลาด เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง สินค้าจำพวกวัสดุชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ยาและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เป็นต้น รวมถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรชนิดใหม่ๆ ที่มีมูลค่าสูงเพื่อรองรับความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่มและตลาดโลก และการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้าเกษตร โดยการส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน ควบคู่กับการใช้มาตรการด้านสินเชื่อผ่อนปรนและมาตรการด้านภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสินค้าที่มีมูลค่าสูง

(๔.๔) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านการเกษตรเพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร โดยสนับสนุนการพัฒนากระบวนการโลจิสติกส์ของภาคเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงการผลิตและการแปรรูปสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Supply Chain Optimization) และพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรและบุคลากรให้มีทักษะและมีจำนวนเพียงพอสำหรับการประกอบธุรกิจได้อย่างมั่นคง รวมทั้งการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านการผลิตและตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

(๕) พัฒนาภาคอุตสาหกรรม เพื่อมุ่งสู่อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอุตสาหกรรม ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างภูมิคุ้มกันจากปัจจัยภายนอกให้สามารถปรับตัวรองรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกได้อย่างยั่งยืน โดย

(๕.๑) **พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและพื้นที่ฟูลิงแวลลุ่มในพื้นที่อุตสาหกรรมหลักของประเทศอย่างต่อเนื่อง** โดยมีแนวทางที่ชัดเจนในการสร้างความตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชน และส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษาและภาครัฐร่วมกันพัฒนาตั้งแต่การกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา มาตรฐานขององค์ประกอบที่จำเป็นของอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งกำหนดมาตรการการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ศูนย์เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

(๕.๒) **พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป** ด้วยการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมในการพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและสร้างโอกาสทางการตลาด ยกย่องสินค้าให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มพัฒนา (Cluster) ตั้งแต่ระดับต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับวิสาหกิจอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(๕.๓) **เพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพภาคอุตสาหกรรม** โดยการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของการผลิตด้วยการปรับปรุงกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่ทั้งในด้านประสิทธิภาพและมาตรฐาน รวมทั้งประสานความร่วมมือการพัฒนาระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันเฉพาะทางในการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และองค์ความรู้ เพื่อให้สามารถรองรับต่อกระแสทิศทางการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งสู่การเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน ตลอดจนรองรับต่อกฎกติกาการค้าและการลงทุนในสภาวะแวดล้อมการแข่งขันในรูปแบบใหม่ๆ

(๕.๔) **ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตภาคอุตสาหกรรมกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น และกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค** โดยเน้นการพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการ SMEs และ OTOP กับภาคอุตสาหกรรม และเน้นการส่งเสริม SMEs ที่ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการสร้างการจับคู่ทางธุรกิจเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกัน เพื่อเป็นช่องทางในการพัฒนาคุณภาพสินค้าและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระจายอุตสาหกรรมและรายได้ให้กับท้องถิ่นมากขึ้น

(๕.๖) **เตรียมพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจหลักแห่งใหม่** โดยมีการกำหนดเขตพื้นที่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ชัดเจน ในแต่ละพื้นที่มีขนาดที่เหมาะสมสอดคล้องกับขนาดของชุมชนและขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และจัดทำข้อมูลขีดความสามารถการรองรับมลพิษของพื้นที่นั้นๆ เพื่อเป็นเกณฑ์กำกับการพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับพื้นที่และชุมชน รวมทั้งใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เชื่อมโยงเศรษฐกิจนานาชาติ ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุล ยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๔.๒ การปรับระบบการแข่งขัน ให้มีประสิทธิภาพ กระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

(๑) **พัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน** ให้เป็นแหล่งเงินทุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ และเป็นช่องทางการออมเงินของประชาชน โดย

(๑.๑) พัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ และ ลดต้นทุน โดยสนับสนุนการให้บริการทางการเงินด้วยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบรักษาความปลอดภัยที่เอื้อต่อให้บริการ และพัฒนาบุคลากรในภาคการเงิน ในการนี้เร่งรัดดำเนินการตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่สอง และแผนพัฒนาสถาบันการเงินเฉพาะกิจ นอกจากนี้ต้องปฏิรูประบบกำกับดูแลและพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินให้มีความเข้มงวดและครอบคลุมมากขึ้น (Macro Prudential)

(๑.๒) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเท่าเทียมด้วยต้นทุนที่เหมาะสม โดยให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเข้ามาเติมเต็มช่องว่างการให้บริการของสถาบันการเงินเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการอิสระรายย่อย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถมีเงินทุนในการประกอบอาชีพและเป็นแหล่งเสริมสภาพคล่องในยามฉุกเฉิน นอกจากนี้สนับสนุนการประกอบธุรกิจร่วมลงทุน แพลตฟอร์มและลีสซิ่ง ให้มีบทบาทเพิ่มขึ้น

(๑.๓) สนับสนุนและพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนและสหกรณ์ทุกระดับ โดยสร้างความเข้มแข็ง ยกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน และสร้างกลไกเชื่อมโยงเงินทุนในกลุ่มการเงินด้วยกัน และระหว่างกลุ่มการเงินกับสถาบันการเงิน เพื่อให้เป็นแหล่งสนับสนุนเงินทุนและเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังนิสัยการออมเงินและการบริหารจัดการในระดับครัวเรือน ซึ่งช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนและครัวเรือน และยังลดโอกาสการกู้ยืมเงินนอกระบบ

(๑.๔) พัฒนาความรู้พื้นฐานทางการเงิน (Financial Literacy) ให้กับประชาชน เพื่อสร้างศักยภาพในการวางแผนทางการเงินในระดับบุคคล ครัวเรือน สร้างวินัยทางการเงิน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการก่อหนี้ และการบริหารความเสี่ยงในเชิงธุรกิจและเพิ่มความรู้ความเข้าใจต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจการเงินโลก

(๒) พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ที่เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัย และพัฒนา ไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคมและชุมชน โดย

(๒.๑) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม โดยเพิ่มมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชนและนักลงทุนต่างชาติลงทุนวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะโครงการลงทุนวิจัยและพัฒนาขนาดใหญ่ในสาขาที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมีมาตรการดูดซับเทคโนโลยีจากการลงทุนตรงจากต่างประเทศ ตลอดจนสร้างความเชื่อมโยงและร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบเครือข่ายวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย ภาคการผลิตและชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจต่างๆ และสมาคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีการจัดการความเสี่ยงและผลประโยชน์ที่ชัดเจน

(๒.๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอ โดย

(๒.๒.๑) เร่งพัฒนาอุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์ความเป็นเลิศ ศูนย์บ่มเพาะสถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันวิจัยเฉพาะทางในสาขาวิทยาศาสตร์ และศูนย์บริการวิเคราะห์ทดสอบให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการ ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ

เอกชน รวมทั้งเสริมให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศจัดตั้งศูนย์วิจัยในประเทศไทย นอกจากนี้ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมที่มีบูรณาการระหว่างการเรียนรู้กับการทำงานจริงในสถานประกอบการ โดยจัดให้มีกองทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์ สนับสนุนนักเรียนทุนและผู้มีความสามารถพิเศษ พัฒนาครูวิทยาศาสตร์ รูปแบบและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และสร้างความตระหนักของประชาชนให้เรียนรู้ คิดและทำอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

(2.2.2) ปรับปรุงการจัดทำฐานข้อมูลให้มีความเชื่อมโยงกัน มีดัชนีชี้วัดที่ทันสมัยและครบถ้วนสอดคล้องตามมาตรฐานสากล และกำหนดตัวชี้วัดด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากการให้สิทธิประโยชน์แก่บริษัทลงทุนข้ามชาติที่ชัดเจน รวมถึงส่งเสริมให้มีระบบมาตรฐานและการรับรองคุณภาพที่มีความเชื่อมโยงและมีบูรณาการ

(๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้สามารถรองรับต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และลดภาระการลงทุนของภาครัฐ โดย

(๓.๑) ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของประเทศ โดย

(๓.๑.๑) เน้นการพัฒนาให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง (Modal – Shift) ไปสู่การขนส่งในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีต้นทุนการขนส่งต่อหน่วยต่ำและมีการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าการขนส่งทางถนน

(๓.๑.๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multi-modal Transport) ที่เชื่อมโยงการขนส่งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศในลักษณะบูรณาการ และสามารถรองรับปริมาณความต้องการขนส่งสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งด้านความเร็ว ความปลอดภัย และความตรงต่อเวลา

(๓.๑.๓) พัฒนาระบบเครือข่ายการรวบรวมและกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนระบบโลจิสติกส์ของประเทศในภาพรวม

(๓.๒) ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรโลจิสติกส์ โดยพัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน และปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการผลิตบุคลากรด้านโลจิสติกส์ที่มีความเป็นมืออาชีพ ตลอดจนยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการอำนวยความสะดวกทางด้านการค้าและการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน เช่น การพัฒนาระบบ National Single Window เป็นต้น

(๓.๓) พัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทางราง โดยปรับปรุงโครงข่ายทางรถไฟที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ขยายโครงข่ายระบบรางให้มีความครอบคลุมพื้นที่บริการเพิ่มขึ้นทั้งการก่อสร้างโครงข่ายระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อกระจายความเจริญไปสู่เมืองต่างๆ ในภูมิภาค รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางจากรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นระบบขนส่งสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม

(๓.๔) **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย** โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมเพื่อให้บริการสื่อสารข้อมูลความเร็วสูง หรือบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Broadband Internet) ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ บนพื้นฐานของการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการที่เท่าเทียมกัน และเอื้อต่อพัฒนาฐานความรู้ของประชาชน รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศ

(๓.๕) **พัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีมาตรฐานสากลครอบคลุมทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท** โดยผลักดันให้เมืองศรภักดิ์กับดูแลค่าบริการทั้งในด้านน้ำดิบและน้ำอุปโภคบริโภคที่เข้มแข็ง รวมทั้งกำหนดอัตราค่าบริการที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกภาคส่วน ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการน้ำอุปโภคบริโภคของประเทศ

(๓.๖) **วางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม** สอดคล้องกับผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในเชิงพื้นที่ ขนาด ปริมาณ ความหนาแน่น สภาพแวดล้อม โดยส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ข้อมูลที่อยู่อาศัยให้มีความทันสมัย มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเมือง การตั้งถิ่นฐาน และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการเร่งรัดการจัดทำแผนปฏิบัติการตามกรอบนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(๔) **สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน** เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และลดการพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ และลดมลพิษ โดย

(๔.๑) **ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือก** โดยกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน ทั้งในภาคการผลิตไฟฟ้าและภาคขนส่ง โดยเฉพาะเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น แก๊สโซฮอลล์ ไบโอดีเซล ขยะและมูลสัตว์ เป็นต้น รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ให้กับประชาชน

(๔.๒) **กำกับดูแลกิจการพลังงานให้มีราคาที่เหมาะสม มีเสถียรภาพ และเป็นธรรม** ต่อผู้ใช้และผู้จัดหาพลังงาน โดยกำหนดโครงสร้างราคาพลังงานที่สะท้อนต้นทุนที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(๔.๓) **กำหนดโครงสร้างราคาพลังงานทดแทนที่เหมาะสม** โดยคำนึงถึงศักยภาพการผลิตพลังงานทดแทนของประเทศ ควบคู่ไปกับพิจารณาต้นทุนการผลิต เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างยั่งยืน และมีราคาที่เป็นธรรมทั้งต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค

(๔.๕) **ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตพลังงานจากแหล่งธรรมชาติ** เพื่อทดแทนเชื้อเพลิงจากฟอสซิล เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ และสิ่งเหลือใช้ต่างๆ เป็นต้น ควบคู่ไปกับกำหนดมาตรการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัย สนับสนุนเงินทุน และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(๔.๖) **เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ** โดย สร้างแรงจูงใจในการลดการใช้พลังงานตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน องค์กร และประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในภาคการผลิตที่ก่อให้เกิดการประหยัดและใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า ตลอดจนพัฒนาสินค้าประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในระดับครัวเรือน ที่จะนำไปสู่การลดการใช้พลังงาน

(๕) **ปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจ และกฎ ระเบียบต่างๆ** ให้เอื้อประโยชน์ต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ และเป็นธรรม โดย

(๕.๑) **การประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน** โดยเร่งปรับปรุงกฎหมาย ทั้งที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า การลงทุน รวมทั้งผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรี เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อลดอุปสรรคและขั้นตอนในการดำเนินธุรกิจ

(๕.๒) **การผลิตและบริการ** โดย ปรับปรุงและออก กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องและผังเมืองให้ส่งเสริมการพัฒนาเมือง/เขต/นิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เช่น กฎหมายดูแลอุตสาหกรรมที่ย้ายฐานการผลิตมาประเทศไทยและปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น และปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อย และวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจทั้งของภาครัฐและเอกชน การประกันความเสี่ยงในภาคการค้าการลงทุน การเข้าสู่ตลาด และการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานความรู้ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ในเชิงธุรกิจ

(๕.๓) **วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา** โดยปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และสิทธิประโยชน์ เพื่อส่งเสริมภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ลงทุนวิจัยและพัฒนามากขึ้น รวมทั้งเพื่อกระตุ้นให้ต่างประเทศมาจัดตั้งศูนย์วิจัยในประเทศ ตลอดจนการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว และเอื้อต่อการปฏิบัติจริง

(๕.๔) **เสริมสร้างธรรมาภิบาลด้วยการใช้กฎระเบียบต่างๆ ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้** โดยการสร้างกระบวนการตรวจสอบให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อตอบสนองต่อกระแสเรียกร้องความรับผิดชอบต่อสังคมจากที่ขยายวงกว้างขึ้น และต่อมาตรการระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

(๕.๕) **สร้างบรรทัดฐานในการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติให้มีความเป็นเอกภาพและเสมอภาค** โดยมีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์และป้องกันการละเมิด ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และความตกลงระหว่างประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ

(๕.๖) **เร่งรัดการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย**ให้มีศักยภาพสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

๓.๔.๓ การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีเสถียรภาพ เพื่อเป็นฐานรากที่มั่นคง มีประสิทธิผล/ประสิทธิภาพ และมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับความผันผวนจากวิกฤติและผลกระทบจากปัจจัยภายนอก และการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ทัวถึง และเป็นธรรม โดย

(๑) **การบริหารจัดการด้านการเงิน** โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

(๑.๑) **รักษาเสถียรภาพของราคาควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม (Financial Stability)** ดำเนินนโยบายการเงินที่มีความยืดหยุ่น ครอบคลุมความเสี่ยงภาคการเงินที่เกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ และสามารถปรับตัวตามสถานการณ์แวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งสื่อสารให้สาธารณะทราบถึงเป้าหมายและเหตุผลของการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และมีวินัย

(๑.๒) **สร้างความสมดุลระหว่างตลาดเงินและตลาดทุน** เพื่อลดความเสี่ยงจากการเคลื่อนย้ายเงินทุน โดยเพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาคการเงินโลก และยกระดับตลาดทุนให้ทัดเทียมกับประเทศในภูมิภาค รวมทั้งขยายฐานผู้ลงทุนในตลาดตราสารทุนและตราสารหนี้ของสถาบันในประเทศ ตลอดจนการเพิ่มผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน เพื่อสร้างทางเลือกในการออมและการระดมทุนให้มากขึ้น จะช่วยให้ตลาดมีสภาพคล่องและมีขนาดที่ใหญ่ขึ้น อีกทั้งเร่งพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชียอย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายโอกาสในการระดมทุนสำหรับโครงการที่มีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในตราสารแต่ละประเภทให้กับผู้ลงทุน ผู้ออกตราสาร และตัวกลางในตลาด

(๑.๓) **ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน** ให้รองรับบรรยากาศของการแข่งขัน คู่แข่งคือผู้บริโภคราย และป้องกันความเสี่ยง โดยปรับปรุงกฎหมายทางการเงิน กฎ ระเบียบ และการกำกับดูแลที่มีความชัดเจน โปร่งใส รวมทั้งส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลทั้งในภาครัฐและเอกชน

(๑.๔) **พัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัยให้ครอบคลุมความเสี่ยงทุกรูปแบบ** ทั้งความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง เนื่องจากระบบต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยจัดเก็บข้อมูลเชิงลึก และประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตัดสินใจได้อย่างทันทั่วถึง จะบรรเทาความรุนแรงของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวม

(๑.๕) **มีระบบบริหารจัดการเงินทุนจากต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ** เช่น สร้างช่องทางการไหลออกของเงินทุน เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี ลดความไม่สมดุลจากการเงินทุนไหลเข้า และลดภาระในการรักษาเสถียรภาพค่าเงินของภาครัฐ รวมถึงมีการบริหารจัดการเงินทุนสำรองระหว่างประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการจัดตั้งกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ (Sovereign Wealth Fund)

(๑.๖) **เพิ่มบทบาทของอาเซียนในระบบเศรษฐกิจการเงินโลก** เพื่อให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนสามารถปรับตัวรับกับบริบททางการเงินใหม่ ทั้งการเปิดเสรีทางการเงินและบัญชีทุน อีกทั้งพัฒนาตลาดทุนในระดับภูมิภาค โดยพัฒนากลไกในการแก้ไขและป้องกันวิกฤติเศรษฐกิจ และสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมการเงินเอเชีย โดยอาศัยบทบาทของญี่ปุ่น จีน และเกาหลี ในการสร้างความร่วมมือทางการเงินเพื่อสร้างสภาพคล่องทางการเงินภายในภูมิภาคร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกและกระบวนการสอดส่องดูแลความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

(๑.๗) **ส่งเสริมการออมในทุกระดับและทุกกลุ่มอาชีพ** โดยประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการออมและการวางแผนทางการเงินเพื่อการดำรงชีวิตหลังการเกษียณและกรณีฉุกเฉิน การบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล/ครัวเรือน ในขณะเดียวกันควรเพิ่มมาตรการจูงใจให้เกิดการออมผ่านมาตรการภาษี การสมทบเพิ่มเติมจากภาครัฐในกองทุนการออมหรือกองทุนสวัสดิการ ส่งเสริมให้มีการออมภาคบังคับ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ และขยายช่องทางการออม โดยการขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินให้ทั่วถึง ผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ กลุ่มองค์กรการเงินฐานราก และสหกรณ์ พัฒนากองทุนเพื่อการลงทุนหรือเครื่องมือทางการเงินการออม ให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากขึ้น

(๒) **บริหารจัดการด้านการคลัง** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นทางเลือกในการบริหารเศรษฐกิจในกรณีที่เกิดวิกฤต และทำงบประมาณแบบสมดุลได้ภายในสิ้นสุดแผนฯ ๑๑ (ปีงบประมาณ ๒๕๕๙) และการรักษาระดับหนี้สาธารณะต่อ GDP ให้อยู่ในกรอบความยั่งยืนทางการคลัง (ไม่เกินร้อยละ ๕๕) ซึ่งมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๒.๑) **ปรับระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ** โดยปรับโครงสร้างภาษีให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะภาษีที่เก็บจากฐานรายได้ (ได้แก่ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล ทบหวนค่าลดหย่อนและการยกเว้นภาษีให้เหมาะสม) และปรับปรุงฐานการจัดเก็บและอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ ความจำเป็นด้านการกระจายของรัฐบาล และป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี รวมทั้งเร่งรัดการนำภาษีใหม่ๆ ที่สร้างความเป็นธรรมในสังคม เช่น ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีทรัพย์สิน และภาษีสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตลอดจนเพิ่มรายได้อื่นที่ไม่ใช่ภาษี เช่น รายได้จากทรัพย์สินของรัฐ และการปรับการส่งรายได้ของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

(๒.๒) **เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ** โดย

(๒.๒.๑) **จัดทำกรอบงบประมาณรายจ่ายระยะปานกลาง (Medium-term Expenditure Framework: MTEF)** เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย โดยให้ความสำคัญกับงบประมาณรายจ่ายที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านการวิจัยและพัฒนา และการเพิ่มผลิตภาพการผลิต รวมทั้งเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนทบทวนงบประมาณรายจ่ายบางรายการที่อาจไม่เหมาะสมในการจัดสรร เช่น การอุดหนุนให้กับรัฐวิสาหกิจที่ประสบผลขาดทุน เป็นต้น ตลอดจนวัดประสิทธิผลการใช้จ่ายเงิน นอกเหนือจากการวัดประสิทธิภาพด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ

(๒.๒.๒) **ลดภาระการลงทุนภาครัฐ** โดยปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น (Public-Private Partnership) รวมทั้งพัฒนารูปแบบหรือวิธีการให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและสาธารณสุขที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจการประเภทต่าง ๆ ของภาครัฐ มีความโปร่งใสในการดำเนินการ ตลอดจนมีกระจายความเสี่ยงที่ชัดเจนและเป็นธรรมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

(๒.๓) **พิจารณาความเสี่ยงทางการคลังและนำรายงานความเสี่ยงทางการคลังมาใช้ให้เกิดประโยชน์** โดยจัดทำรายงานความเสี่ยงทางการคลังให้ครอบคลุมการคลังภาคสาธารณะให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ ประกอบด้วยข้อมูลการคลังรัฐบาลซึ่งรวมเงินนอกงบประมาณและกองทุนนอกงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ รวมถึงภาระทางการคลังที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (Contingent liabilities) เพื่อรับรู้ถึงสถานะทางการคลังที่แท้จริงของภาครัฐ และเพื่อป้องกันหรือลดระดับความเสี่ยงทางการคลังที่อาจจะเกิดขึ้น

(๒.๔) **เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินนอกงบประมาณและกองทุนนอกงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส** เพื่อสนับสนุนความมั่นคงฐานะการคลัง โดยส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการกองทุนและเงินทุนหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ลดการพึ่งพิงจากงบประมาณรายจ่าย และปรับปรุงกองทุนและเงินทุนหมุนเวียนที่มีภารกิจซ้ำซ้อนหรือยกเลิกเมื่อไม่มีความจำเป็น รวมทั้งปรับแนวทางการบริหารกองทุนประกันสังคมให้แรงงานมีสวัสดิการในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม

(๒.๕) **พัฒนารัฐวิสาหกิจให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ** โดยปรับปรุงการบริหารจัดการการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทางด้านการลดต้นทุน การบริหารความเสี่ยง การกำกับดูแล และมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในการให้บริการของภาคเอกชน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการ ตลอดจนกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพย์สินและรายได้ให้กับภาครัฐ

(๒.๖) **เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังของภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)** โดยเร่งส่งเสริมการบริหารจัดการทางการคลังของ อปท. ทั้งทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ การบริหารจัดการรายจ่าย ปรับปรุงกฎหมายที่สนับสนุนให้ อปท. พัฒนาการจัดเก็บให้ดีขึ้น โดยมีแนวทาง ดังนี้

(๒.๖.๑) พัฒนาแหล่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพิงรายได้ที่จัดเก็บเองได้มากกว่าเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง โดยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนารายได้ทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อภาษี ให้มีความเหมาะสมกับขนาดและความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ และใช้เงินอุดหนุนเป็นเครื่องมือที่สร้างความเท่าเทียมทางการคลัง เพื่อช่วยลดช่องว่างของศักยภาพทางการคลังระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(๒.๖.๒) ปฏิรูปโครงสร้างภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และแบ่งแยกประเภทการจัดเก็บภาษีโดยรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นอย่างชัดเจน เช่น การนำภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาใช้แทนภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่ การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปฏิรูปการบริหารจัดการเงินเหลือจ่ายสะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการหารายได้จากการบริหารเงินสะสม

(๒.๖.๓) สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน และมีความโปร่งใสในกระบวนการในการจัดทำงบประมาณ การบริหาร และประเมินผลการใช้จ่าย เป็นการตรวจสอบจากประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารการคลังส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๒.๖.๔) จัดทำกรอบงบประมาณที่ครอบคลุมงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัด เพื่อให้สะท้อนกรอบวงเงินงบประมาณเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่แท้จริง

(๒.๖.๕) กระจายอำนาจด้านการก่อหนี้และการบริหารหนี้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดและการรักษาเสถียรภาพโดยรวมของประเทศ โดยที่รัฐบาลไม่ค้ำประกันเงินกู้

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค

๑. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมามีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมโยงประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลกให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะ การก้าวสู่ความเป็นโลกหลายศูนย์กลางอันเนื่องจากการขยายตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ คือ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน (BRIC) ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจและการปรับตัวของแต่ละประเทศ ทำให้การกำหนดทิศทางดำเนินนโยบายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในภูมิภาคต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคี และภูมิภาคมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศไทยจึงต้องปรับบทบาทเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาจากสถานการณ์ในบริบทความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในกรอบอนุภูมิภาค กรอบความร่วมมืออาเซียน และกรอบภูมิภาคอื่นๆ

๑.๑ สถานการณ์ความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาค

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคเป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศส่วนที่สำคัญที่สุดของไทยมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด โดยในระยะที่ผ่านมาไทยได้มุ่งเน้นด้านการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของไทย ปัจจุบันกรอบความร่วมมือที่สำคัญประกอบด้วยแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program: GMS) และยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawaddy-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่มุ่งยกระดับการพัฒนากลุ่มประเทศเพื่อนบ้านให้เท่าเทียมกับไทยและพัฒนาสู่การเป็นตลาดการค้าและการลงทุนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

ส่วนทางด้านใต้ของไทยมีกรอบแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) ซึ่งมีแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับ GMS ทั้งยังมีศักยภาพในการเชื่อมโยงสู่กลุ่มเอเชียใต้ในกรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative on Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) ที่เป็นผลจากบทบาทและนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดีย

ปัจจุบันมหาอำนาจในเอเชียต่างให้ความสำคัญและพยายามกำหนดยุทธศาสตร์เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS และ ACMECS โดยเฉพาะจีนได้พยายามเปิดพื้นที่เศรษฐกิจของตนด้านมณฑลยูนนานและทางสี่เชื่อมโยงออกสู่กลุ่ม GMS ในเส้นทางทางบกทั้งรถไฟและถนน และเส้นทางทางน้ำผ่านทางแม่น้ำโขง โดยใช้การสนับสนุนแบบให้เปล่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก รวมทั้งมีการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ ในลาว พม่า และเวียดนาม ส่วนญี่ปุ่นให้ความสนใจร่วมพัฒนาในกรอบความร่วมมือกลุ่มแม่น้ำโขง-ญี่ปุ่น ซึ่งไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงบทบาทของมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่พยายามกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างผลประโยชน์ของตนในอนุภูมิภาคต่างๆ ดังกล่าวที่จะมีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ของการขนส่งและโลจิสติกส์ของทั้งภูมิภาคในภาพรวม

๑.๒ สถานการณ์ในกรอบอาเซียน

การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นความท้าทายและโอกาสใหม่ของไทย ทั้งนี้ การจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี ๒๕๕๘ มีองค์ประกอบสำคัญคือประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Committee: ASC) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: SCC และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งถือเป็น ๓ เสาหลัก ที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จะมีการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มในภูมิภาค (Regional Value Chain) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการขยายตลาดอาเซียนที่มีประชากรกว่า ๕๕๐ ล้านคน

ในส่วนของประเทศไทย การรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวจะช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนให้กับไทย อีกทั้งส่งผลให้ไทยมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมและขนส่งของอาเซียน ที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และบุคคล ระหว่างประเทศสมาชิกที่สะดวกขึ้น ทั้งยังสามารถใช้เป็นเวทีผลักดันการแก้ไขปัญหาของเพื่อนบ้านและเกื้อหนุนความสัมพันธ์ของไทยในกรอบทวิภาคี เช่น ความร่วมมือกับมาเลเซียในการลดเงื่อนไขของปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้ นอกจากนี้ อาเซียนยังช่วยส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อเผชิญกับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง เช่น SARS ไข้หวัดนก การค้ามนุษย์ การต่อต้านการก่อการร้าย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หมอกควัน ยาเสพติด ปัญหาโลกร้อน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาความยากจน เป็นต้น

๑.๓ สถานการณ์ในกรอบเอเชีย-แปซิฟิก

ปรากฏการณ์สำคัญในกรอบความร่วมมือนี้คือการเชื่อมโยงกันระหว่างอาเซียนกับกลุ่มอำนาจเดิมและกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ที่พยายามเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ในกรอบ ASEAN+๓ ซึ่งขยายประเทศพันธมิตรจากประเทศในเอเชียตะวันออก ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีและจีน และในกรอบ ASEAN+๖ ไปยังอินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมทั้งความร่วมมือกรอบ ASEAN-US ที่เน้นประเด็นด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาค นอกจากนี้อาเซียนยังอาศัยการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาประโยชน์ของกลุ่มโดยการรักษาระยะห่างที่เหมาะสมกับมหาอำนาจต่างๆในโลก

ภายใต้บริบทดังกล่าว ไทยจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในการเป็นผู้นำร่วมในอาเซียนในการดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อผลประโยชน์ของไทยกับประเทศในกลุ่มรอบนอกอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการเป็นตลาดของไทย โดยดำเนินนโยบายด้านปฏิสัมพันธ์ของไทยกับกลุ่มประเทศดังกล่าวเพื่อให้ไทยเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พร้อมทั้งสามารถพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงทางการเงิน ในกรอบความร่วมมือที่ก่อตั้งมาเป็นเวลานานที่ยังคงมีบทบาทอยู่ กล่าวคือ กรอบเอเปคหรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ซึ่งมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเจริญเติบโตรูปแบบใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตอย่างสมดุล เท่าเทียม ยั่งยืน บนพื้นฐานนวัตกรรม และความมั่นคงของภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน รวมทั้งสนับสนุนการผลักดันในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบโดฮา

สำหรับกรอบเอเชีย-แปซิฟิกอื่นๆ ที่ไทยเพิ่งเข้าร่วมและเป็นกรอบความร่วมมือที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจหลายด้าน กล่าวคือ กรอบ Asia-Middle East Dialogue (AMED) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างเอเชีย ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ มีสมาชิกถึง ๕๐ ประเทศ ซึ่งเป็นโอกาสที่ไทยจะเสนอประเด็นเรื่องความมั่นคงของอาหาร และความมั่นคงของพลังงาน ส่วนความร่วมมือที่ไทยต้องเริ่มพิจารณาให้ความสำคัญมากขึ้นคือกรอบความตกลง Trans Pacific Partnership หรือ TPP ที่สหรัฐมีบทบาทผลักดัน ปัจจุบันมีสมาชิก ๙ ประเทศ (นิวซีแลนด์ ซิลี สิงคโปร์ บรูไน ออสเตรเลีย มาเลเซีย เปรู สหรัฐอเมริกา เวียดนาม) และมีโอกาสการพัฒนาไปสู่การค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก ที่อาจมีผลต่อลดความสำคัญของความตกลงการค้าเสรีอาเซียน AFTA และความตกลงการค้าเสรีในกรอบ ASEAN+๓ และ ASEAN+๖

๒. การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและภูมิคุ้มกัน

๒.๑ ปัจจัยเสี่ยง

๒.๑.๑ ผู้ประกอบการไทยยังขาดศักยภาพในการลงทุนในต่างประเทศรวมทั้งการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากขาดทักษะในการประกอบธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ขาดการรวมพลังในรูปแบบของสภาธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสนอแนวการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือรับข้อเสนอการร่วมลงทุน ทำให้เสียโอกาสในการร่วมลงทุนในกระบวนการแปรรูปเพิ่มมูลค่าในสายการผลิตร่วม ในขณะที่ภาครัฐในพื้นที่ยังขาดศักยภาพในการเป็นผู้ประสานงานกับผู้ประกอบการด้านการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

๒.๑.๒ แรงงานไทยยังขาดการยอมรับในมาตรฐานฝีมือแรงงานและข้อกำหนดด้านภาษาต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดความเสียเปรียบในการเคลื่อนย้ายแรงงานและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยไทยขาดแคลนแรงงานมีทักษะฝีมือในสาขาที่มีความต้องการ กับไม่มีการรับรองมาตรฐานของอนุภูมิภาค (Mutual Recognition) และขาดความถนัดทางภาษา ถือเป็นอุปสรรคของการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ นอกจากนี้ยังขาดนโยบายที่ชัดเจนด้านการใช้แรงงานต่างประเทศ สวัสดิการและการเคลื่อนย้ายแรงงานและความล่าช้าในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมที่กระทบต่อความมั่นคงและวิถีชีวิตของคนไทยในพื้นที่ รวมทั้งประเด็นสิทธิ สวัสดิการของแรงงานต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ

๒.๑.๓ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขาดความรับรู้อย่างพอเพียงในการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่งภายใต้แผนแม่บทความเชื่อมโยงในภูมิภาคอาเซียน ขาดกลไกกลางในการบูรณาการแผนงาน/โครงการทำให้เสียโอกาสในการเชื่อมโยงระบบทั้งภูมิภาคอาเซียนเพื่อโอกาสการเชื่อมโยงสู่ตลาดภายในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน (intra market) และตลาดภายนอก การพัฒนาสร้างความเชื่อมโยงภายในภูมิภาคเองก็มีความล่าช้าและมีจำนวนโครงการที่เสนอเข้าสู่แผนไม่มากนัก เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP) ทำให้เสียโอกาสในการเชื่อมโยงแผนงานระหว่างประเทศ

๒.๑.๔ การมีบทบาทในเชิงตั้งรับต่อประเด็นความเคลื่อนไหวในด้านการสร้างข้อกีดกันทางการค้าใหม่ๆ อันเนื่องมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงในโลก เช่น ปัญหาโลกร้อน ความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงในหลายภูมิภาคของโลก ได้ก่อให้เกิดข้อกำหนดใหม่ๆ ในการเป็นตัวเลือกในการบริโภคสินค้า เช่น ร่องรอยการสร้างสารคาร์บอน ร่องรอยการใช้น้ำ ซึ่งเริ่มเป็นประเด็นข้อกีดกันในบางภูมิภาคของโลก โดยไทยยังขาดความเข้าใจและเตรียมการด้านการให้ความรู้แก่ภาคธุรกิจ/ภาคการผลิตเพื่อปรับกระบวนการผลิตเพื่อรองรับมาตรการใหม่ๆ ที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต

๒.๑.๕ ความไม่พร้อมในการพัฒนาเมืองชายแดนและเขตเศรษฐกิจชายแดนของไทยตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากขาดการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนที่มีบูรณาการทั้งในส่วนของไทย และในส่วนที่จะเชื่อมโยงกับการพัฒนาในพื้นที่ของเพื่อนบ้าน รวมทั้งความไม่พร้อมในด้านการพัฒนาบุคลากรและแรงงานทักษะรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต ส่งผลให้เศรษฐกิจชายแดนไทยยังไม่ได้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจอย่างเต็มที่

๒.๑.๖ ข้อจำกัดที่ทำให้การขับเคลื่อนการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดนค่อนข้างล่าช้า และไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงความร่วมมือด้านการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดนได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผลให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยเสียโอกาสทางเศรษฐกิจและประสบกับสถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงจากบริษัทต่างชาติโดยเฉพาะจากจีน สิงคโปร์ มาเลเซีย ที่มีความได้เปรียบทั้งด้านเงินทุน เทคโนโลยี และความชำนาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะธุรกิจโลจิสติกส์

๒.๑.๗ ความไม่แน่นอนทางการเมืองและความมั่นคงในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะพม่าที่มีปัญหาการถูกปิดกั้นทางเศรษฐกิจจากกลุ่มประเทศตะวันตก และมีปัญหาชนกลุ่มน้อยภายในที่ยังมีความขัดแย้งและสู้รบส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนด้านความปลอดภัยในการลงทุนในพม่าและเขตเศรษฐกิจชายแดน (แม่สอด/กาญจนบุรี) และความปลอดภัยของเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ระหว่างประเทศที่มีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งมีพื้นที่ที่ยังปักปันเขตแดนไม่แล้วเสร็จมีการเข้าอาศัยของประชาชนล้ำเขตแดนระหว่างกันจำนวนมากซึ่งกระทบต่อการพัฒนาการค้าชายแดนหรือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนในอนาคต

๒.๒ ภูมิคุ้มกัน

๒.๒.๑ การกำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาของประเทศที่จะกระตุ้นให้เกิดการเติบโตและเชื่อมโยงของสาขาต่างๆ ทางเศรษฐกิจ บนโครงข่ายคมนาคมระหว่างประเทศในปัจจุบันและที่จะขยายเพิ่มเติมในอนาคต เพื่อให้สามารถยกระดับให้เป็นแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ที่เป็นเส้นทางการค้าและการลงทุนของอนุภูมิภาคได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยบูรณาการเชื่อมโยงทั้งในอนุภูมิภาคและระหว่างอนุภูมิภาค ทั้งในกรอบอาเซียนในแผนแม่บทการเชื่อมโยงในภูมิภาคอาเซียน และพื้นที่อื่นๆ

๒.๒.๒ การใช้ศักยภาพความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ และศักยภาพของพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อสร้างฐานการผลิตให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของประเทศให้สอดคล้องกับโอกาสและศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภูมิภาคต่อไป โดยเชื่อมโยงกรอบความร่วมมือ พร้อมทั้งเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนตลอดต่อเนื่องถึงเมืองและชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาคที่สำคัญของประเทศ ซึ่งอยู่ในแนวเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

๒.๒.๓ การสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการไทย ให้ทันกับสถานการณ์การเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะมีบทบาทสูงในอนาคต เช่น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น โดยเน้นบทบาทของภาครัฐในพื้นที่ของกรอบความร่วมมือ โดยภาครัฐให้การสนับสนุนในการพัฒนาผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการของประเทศเพื่อนบ้านในบริเวณพื้นที่การพัฒนาร่วม

๒.๒.๔ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนแบบมีสมดุลบนพื้นฐานของการสร้างผลประโยชน์ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและความไว้วางใจระหว่างกัน โดยมีบูรณาการด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (Co-production Scheme) เป็นไปตามหลักวิเคราะห์ความได้เปรียบเปรียบเทียบระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ ประสิทธิภาพการผลิต และความใกล้ชิดกับแหล่งวัตถุดิบ แรงงานและท่าส่งออก โดยเป็นการจัดสรรบทบาทหน้าที่ระหว่างเขตเศรษฐกิจในภาคต่างๆ อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านท่าส่งออกรองรับตามความเหมาะสมในปัจจุบันและโอกาสในการพัฒนาต่อเนื่องในอนาคต

๓.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ เสริมสร้างความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจจากศักยภาพที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศที่เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนและเอเชียแปซิฟิกให้สามารถใช้ประโยชน์จากภูมิภาคได้อย่างสูงสุด

๓.๑.๒ เตรียมพร้อมและปรับตัวเข้าสู่บริบทโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเสริมสร้างประโยชน์ของไทยในด้านการค้า การลงทุน การเงินและโอกาสด้านการตลาดระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) และการสร้างความเชื่อมโยงด้านการค้าการลงทุนกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่

๓.๑.๓ เสริมสร้างบทบาทของไทยเพื่อให้ไทยเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่อภูมิภาค โดยเฉพาะในกลุ่มอาเซียนและพันธมิตร และเอเชียแปซิฟิก โดยสามารถแสดงบทบาทที่เด่นชัดในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาค

๓.๑.๔ ส่งเสริมบทบาทของไทยในกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและความไว้วางใจ โดยสร้างสัมพันธ์ในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีคุณภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๑.๕ เสริมสร้างความสามารถในการแก้ไขผลกระทบเชิงลบและประเด็นปัญหาร่วมระหว่างประเทศที่เป็นประเด็นจุดริ้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน อันเนื่องมาจากบริบทโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป

๓.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๓.๒.๑ สร้างความมั่นคงของระบบห่วงโซ่อุปทานรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

๓.๒.๒ ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางธุรกิจและการค้าของภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกัน และการเป็นภาคีการพัฒนาที่ดี อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความรุ่งเรืองร่วมกันของภูมิภาค

๓.๒.๓ เพิ่มการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงทางการค้าเสรีให้มากในทุกกรอบที่เจรจาแล้วเสร็จ ให้มีสัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีต่อมูลค่าส่งออกรวมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๐ ในปี ๒๕๕๙ และเพิ่มโอกาสและทางเลือกบนพื้นฐานของประโยชน์และข้อจำกัดของประเทศในการเข้าถึงตลาดใหม่ที่เป็นกรอบการค้าเสรีที่จะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต

๓.๒.๔ ลดต้นทุนการประกอบธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศภายในภูมิภาคให้เข้าสู่มาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถดึงดูดเงินลงทุนในภูมิภาค

๓.๒.๕ เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนและการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕ และร้อยละ ๑๐ ต่อปี ตามลำดับ

๓.๓ ตัวชี้วัด

๓.๓.๑ ดัชนีความสามารถในการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Enabling Trade Index) รวมทั้งดัชนีย่อยความสามารถในการบริหารจัดการ ณ พรมแดนของประเทศไทย และดัชนีย่อยความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

๓.๓.๒ อันดับความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ใน ๕ ด้านที่มีลำดับสำคัญ ได้แก่ การเริ่มต้นธุรกิจ การได้รับสินเชื่อ การค้าระหว่างประเทศ การดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง และการขออนุญาตก่อสร้าง

๓.๓.๓ อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศในอนุภูมิภาค

๓.๓.๔ อัตราการเติบโตของมูลค่าการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน

๓.๔ แนวทางการพัฒนา

๓.๔.๑ พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS) ร่วมกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) และความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (Thailand-Malaysia on Joint Development Strategy for Border Areas: JDC) โดย

(๑) พัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะรูปแบบบริการขนส่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การพัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันและเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การลดต้นทุนการทำธุรกิจ การปรับปรุงประสิทธิภาพระบบอำนวยความสะดวกการเดินทาง การค้า และการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน โดยใช้ศักยภาพการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานในแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีอย่างสูงสุด และพัฒนาความเชื่อมโยงเพิ่มเติมตามกรอบแผนแม่บทการเชื่อมโยงภูมิภาคอาเซียน

(๒) ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดจำนวนเอกสารต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน เพื่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยและอนุภูมิภาคโดยรวมในด้านการลดต้นทุนค่าขนส่งและโลจิสติกส์

(๓) พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนไทยทั้งในด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และความรู้ด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเชื่อมโยงการค้าในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ได้ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะระดับ SMEs ให้มีความรู้ด้านศักยภาพการพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจและช่องทางส่งออกในอนุภูมิภาค และพัฒนาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการในระดับสากลเพื่อให้สามารถริเริ่มธุรกิจระหว่างประเทศได้

(๔) เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ โดยเชื่อมโยงเครือข่ายการขนส่งที่เชื่อมโยงปัจจัยการผลิต ระบบการผลิต ห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ และประตูส่งออกตามมาตรฐานสากล อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาในประเทศเพื่อนบ้านกับเขตเศรษฐกิจชายแดนไทยและพื้นที่เศรษฐกิจตอนใน

๓.๔.๒ พัฒนาลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอนุภูมิภาค มุ่งเน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างฐานการผลิตตามแนว Economic Corridor ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ที่สามารถสนองตอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย

(๑) พัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยเฉพาะการพัฒนาแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก ตามแนวเหนือ-ใต้ และแนวตอนใต้ของแผนงาน GMS และเชื่อมโยงแนวพื้นที่เศรษฐกิจของ IMT-GT ที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยง เพื่อให้เปิดช่องทางการเชื่อมโยงที่มีความหลากหลายและเป็นทางเลือกให้ไทยในทุกสถานการณ์

(๒) พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่พัฒนาต่อเนื่องและพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบคมนาคมขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ มาตรฐานการให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน ชีตความสามารถของบุคลากรและผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสามารถในการสกัดกั้นแรงงาน ยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายข้ามแดน โดยคำนึงถึงศักยภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ และความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงภูมิภาคอาเซียนและยุทธศาสตร์ในภาพรวมอื่นๆ

(๓) บูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเชื่อมโยงแผนพัฒนาเพื่อให้บรรลุประโยชน์ร่วมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยเริ่มแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์ประโยชน์ที่ทัดเทียมระหว่างกันจากการบริการ การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

๓.๔.๓ สร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยผลักดันให้ไทยมีบทบาทนำที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการ ได้แก่

(๑) พัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ภาคการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม(SME) โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องประชาคมอาเซียน ให้ได้รับข้อมูลและศึกษากฎระเบียบและข้อตกลงต่างๆที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจชัดเจน เพื่อให้มีความรู้และมีสมรรถนะในการแข่งขันในระบบเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมของธุรกิจ ตลอดจนแนวทางการขยายตลาดตามโอกาสและข้อตกลงใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งมีระบบการเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการปรับโครงสร้างและการแข่งขัน

(๒) ยกกระดับการให้บริการด้านสุขภาพและบริการด้านสาธารณสุข ทั้งบุคลากรและมาตรฐานการให้บริการเพื่อก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาค (Medical Hub)

(๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนการยกระดับทักษะฝีมือแรงงานและทักษะด้านภาษาเพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานไทยเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน โดยไทยมีบทบาทนำในอาเซียนร่วมกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพ

(๔) กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพ ซึ่งอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของแรงงานนำเข้า เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพ และตรงกับความต้องการ

๓.๔.๔ เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภูมิภาคโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก เพื่อรักษาสมดุลในปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยและมหาอำนาจต่างๆ และประโยชน์อื่นๆ ของประเทศทั้งในด้านการค้า ความมั่นคงของอาหาร/พลังงาน โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ไทย การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในกรอบนานาชาติและการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของไทยและภูมิภาคโดยรวม

(๑) รักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ เช่น เอเปค กรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก และกรอบที่เป็นทางเลือกใหม่ เช่น กรอบ Asia-Middle East Dialogue (AMED) และกรอบความตกลง Trans Pacific Partnership หรือ TPP ในลักษณะเชิงรุก เป็นต้น

(๒) รักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน โอกาสในการเข้าถึงนวัตกรรม และโอกาสในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง

๓.๔.๕ สร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ ในลักษณะเกื้อกูลกัน ผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ โดย

(๑) เร่งดำเนินการด้านการยอมรับมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยและประเทศเพื่อนบ้านไปพร้อมกัน รองรับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศและอนุภูมิภาค และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยในอนาคตอันใกล้

(๒) ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ และใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษ (GSP) ของประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตเพื่อส่งออก โดยการสร้างตราสัญลักษณ์ และสร้างเครือข่ายธุรกิจโดยการหาตัวแทนและหุ้นส่วนในต่างประเทศ การสนับสนุนด้านสินเชื่อ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจและการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ การจัดตั้งหอการค้าและสมาคมธุรกิจเอกชนไทยในต่างประเทศ การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและผู้ส่งออกไทยใช้สิทธิพิเศษทางการค้าตามข้อตกลงทางการค้าต่างๆ

(๓) คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ และสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ โดยการให้ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมคนไทย เสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนการฝึกอบรมทักษะฝีมือและทักษะการใช้ภาษา การสร้างหลักประกัน การคุ้มครองดูแลการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศ และการติดตามดูแลช่วยเหลือคนไทยที่ประสบปัญหาในต่างประเทศ และคุ้มครองสิทธิประโยชน์แรงงานไทยในต่างประเทศให้ได้รับประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด

๓.๔.๖ ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจในระยะยาว จากผลกระทบในด้านความมั่นคงแห่งชีวิต เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค โดย

(๑) พัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ปัญหายาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ เพื่อลดผลกระทบจากการเปิดเสรีและสร้างเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบการเข้าเมือง การจัดระเบียบชายแดน การจัดระบบแรงงานต่างด้าว และการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่ชัดเจน ตลอดจนการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล

(๒) เตรียมพร้อมรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน โดยพัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาค เพื่อพร้อมรับต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยทางธรรมชาติ โดยการสร้างความยืดหยุ่นทางธุรกิจ เร่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อปกป้องธุรกิจ การค้า และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

(๓) ร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคภัยประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ในโลก โดยสร้างศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับการดูแลด้านสาธารณสุข รวมทั้งการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

๓.๔.๗ เสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดย

(๑) ดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและพิธีสารโตเกียว สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของแม่น้ำโขง

(๒) เสริมสร้างการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การขยายอุตสาหกรรมสีเขียว การใช้พลังงานทดแทน การผลิตที่มีคาร์บอนต่ำ การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเผยแพร่ความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีต้นทุนที่ต่ำ การสร้างแรงจูงใจในภาคเอกชน และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

๓.๔.๘ สนับสนุนการเปิดการค้าเสรีและกำหนดแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดย

(๑) เร่งปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจ และกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน อย่างเป็นธรรม และผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรี เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งจัดทำกรอบแนวทางมาตรการตามกฎหมาย เพื่อสร้างบรรทัดฐานในการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติให้มีความเป็นเอกภาพและเสมอภาค ตลอดจนพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายใหม่ ๆ ที่รองรับการเปิดเสรีทางการค้า

(๒) ส่งเสริมการจดสิทธิบัตร การคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และนักวิจัย รวมถึงสิทธิในการครอบครองลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ที่มีการกลไกสนับสนุนการจดสิทธิบัตรในต่างประเทศ

๓.๔.๙ ปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก อาเซียน และอนุภูมิภาค โดย

(๑) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกันในระดับประชาชนโดยผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายทางวัฒนธรรม

(๒) สนับสนุนกลไกการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กบก.) คณะกรรมการ กรอ. จังหวัด และคณะกรรมการ กรอ. กลุ่มจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายระหว่างประเทศ

(๓) ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทย เพื่อสร้างความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๑. สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และปัจจัยภายในประเทศ ทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางการค้า และการลงทุน ทำให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ ในขณะที่ขีดความสามารถของการบริหารจัดการและเครื่องมือทางนโยบาย เช่น ฐานข้อมูล กฎระเบียบ การบังคับใช้กฎหมาย และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวมอย่างต่อเนื่อง

นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภาพรวมพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจาก ๑๗๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๐๔ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๓ เหลือ ๑๐๗.๖ ล้านไร่ในปี ๒๕๕๒ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕๖ ของพื้นที่ประเทศ ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ เป็นแหล่งพึ่งพิงในการดำรงชีวิตของชุมชน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ได้มีการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดพันธุ์ใหม่ในประเทศไทยหลายชนิด แต่จำนวนชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ทรัพยากรดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ มีทั้งปัญหาคอนเทนดินเสื่อมโทรม การใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ และปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน พื้นที่ดินเสื่อมโทรมในระดับรุนแรงและระดับวิกฤติเท่ากับ ๓๕.๙๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๔ ของพื้นที่ประเทศ มีการเข้าครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ รวมทั้งการขยายตัวของเมือง พื้นที่อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม รุกพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนรวม ๑.๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๗ ของพื้นที่ประเทศ ทรัพยากรชายฝั่งยังคงได้รับแรงกดดันจากการขยายตัวของการพัฒนา การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการท่องเที่ยว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอันได้แก่ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยตั้งแต่อดีตถึงปี ๒๕๕๐ แนวชายฝั่งทะเลทั่วประเทศถูกกัดเซาะ ๑๕๕ แห่ง รวมเป็นความยาวประมาณ ๖๐๐ กิโลเมตร สูญเสียที่ดินไปถึง ๑๑๓,๐๔๒ ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายเฉพาะที่ดินประมาณ ๑ แสนล้านบาท ส่วนพื้นที่แนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนในทั้งหมดซึ่งได้รับการจัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ พบว่า มีอัตราการกัดเซาะรุนแรงมากกว่า ๕ เมตรต่อปี

ในขณะเดียวกันมีการเกิดอุทกภัย และปัญหากล้งแล้งซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น การขาดแคลนน้ำมีความรุนแรงขึ้นจากความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันมีปริมาณน้ำต้นทุนเพียง ๒ ใน ๓ ของความต้องการใช้น้ำเท่านั้น หมู่บ้านที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมีประมาณร้อยละ ๓๔ ของจำนวนหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยงมากที่สุด ในขณะที่มีหมู่บ้านเสี่ยงอุทกภัย นำหลากและดินถล่มมี ๒,๓๗๐ หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยสูงมี ๓๙๘ หมู่บ้าน ทั้งนี้ ภาคกลางมีความเสี่ยงมากที่สุด สาเหตุสำคัญเกิดจากการที่พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายเนื่องจากขาดมาตรการควบคุมป้องกันที่ดี และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำในเชิงบูรณาการของทุกภาคส่วน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สถานการณ์มลพิษด้านต่างๆ เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำ และขยะมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชน และพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ ภาคการผลิตไฟฟ้า คมนาคมขนส่ง และอุตสาหกรรมปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ๑๙๓.๘ ล้านตัน หรือร้อยละ ๙๘ ของการปล่อยสารมลพิษทางอากาศทั้งหมด ในขณะที่คุณภาพอากาศยังคงมีปัญหาเรื่องฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{๑๐}) เกินค่ามาตรฐาน เช่น ในจังหวัดสระบุรี แม่ฮ่องสอน เชียงราย ลำปาง กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ ระยอง ชลบุรี เป็นต้น สาเหตุหลักเกิดจากการจราจรขนส่งในเขตเมือง อุตสาหกรรม หมอกควันจากการเผาในที่โล่งและไฟฟ้า บริเวณพื้นที่ริมถนน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ยังคงได้รับผลกระทบจากมลพิษทางเสียงที่มาจากการจราจร ที่มีค่าสูงเกินมาตรฐาน รวมทั้งยังมีปัญหาการจัดการมลพิษทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สำหรับคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักของประเทศ ในช่วงปี ๒๕๕๐-๒๕๕๒ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง โดยแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี พอใช้ และเสื่อมโทรม คิดเป็นร้อยละ ๓๑ ร้อยละ ๓๖ และร้อยละ ๓๓ ตามลำดับ ส่วนน้ำบาดาลในหลายพื้นที่มีการปนเปื้อนจากสารเคมีที่เป็นอันตราย

ปริมาณมูลฝอยชุมชนมีจำนวน ๑๕.๑ ล้านตัน แต่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ ๔๐ และมีอัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เพียงร้อยละ ๒๖ สำหรับของเสียอันตรายเกิดขึ้นประมาณ ๓.๑ ล้านตันในปี ๒๕๕๒ โดยมาจากภาคอุตสาหกรรมร้อยละ ๗๘ ทั้งนี้ของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นมากกว่าร้อยละ ๗๐ เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยร้อยละ ๙๗ ของของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม โดยมีโรงงานที่รับจัดการของเสียอันตราย ๓๑๑ แห่ง ชีตความสามารถในการรองรับ ๑๐.๗๓ ล้านตันต่อปี แต่โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก ส่งผลให้แหล่งกำเนิดของเสียอันตรายในภูมิภาคอื่นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพื่อนำไปกำจัดสูง จึงทำให้มีการเก็บรวบรวมของเสียอันตรายไว้ในโรงงาน หรือมีการลักลอบทิ้งปนไปกับขยะมูลฝอยชุมชน ขณะที่ปริมาณการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๕๒ มีการผลิตและนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศรวม ๓๙.๖ ล้านตัน โดยเป็นการนำเข้าจากต่างประเทศประมาณ ๑๕.๕๔ ล้านตัน และผลิตเองในประเทศ ๒๔.๑ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๑ ซึ่งมีการผลิตและนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศ ๒๙.๑๗ ล้านตัน ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน อันเนื่องมาจากการรั่วไหลจากการขนส่ง การจัดเก็บที่ไม่ปลอดภัย การใช้ที่ไม่ถูกวิธี นอกจากนี้ การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ พันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งด้านการค้า การลงทุน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับโลกร้อน มีแนวโน้มทวีความเข้มข้นและจะสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยคาดว่าพันธกรณีและข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายหลังการสิ้นสุดระยะแรกของการดำเนินการตามพิธีสารเกียวโตในปี ๒๕๕๕ จะทำให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องมีส่วนร่วมมากขึ้นในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประกอบกับการกีดกันทางการค้าที่เป็นผลมาจากมาตรการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนจะเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปแบบที่เป็นมาตรการภาษี และในรูปแบบที่ไม่ใช่มาตรการภาษี นับเป็นความท้าทายในการวางยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไปในอนาคตให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกดังกล่าว

๒. การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและภูมิคุ้มกัน

๒.๑ ปัจจัยเสี่ยง

๒.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ประเทศไทยมีความเปราะบาง (Vulnerable) หลายด้านและมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

(๑) การสูญเสียพื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่ชายฝั่งประเทศไทยที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคตอย่างรุนแรง ทั้งจากปัญหาชายฝั่งถูกกัดเซาะ และแนวโน้มการเพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำทะเล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชน ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐาน

(๒) การขาดแคลนทรัพยากรน้ำ จากการที่ปริมาณฝนที่มีความแปรปรวนในหลายพื้นที่ ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้สมดุลน้ำมีแนวโน้มลดลง รวมทั้งมีปริมาณน้ำจืดเพื่อการอุปโภคบริโภคลดลง

(๓) ความไม่มั่นคงด้านอาหาร การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีแนวโน้มทำให้ผลผลิตทางเกษตรที่สำคัญของไทยลดลง อาทิ ข้าว น้ำตาล และมันสำปะหลัง ประกอบกับการหันมาผลิตพลังงานทดแทนจากพืชอาจส่งผลกระทบต่อราคาและความมั่นคงด้านอาหารในที่สุด

(๔) ภัยพิบัติธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศคาดว่าจะเพิ่มปัจจัยเสริมทั้งด้านความถี่และระดับความรุนแรงของภัยพิบัติในหลายพื้นที่ของประเทศ ได้แก่ ภัยแล้ง อุทกภัย แผ่นดินถล่ม และวาตภัย ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะประชากรยากจน ที่มีขีดความสามารถในการรับมือกับผลกระทบด้วยตนเองต่ำ

๒.๑.๒ รูปแบบการผลิตและพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรที่เพิ่มเพื่อยุทธศาสตร์ชาติถูกใช้อย่างสิ้นเปลืองโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ดังนี้

(๑) ประชาชนขาดจิตสำนึกสาธารณะและความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน อาจเป็นผลมาจากการขาดความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล เพราะไม่มีระบบการให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ จึงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามกระแสวัตถุนิยม ก่อให้เกิดน้ำเสีย อากาศเสีย ขยะ และกากของเสียอันตรายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่เมือง

(๒) ภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังคงใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพต่ำในการผลิตและการจัดการของเสีย ทำให้ส่งผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้อย่างสิ้นเปลือง ขาดประสิทธิภาพ ไม่คุ้มค่า และเพิ่มปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นต้นเหตุของภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีวงจรอายุที่สั้นลงภายใต้อิทธิพลของกระแสบริโภคนิยม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้หมดไปอย่างรวดเร็ว

(๓) ภาคเกษตรเร่งเพิ่มผลผลิตตอบสนองตลาดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและขยายพื้นที่บุกรุกพื้นที่ป่า ใช้สารเคมีปริมาณมาก ทั้งปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เหลือเป็นสารตกค้าง ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดิน และทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในที่สุด

๒.๑.๓ ความขัดแย้งเชิงนโยบายและความอ่อนแอในการบริหารจัดการของภาครัฐ

(๑) นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจมีความขัดแย้งในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เปิดรับการย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่อยหรอเสื่อมโทรม ในทางกลับกัน รัฐธรรมนูญมาตรา ๖๗ วรรค ๒ ส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือการลงทุนขนาดใหญ่ดำเนินการได้ยากขึ้น ซึ่งแม้จะเป็นผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติ แต่กลับเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนา อาทิ โครงการพลังงานไฟฟ้า และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นต้น

(๒) กลไกการบริหารไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการ ขาดเอกภาพและความโปร่งใส เน้นการสั่งการและควบคุม ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรน้ำและป่าไม้ การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวด ไม่เป็นธรรม และไม่โปร่งใส เกิดความไม่เท่าเทียมกัน และเอื้อต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในบางกรณี นอกจากนี้ การดำเนินงานตามแผนยังขาดความต่อเนื่อง

(๓) การขาดองค์ความรู้และระบบข้อมูลที่ทันสมัยของภาครัฐ ทำให้การบริหารจัดการของภาครัฐไม่มีประสิทธิผล เช่น ระบบฐานข้อมูลที่ดินและการใช้ที่ดิน การบุกรุกทำลายป่า ตลอดจนการขาดองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้านผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ

๒.๑.๔ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อนที่จะซับซ้อนและทวีความเข้มข้นมากขึ้น รวมทั้งกระแสแรงกดดันของประชาคมโลก จะส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมรับภาระในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอนาคตอันใกล้ การเจรจาภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบพันธกรณีในอนาคตในการลดก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าทั้งที่เป็นมาตรการภาษีและไม่ใช่อภาษีเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อน มาตรการด้านการกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และข้อบังคับในการเปิดเผยข้อมูลปริมาณคาร์บอนหรือข้อมูลการใช้น้ำบนฉลากสินค้า หรือแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า ทั้งที่เป็นมาตรการฝ่ายเดียวและความร่วมมือในกรอบทวิภาคีของหลายประเทศคู่ค้าสำคัญ ทำให้การผลิตทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรมและบริการของประเทศต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๒.๒ ภูมิคุ้มกันที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๒.๑ การมีระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนที่ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ทั้งด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติ โรคระบาด ปัจจัยการผลิตที่ลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงการลงทุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น การป้องกันชายฝั่ง การแก้ปัญหาดินเค็ม แหล่งกักเก็บน้ำ และการคืนสมดุลและบรรเทาความแห้งแล้ง

๒.๒.๒ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันกับปัญหาที่สะสมอย่างต่อเนื่อง หากประชาชนยังคงมีพฤติกรรมการบริโภคเกินพอดี ขาดความตระหนัก รักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่วิถีแห่งการผลิตและบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน

๒.๒.๓ เครื่องมือและกลไกบริหารจัดการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การกำหนดนโยบายและมาตรการเฝ้าต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้ ข้อมูล และระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษ อีกทั้งช่วยให้การบริหารจัดการเกิดความโปร่งใสเป็นธรรมกับทุกภาคส่วนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

๒.๒.๔ ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ทำให้ปรับไปสู่วิถีการพึ่งตนเองและเกิดความยั่งยืนได้

๓. ยุทธศาสตร์

๓.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

๓.๑.๒ เพื่อขับเคลื่อนการผลิตและบริโภคของประเทศไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๓.๑.๓ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก

๓.๑.๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างสังคมและชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล

๓.๑.๕ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศจากข้อตกลงและพันธกรณีระหว่างประเทศ

๓.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๓.๒.๑ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เพียงพอกับการรักษาระบบนิเวศ และการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล คุ้มค่า และเป็นธรรม

๓.๒.๒ สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการพัฒนา สร้างสรรค์สังคมที่มีสำนึกและพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๒.๓ สร้างขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ปกป้องและลดการสูญเสียพื้นที่เสี่ยงภัยทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศ

๓.๒.๔ สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างขีดความสามารถในการรับมือกับภาวะโลกร้อน มาตรการด้านการค้า และพันธกรณีระหว่างประเทศ

๓.๒.๕ เพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง

๓.๓ ตัวชี้วัด

๓.๓.๑ พื้นที่ป่าไม้และป่าชายเลนไม่ลดลงกว่าในปัจจุบัน คือ พื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๓.๕๖ ของพื้นที่ประเทศ และพื้นที่ป่าชายเลนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๐.๔๗ ของพื้นที่ประเทศ

๓.๓.๒ พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ปีละ ๒๐๐,๐๐๐ ไร่

๓.๓.๓ สัดส่วนการกำจัดขยะชุมชนที่ถูกหลักสุขาภิบาลมีไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมและชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น คุณภาพอากาศในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

๓.๓.๔ อัตราการใช้น้ำมันในภาคการขนส่งลดลงเหลือร้อยละ ๓๐ ของการใช้พลังงานทั้งหมด ปริมาณการปล่อย CO₂ ภาคการผลิตไฟฟ้าลดลงเหลือ ๐.๔๒ kg CO₂ / kWh ภายในสิ้นแผนฯ

๓.๓.๕ มีฐานข้อมูลและแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ทั้งระดับประเทศ ภาค และจังหวัด มีกลไกการเฝ้าระวังและระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ในพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ

๓.๓.๖ มูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติธรรมชาติต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ลดลง

๓.๔ แนวทางการพัฒนา

๓.๔.๑ การอนุรักษ์ พันธุ์ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวทางหลัก ดังนี้

(๑) **คุ้มครอง ป้องกัน รักษา พันธุ์พื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์** อนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ สร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยให้มีการจัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด ดำเนินการพิสูจน์สิทธิ และร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียจัดทำแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินน้ำและการใช้สารเคมีเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำอย่างเข้มงวด ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์ ป้องกันการบุกรุกป่าไม้ โดยภาคประชาชนและชุมชน ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน การฟื้นฟูและการปลูกป่าในรูปแบบวนเกษตร โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตอนุรักษ์

(๒) **พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้** เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐและการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้เกิดความชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริง และสามารถวางระบบการจัดการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรชายฝั่ง ป่าชายเลน แหล่งน้ำ ที่ดิน และ

ทรัพยากรแร่ เผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องทุกปีผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่นๆ ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศ และภาพถ่ายดาวเทียม ให้เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน และสามารถติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์ที่ดินได้

(๓) ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจายการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองความมั่นคงและฐานการดำรงชีวิตของเกษตรกรยากจน โดยให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศและทะเบียนข้อมูลที่ดินและแผนที่แห่งชาติ แสดงการครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ในที่ดินของรัฐ ที่ดินเอกชน รวมทั้งผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลการบริหารจัดการและกำหนดมาตรการเพื่อกระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม รวมทั้งจัดให้มีระบบและองค์กรบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อลดความสูญเสียพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรรายย่อย

(๔) เร่งรัดพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพดินเพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร โดยการแก้ไขปัญหาดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ และปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม อาทิ การพัฒนาพันธุ์พืชทนเค็มที่ใช้ในการฟื้นฟูบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกและการปลูกพืชคลุมดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยว ดินเค็ม สนับสนุนการดำเนินงานของหมอดินอาสา และการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการและภาคเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยี ถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาระบบการส่งเสริมและการจัดการ สร้างศูนย์การเรียนรู้และบ่มเพาะเกษตรกร เพื่อให้สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีการอนุรักษ์ฟื้นฟูบำรุงดินไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างได้ผล

(๕) วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยพัฒนาระบบการจัดการร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทั้งด้านการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว และการประมง ผลักดันยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล บรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่รุนแรงและการกัดเซาะชายฝั่ง โดยส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน ฟื้นฟูแนวปะการัง อนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเลและสาหร่ายทะเล ส่งเสริมการจัดการพื้นที่ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและการทำประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน ปรับปรุงการออกแบบและมาตรฐานการก่อสร้างเขตชุมชน อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐานบริเวณชายฝั่ง โดยคำนึงถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสมุทรศาสตร์และปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในภาพรวม รวมทั้งให้มีการวางแผนระยะยาวเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของน้ำทะเล ที่จะส่งผลกระทบต่อเมืองและพื้นที่ชายฝั่ง

(๖) เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตรให้มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน และลดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งได้อย่างยั่งยืน โดยปรับปรุงองค์กรกำกับดูแลการจัดการน้ำแบบองค์รวม ทั้งการบริหารจัดการในระบบลุ่มน้ำและการพัฒนาระบบพยากรณ์น้ำเพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำให้กับประเทศและประโยชน์ในการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรม รวมทั้งการป้องกันภัยและเตือนภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม

(๗) พัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ เพื่อสนับสนุนการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานแก่ประเทศ โดยการเพิ่มพื้นที่ชลประทานและประสิทธิภาพการกระจายน้ำของระบบชลประทานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาแหล่งน้ำ

ทั้งแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำบาดาล และแหล่งน้ำในไร่นา ตลอดจนการผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ ควบคู่กับการจัดการความต้องการใช้น้ำ โดยคำนึงถึงความสมดุลและเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำให้ภาคการใช้น้ำต่างๆ กับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่

(๘) พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดระบบการกระจายน้ำให้เหมาะสมในทุกภาคส่วน ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และอุปโภค บริโภค ใช้หลักการลด การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reduce Reuse Recycle : ๓Rs) และจัดทำฉลากข้อมูลการใช้น้ำ (Water Footprint) รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำของภาคการเกษตร และส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

(๙) จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคอย่างเป็นระบบ โดยจัดการน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างผสมผสานตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนพัฒนาระบบพยากรณ์น้ำเพื่อประโยชน์ในการจัดสรร การป้องกันภัย และเตือนภัยทั้งจากน้ำแล้งและน้ำท่วม

(๑๐) ส่งเสริมการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยจัดให้มีการคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์และระบบนิเวศที่เปราะบาง ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของสมุนไพร มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ และเป็นถิ่นที่อยู่ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชน ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อการพึ่งตนเองและการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสุขภาพ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากนวัตกรรมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ

๓.๔.๒ การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีแนวทางหลัก ดังนี้

(๑) การปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

(๑.๑) เพิ่มโอกาสในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูง อาทิ อุตสาหกรรมการผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรมซีเมนต์ อุตสาหกรรมเหล็ก อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ รวมทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไปสู่การผลิตที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Clean and Environmental Friendly Industry) ด้วยการสนับสนุนทั้งด้านสินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำและสิทธิพิเศษด้านภาษี เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของอุปกรณ์ตามศักยภาพการพัฒนาเทคโนโลยี (Best Available Technologies : BATs) และการปรับเปลี่ยนเชื้อเพลิงมาใช้พลังงานทดแทนที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม

(๑.๒) ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนให้เอื้อสิทธิประโยชน์มากขึ้นสำหรับอุตสาหกรรมที่ปล่อยคาร์บอนต่ำหรือช่วยลดคาร์บอน รวมทั้งไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๑.๓) เร่งพัฒนาเทคโนโลยีและมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศ ที่สนับสนุน การพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อการปรับตัวของกลไกและมาตรการระหว่างประเทศด้านการลดก๊าซเรือน กระจก รวมทั้งเร่งพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และหลักเกณฑ์ และเงื่อนไข ที่นำไปสู่การเป็นสังคมที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ภาษีคาร์บอน การพัฒนาระบบฉลากคาร์บอน และ คาร์บอนฟุตพริ้นท์ติดกับสินค้าที่มาจากการผลิตที่ลดก๊าซเรือนกระจก การเพิ่มมาตรฐานบังคับเฉพาะด้าน สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมระบบการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment : LCA) รวมถึง การส่งเสริมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตลอดจนสนับสนุนการวิจัย พัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในสาขาการผลิตต่างๆที่นำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจก

(๑.๔) สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างยั่งยืนในลักษณะ เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Industrial Town) ที่มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนให้ได้มากที่สุด และบริหารจัดการ วัสดุเหลือใช้และของเสียอย่างเป็นระบบครบวงจร และวางกลไกการสื่อสารกับทุกภาคในพื้นที่ เพื่อสร้าง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของ ชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาคการผลิตและบริการ ก่อนการจัดตั้งเขต/พื้นที่นิเวศ เพื่อให้เกิดการยอมรับจาก ทุกภาคส่วน รวมทั้งส่งเสริมภาคเอกชนให้ดำเนินธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) มากขึ้น และส่งเสริมแนวคิดในการทำธุรกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะ (Social Enterprise : SE)

(๑.๕) ส่งเสริมการทำการเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศ ตามแนวคิดของการทำ เกษตรยั่งยืน ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ช่วยลดการ ปล่อยก๊าซมีเทน/ก๊าซเรือนกระจก รมรงศ์ให้เกษตรกรใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี เพื่อลดผลกระทบ กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระยะยาว พัฒนา เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาวะและภูมิสังคมของประเทศ ปรับระบบการใช้ที่ดิน และการค้นคว้า ขนดิพันธุ์ สามารถปลูกได้ในที่ที่ทนสภาพอากาศร้อนจัด หรือหนาวจัด หรือทนแล้ง ทนน้ำท่วม เช่น ข้าวขึ้นน้ำ และข้าวน้ำลึก เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนการสร้างตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ด้านปศุสัตว์ สนับสนุนให้มี การจัดการอาหารที่ใช้เลี้ยงโคและกระบือเพื่อลดการเกิดก๊าซมีเทน ในขณะที่ด้านประมง ส่งเสริมให้มีการทำ ประมงที่คำนึงถึงความสมดุลของทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศ รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น กฎระเบียบต่อต้านการประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated Fishing : IUU Fishing) ของสหภาพยุโรป เป็นต้น

(๑.๖) ส่งเสริมภาคบริการให้เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมธุรกิจบริการที่ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยและประเทศไทยมีศักยภาพสูง เช่น การท่องเที่ยว การรักษาพยาบาลและ สุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ศักยภาพการรองรับของพื้นที่ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เช่น สนับสนุนและเพิ่ม มาตรการด้านการท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อลดภาวะโลกร้อน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ/ชุมชนต้นแบบ ตลอดจน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าและบริการสีเขียว และสินค้าและบริการเชิง สร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

(๑.๗) สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยขยายผลการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐให้ครอบคลุมกว้างขวางถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งให้ครอบคลุมถึงการจัดซื้อสินค้าทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายตัว ของการผลิตให้มากขึ้น ให้สิทธิพิเศษด้านภาษีกับผู้ประกอบการหรือสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าอื่นๆ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และให้รางวัลกับหน่วยงานของรัฐที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในองค์การเอกชนผ่านห่วงโซ่อุปทานหรือการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านคู่ค้าทางธุรกิจ (Greening the Supply Chains)

(๒) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก โดย

(๒.๑) ส่งเสริมให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าด้วยระบบขนส่งที่ใช้พลังงานต่อหน่วยต่ำกว่าการขนส่งทางถนนที่เป็นรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าหลักในปัจจุบัน เพื่อลดสัดส่วนการใช้พลังงานในภาคขนส่ง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศ

(๒.๒) ส่งเสริมการใช้นานพาหนะที่ใช้พลังงานที่สะอาดขึ้น หรือใช้พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ โดยส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพและก๊าซธรรมชาติสำหรับยานยนต์ พัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์พลังงานไฟฟ้า หรือ Hybrid vehicle และควบคุมประสิทธิภาพการใช้พลังงานภายใต้ศักยภาพของเทคโนโลยี โดยการกำหนดมาตรฐานอัตราการบริโภคเชื้อเพลิง เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกในระยะยาว

(๒.๓) สร้างวินัยและส่งเสริมพฤติกรรมการขับขี่ของประชาชน เพื่อลดการเผาผลาญน้ำมันเชื้อเพลิง ตลอดจนการดูแลเครื่องยนต์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมทั้งกำหนดให้มีการควบคุมการปล่อยมลพิษไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด

(๓) การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน โดย

(๓.๑) พัฒนาเมืองแบบกระชับ (Compact urban design) ที่มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในพื้นที่เมือง โดยการใช้เทคโนโลยีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่ง และอาคารที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน รวมทั้งพัฒนาต้นแบบเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green City และ Low Carbon City) ส่งเสริมการทำฟาร์มในเมือง (City Farm) เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม ส่งเสริมคนยากจนในเมืองให้สามารถผลิตอาหารได้ในพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

(๓.๒) ใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจและมาตรการสนับสนุนทางด้านภาษีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี/ วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งประหยัดพลังงาน และใช้พลังงานทดแทน ควบคู่กับการพัฒนาและปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรฐานด้านการจัดการพลังงานเพื่อให้เกิดการประหยัดและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในอาคารแต่ละประเภท รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

(๓.๓) การกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองอย่างเข้มข้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนและระบบขนส่งสาธารณะอื่นๆ ที่มีการปรับปรุงการให้บริการที่สามารถครอบคลุมถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดและวางผังแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม โดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา

(๓.๔) จัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งด้านการจัดการน้ำเสีย และขยะมูลฝอย ภายใต้หลักการลด การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (๓Rs) ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

(๔) การปรับพฤติกรรมการบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

(๔.๑) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีสำนึกรับผิดชอบเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นต้นแบบของสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านระบบการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ปลุกฝังแนวคิดให้เกิดความตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลต่อการอยู่รอดและการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแนวคิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุดในระยะสั้น สู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๔.๒) รมรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างค่านิยมการบริโภคที่ยั่งยืนให้เป็นบรรทัดฐานของสังคม โดยการใช้หลักศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตตามวิถีไทยเป็นเครื่องมือ เพื่อปลุกฝังค่านิยมการบริโภคอย่างพอเพียง โดยคำนึงถึงความพอดี พอประมาณ ยกย่องและให้เกียรติบุคคลและชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการบริโภคที่ยั่งยืนบนฐานภูมิปัญญาดั้งเดิม ผ่านกระบวนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อาทิ เวทีการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอื่นๆ

(๔.๓) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(๔.๔) เสริมสร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมเครือข่าย สื่อ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งของกลไกการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคปรับปรุงกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลสื่อ ให้เผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้บริโภคอย่างมีความรับผิดชอบ และจัดให้มีเครือข่ายให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจด้านการผลิตสื่อและโฆษณา เกิดความรู้ความเข้าใจมีจิตสำนึก และสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตสื่อเผยแพร่โฆษณาที่เอื้อต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน

๓.๔.๓ การยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีความยืดหยุ่นและมีภูมิคุ้มกัน มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

(๑) พัฒนาศักยภาพความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ โดย

(๑.๑) ศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้ในการคาดการณ์ ประเมินความเสี่ยง ความเปราะบาง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในรายสาขาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีความแม่นยำมากขึ้น ทั้งต่อระบบนิเวศป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ชายฝั่ง การขาดแคลนน้ำ ภัยธรรมชาติ และภาคการผลิตที่สำคัญของประเทศ เพื่อวางแผนในการรับมือและจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

(๑.๒) สนับสนุนการวิจัยพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัว โดยครอบคลุมการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทาง/มาตรการด้านการลดก๊าซเรือนกระจกในภาคการปล่อยก๊าซที่สำคัญและมีความเสี่ยงสูง โดยคำนึงถึงศักยภาพประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการลดก๊าซ การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการพัฒนาระบบ ตลาดคาร์บอนในประเทศ

การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับการลดก๊าซเรือนกระจกรายสาขา เช่น สาขาพลังงาน สาขาเกษตรกรรม การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับมาตรการหรือกลไกใหม่ๆ ที่สำคัญ อาทิ การลดก๊าซเรือนกระจกอย่างเหมาะสมในระดับชาติ (National Appropriation Mitigation Action : NAMA) การลดก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากการทำลายป่าและป่าเสื่อมโทรมในประเทศกำลังพัฒนา (Reducing Emission from Deforestation and Degradation in Developing Countries : REDD+) และโครงการกลไกพัฒนาที่สะอาดรายสาขา (Sectoral CDM) เป็นต้น

(๑.๓) สร้างนักวิจัยและเครือข่ายวิจัยด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายความรู้ และการมีส่วนร่วม ตลอดจนจัดหลักสูตรการศึกษาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(๑.๔) พัฒนากลไกการประเมินองค์ความรู้ รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ให้ทุกภาคส่วนได้ทราบ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนในการร่วมกันดำเนินการแก้ไขและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะโลกร้อน

(๒) พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ โดย

(๒.๑) สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนเตรียมความพร้อมของประเทศเพื่อรองรับผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในระยะยาว ๒๐ ปี โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การวางแผนป้องกันเมืองและพื้นที่ชายฝั่ง และการป้องกันน้ำท่วม รวมทั้งการจัดทำแผนระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

(๒.๒) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบการรายงานเกี่ยวกับข้อมูลการปล่อยและการลดก๊าซเรือนกระจกและด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ โดยจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลของภาวะโลกร้อน และผลที่เกิดขึ้นจากพันธกรณีต่างๆ จัดทำฐานข้อมูลก๊าซเรือนกระจกของประเทศ และข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายสาขาให้ทันสมัยและมีมาตรฐาน จัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อบ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัย รวมทั้งฐานข้อมูลเกี่ยวกับฉลากคาร์บอน และคาร์บอนฟุตพริ้นต์ของการประกอบกิจกรรมต่างๆ ระบบข้อมูลโครงการเทคโนโลยีสะอาดของประเทศ และข้อมูลการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในตลาดภาคบังคับและคาร์บอนออฟเซตในตลาดภาคสมัครใจ ตลอดจนทำการประเมินความต้องการในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเงิน และเทคโนโลยี เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของประเทศในการขอรับการสนับสนุนทางการเงิน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

(๒.๓) นำมาตรการทางการคลังมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น จัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม หรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ การประกันความเสี่ยง การกำหนดสิทธิการปล่อยมลพิษ รวมทั้งมาตรการด้านการตลาด และมาตรการทางด้านสังคมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสม ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ ควบคู่กับมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

(๒.๔) สนับสนุนให้มีการจัดทำเป้าหมายและแผนปฏิบัติการระยะกลางและระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วม รวมทั้งพัฒนาระบบติดตามโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และระบบการตรวจวัด การรายงาน และการทวนสอบ (Measurable, Reportable and Verifiable : MRV) ทั้งในระดับโครงการและระดับประเทศ รวมทั้งสร้างระบบจูงใจและกลไกเพื่อให้กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ในประเทศที่ดำเนินกิจกรรมแบบสมัครใจในการลดก๊าซเรือนกระจกถูกบันทึกอย่างเป็นระบบ

(๒.๕) ศึกษาวิจัยและพัฒนาตลาดคาร์บอนทุกรูปแบบ เพื่อแสวงหาโอกาสจากการสร้างรายได้จากการขายคาร์บอนเครดิตของผู้ประกอบการทั้งขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก รวมถึงชุมชน ศึกษารูปแบบและมาตรฐานที่จะสามารถเชื่อมต่อกับตลาดคาร์บอนในต่างประเทศทั้งแบบสมัครใจและแบบทางการ ศึกษาการกำหนดปริมาณการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ระบบการจัดสรรสิทธิการปล่อยก๊าซ รวมถึงศึกษาความคุ้มค่าและประสิทธิภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และต้นทุนในการบริหารจัดการ เมื่อเทียบกับการเก็บภาษีคาร์บอน

(๒.๖) จัดทำระบบ National Registry System สำหรับการจัดตั้งตลาดคาร์บอนของประเทศไทยในอนาคต เพื่อให้มีระบบการรายงานและบันทึกข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(๒.๗) จัดตั้งและพัฒนากองทุนคาร์บอน เพื่อเป็นแหล่งรับซื้อคาร์บอนเครดิตและคาร์บอนออฟเซตในประเทศ ตลอดจนการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง ASEAN Carbon Market ของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(๓) เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดย

(๓.๑) จัดทำแผนที่เพื่อบ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด และจัดลำดับความเสี่ยงพื้นที่เสี่ยง เพื่อกำหนดแนวทางเฝ้าระวัง และแนวทางบรรเทาและป้องกันผลกระทบ ที่ใช้ทั้งมาตรการด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน และมาตรการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่เสี่ยงภัย

(๓.๒) จัดทำแผนจัดการภัยพิบัติที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย รวมทั้งแผนป้องกันระยะยาวควบคู่ไปด้วย

(๓.๓) สร้างเครือข่าย/ระบบเตือนภัยและเฝ้าระวัง รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูลโดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัย และเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติให้ประชาชนทราบ

(๓.๔) ประเมินความเสี่ยงของระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในปัจจุบันต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อเสนอทางเลือกในการลดความเสี่ยงและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงกำหนดให้การวางระบบสาธารณูปโภคและโครงการพื้นฐานในอนาคตต้องสามารถรับมือกับสภาพอากาศรุนแรงและโอกาสเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง

(๔) พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ โดย

(๔.๑) ยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มเสี่ยงในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น และถ่ายทอดความรู้ด้านข้อมูลเสี่ยงภัยและการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานต่างๆ สู่ชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน และเร่งฟื้นฟูพื้นที่เสี่ยงที่ได้รับเสียหาย และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลง รวมทั้งส่งเสริมการจ้างงานเพื่อเพิ่มรายได้ของประชากรกลุ่มเสี่ยง

(๔.๒) กำหนดมาตรการรองรับผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่ชัดเจน ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว

(๔.๓) สนับสนุนกระบวนการวางแผนชุมชนระยะยาว รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๓.๔.๔ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤติภาวะโลกร้อน โดย

(๑) ติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน ทั้งที่เป็นมาตรการฝ่ายเดียวของภาคการค้าหลัก และมาตรการในกรอบทวิภาคี และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันหรือรองรับมาตรการดังกล่าว โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชน

(๒) เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะมาตรการภาษีที่เก็บกักสินค้า ข้างพรมแดน (Border Tax Adjustments : BTAs) ตามบทบัญญัติของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) ซึ่งอาจนำมาใช้ในการเก็บภาษีคาร์บอน ณ จุดผ่านแดน การบังคับซื้อใบอนุญาตปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเก็บภาษีคาร์บอนกับสินค้านำเข้า และการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการฉลากคาร์บอน ฉลากแสดงข้อมูลการใช้น้ำ (Water Footprint) เป็นต้น

(๓) ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งกำหนดมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้า บริการ และอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการเป็นพันธมิตรร่วมทุนกับประเทศที่มีความก้าวหน้าทาง Green Technology

(๔) ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำคาร์บอนฟุตพริ้นต์ โดยสนับสนุนต้นทุนบางส่วนเพื่อให้ผู้ส่งออกรายย่อยได้รับการรับรองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำบัญชีต้นทุนคาร์บอน (Carbon Cost Accounting) ในระดับแหล่งวัตถุดิบ โดยเฉพาะในภาคเกษตรและประมง ตลอดจนพัฒนาระบบตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์

(๕) สร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หรือที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างตลาดรองรับ โดยส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดด้านการค้าการลงทุน ตลอดจนสนับสนุนธุรกิจการค้าคาร์บอนเครดิต

๓.๔.๕ เพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดย

(๑) ศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจของพันธกรณี รวมทั้งติดตามสถานการณ์การเจรจาและทำทีของประเทศต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาข้อตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมและกรอบความตกลงอื่นๆ ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถกำหนดทำทีของประเทศที่เหมาะสม โดยเฉพาะทำทีการเจรจาในเชิงรุก โดยต้องเสริมสร้างความเข้าใจและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ระหว่างภาคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน

(๒) สร้างความพร้อมและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างเทคนิคการเจรจา โดยสร้างทีมผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน รวมทั้งจัดเตรียมบุคลากรรุ่นใหม่ให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

(๓) **พัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียน** เพื่อประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะความร่วมมือในการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการลดก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัว รวมทั้งการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างยั่งยืน อาทิ ด้านทรัพยากรน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนสร้างแนวร่วมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศด้านการค้า การลงทุน และสิ่งแวดล้อม

(๔) **สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรม โดยให้ชุมชนมีการเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน กำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ และสนับสนุนให้เกิดกลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมเมื่อมีการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งพันธกรณีและข้อตกลงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญาสต็อกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน และพิธีสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๓.๔.๖ การควบคุมและลดมลพิษ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

(๑) **ลดปริมาณมลพิษทางอากาศ** โดยเฉพาะปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก โดยส่งเสริมการลงทุนก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนในพื้นที่เมืองใหญ่โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เชื่อมโยงและครอบคลุมพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล เก็บค่าธรรมเนียมนำเข้าพื้นที่ที่การจราจรแออัด กำหนดอายุการใช้งานรถยนต์และรถรับจ้าง และสนับสนุนมาตรการด้านผังเมือง เพื่อลดปัญหาจราจรและมลพิษทางอากาศและเสียง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการป้องกันและการชดเชยผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาท่าอากาศยาน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสะอาดและเชื้อเพลิงสะอาดในกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการใช้กฎหมายในการควบคุมการเผาในพื้นที่โล่งอย่างเคร่งครัด

(๒) **พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย** โดยสนับสนุนการก่อสร้างศูนย์จัดการของเสียอันตรายจากชุมชน เพิ่มความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในการจัดการขยะอันตรายและสารอันตรายให้มากขึ้น ติดตามและเฝ้าระวังไม่ให้มีการลักลอบทิ้งสารอันตราย กากอุตสาหกรรมและขยะติดเชื้อในสิ่งแวดล้อม ป้องกันการลักลอบนำเข้าสารอันตรายมาใช้ในกิจการที่ผิดวัตถุประสงค์ สนับสนุนการจัดทำระบบฐานข้อมูลเอกลักษณ์ของกากอุตสาหกรรมอันตราย (Waste Fingerprint) จากโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ กำหนดให้โรงงานที่มีการใช้สารเคมี หรือมีกากอุตสาหกรรมอันตรายต้องวางหลักประกันเมื่อขออนุญาตหรือขอขยายการประกอบกิจการ แก่ไขกฎระเบียบเกี่ยวกับระบบเอกสารกำกับ การขนส่ง/การรีไซเคิลกากอุตสาหกรรมอันตราย (Manifest System) ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดมาตรการจัดการกากอุตสาหกรรมอันตรายจากโรงงานรีไซเคิลให้เข้มงวดเช่นเดียวกับโรงงานประเภทอื่น ตลอดจนจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการกำจัดกากอุตสาหกรรมอันตราย ที่ไม่ยุ่งยากและประหยัดค่าใช้จ่าย

(๓) **ลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล และการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี** โดยพิจารณาจำกัด หรือยกเลิกการนำเข้าและการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีความเสี่ยงสูง ส่งเสริมการใช้สารทดแทนสารเคมี พัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลสารเคมีของแต่ละหน่วยงานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทั้งบัญชีการนำเข้า การผลิต การดำเนินการกับสารเคมีที่มีอยู่ ตลอดจนการกำจัด และจัดทำระบบข้อมูลที่สามารถติดตามประเมินสถานะของการใช้สารเคมีทางการเกษตรและวัตถุอันตรายถึงระดับหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สื่อสารความเสี่ยงให้ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจเพื่อลดการใช้สารเคมีที่มีอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต รวมทั้งส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยสร้างระบบเฝ้าระวังและติดตาม

ตรวจสอบด้านความปลอดภัยสารเคมีและสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค พัฒนาผลิตภัณฑ์ระบบ GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals) ระบบการจำแนกความอันตราย และระบบการติดฉลาก พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ประชาชนและกลุ่มเสี่ยงที่อาจได้รับอันตรายจากสารเคมีเพื่อให้เกิดการป้องกันตนเองได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างเครือข่ายทางสังคมในการเฝ้าระวังและจัดการสารเคมี

(๔) พัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน ตลอดจนกำหนดมาตรการรักษา เยียวยาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและผู้ได้รับผลกระทบเมื่อมีเหตุอุบัติภัยด้านมลพิษ โดยจัดให้มีกองทุนเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบและสิ่งแวดล้อมโดยระดมทุนจากผู้ผลิตผู้ประกอบการ และโรงงานผู้ก่อมลพิษ รวมทั้งกำหนดการใช้มาตรการทางการคลังที่เหมาะสม สอดคล้องตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

๓.๔.๗ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม มีแนวทางหลัก ดังนี้

(๑) พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิม ภายใต้หลักการคนอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างเกื้อกูล สนับสนุนสิทธิและบทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งด้านทรัพยากรชีวภาพ ป่าชุมชน การจัดการน้ำ การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำโครงการเพื่อสำรวจทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมที่ต่อยอดการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ของท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมระบบการจัดการที่เคารพสิทธิทางปัญญาและปกป้องทรัพยากรของชุมชน

(๒) สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน โดยผลักดันให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม พัฒนากลไกการจัดการร่วมที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อการพัฒนา แก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในทุกขั้นตอน บนพื้นฐานขององค์ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง เปิดเผยโปร่งใส สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และเป็นกลไกการถ่วงดุล ติดตามและตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความตระหนักรู้และความตื่นตัวของสาธารณชนในการดูแลคุ้มครองทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกันและแก้ไขมลพิษทางน้ำ การป้องกันภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งการจัดการขยะและของเสียอันตราย

(๓) ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและบังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อลดความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งจัดทำกฎหมายรองเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลักดัน

การจัดเก็บภาษีที่ดินแบบก้าวหน้าเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน และร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ ปรับปรุงกฎหมายผังเมืองให้ทันสมัยและบังคับใช้อย่างเท่าเทียมและจริงจัง ส่งเสริมบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ ผังเมือง ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด พิจารณาออกกฎระเบียบที่สนับสนุนและจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ ทบสวนหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรแร่ เพิ่มบทลงโทษต่อผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนากระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมตั้งแต่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การคุ้มครองสิทธิชุมชน การพิสูจน์ความเสียหาย และการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ ควรใช้กลไกทางสังคมติดตามตรวจสอบ กำกับดูแลผู้ละเมิดกฎหมายและการดำเนินงานของภาครัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๔) ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรับนโยบายไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรการควบคุมการใช้พื้นที่ตามนโยบายส่งเสริมพืชเศรษฐกิจไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายเขตอนุรักษ์ที่เปราะบางและมีความสำคัญเชิงนิเวศ คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินมูลค่าที่แท้จริงและมูลค่าในอนาคตของทรัพยากรธรรมชาติในการทำหน้าที่ของระบบนิเวศ ปรับปรุงกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินความคุ้มค่าของโครงการลงทุนที่คิดรวมต้นทุนการใช้หรือสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การก่อกมลพิษ และการส่งผลกระทบต่อสุขภาพและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย จัดทำเขตเศรษฐกิจทั่วประเทศ เพื่อประกอบการวางแผนการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

(๕) ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปฏิรูปการบริหารจัดการงบประมาณของประเทศ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และลดการก่อกมลพิษ ตามแนวทางการปฏิรูประบบภาษีเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม (Eco-Tax Reform) ให้เป็นรูปธรรม เช่น การเก็บภาษีการปล่อยมลพิษ การเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมในการใช้สินค้าที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปรับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงและเป็นไปตามกลไกตลาด ใช้มาตรการด้านภาษีเพื่อการจัดการสารเคมี และนำรายได้จากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมดังกล่าวมาสนับสนุนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษ และส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาระบบการประเมิน ทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy Environmental Assessment : SEA) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environment - Health Impact Assessment : E-HIA) และการประเมินความเสี่ยง เช่น ประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพเชิงพื้นที่ด้านสารเคมี เป็นต้น ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับ ดูแล (Monitoring and Enforcement) ให้เป็นไปตามมาตรการหรือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่กำหนด

(๖) การสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้มีการอนุรักษ์ การวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมท้องถิ่นและพืชพื้นบ้าน เพื่อสร้างนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เช่น สมุนไพร เวชภัณฑ์ เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ สนับสนุนการนำกลไกใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในเวทีประชาคมโลก มาปรับใช้เพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม อาทิ กลไกการลดก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่า การอนุรักษ์ การจัดการป่าอย่างยั่งยืน และการเพิ่มพูนปริมาณคาร์บอนในประเทศกำลังพัฒนา (REDD+) การเก็บค่าบริการเชิงนิเวศ (Payment for Eco-system Services : PES) และกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism : CDM) โดยร่วมมือกับภาคีการพัฒนาทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมถึงภาคเอกชน ควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังการรุกรานพื้นที่อนุรักษ์ โดยสนับสนุนบทบาทภาคประชาชนและชุมชน

ส่วนที่ ๓

แนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๑. บทนำ

การบริหารจัดการการพัฒนาประเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำแผนพัฒนาประเทศไปปฏิบัติให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน กระบวนการดังกล่าวได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับทั้งกลไก กระบวนการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้สถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและมีผลต่อการบริหารการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ถึงฉบับที่ ๑๐ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งที่จะเป็นโอกาสและข้อจำกัดของการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงจำเป็นต้องทบทวนการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ สู่การปฏิบัติในทุกมิติ รวมถึงวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการบริหารจัดการแผนฯ นำมาสรุปบทเรียนของการขับเคลื่อนแผนเพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติที่ชัดเจน ภายใต้เงื่อนไขที่ซับซ้อนมากขึ้นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย

๒. การประเมินสถานการณ์ที่ผ่านมา

๒.๑ การทบทวนการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ สู่การปฏิบัติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในแต่ละยุคสมัย นำไปสู่ปรัชญาพื้นฐาน จุดมุ่งหมายหลัก รูปแบบวิธีการและกระบวนการจัดทำแผน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ที่แตกต่างกันออกไป

๒.๑.๑ ระยะที่ ๑ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๔ ภาครัฐเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติ มีมติคณะรัฐมนตรีเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลใช้ในการมอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรมจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนการลงทุนในภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ องค์การพัฒนาระหว่างประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการ **ปัจจัยความสำเร็จ/ปัญหาอุปสรรค** การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ เห็นผลเป็นรูปธรรม เนื่องจากอาศัยมติคณะรัฐมนตรีเป็นข้อสั่งการ ทำให้หน่วยงานนำไปดำเนินการอย่างเคร่งครัด แผนงาน/โครงการต่างๆ มีการจัดสรรงบประมาณหรือเงินสนับสนุนไว้ชัดเจน โดยเฉพาะเงินกู้ระหว่างประเทศ ขณะที่หน่วยปฏิบัติมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนในลักษณะรายโครงการ และบรรจุไว้ในแผนชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการนำไปดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ การดำเนินงานอยู่ภายใต้ภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะช่วง ๑๑ ปีแรก ภาคส่วนต่างๆ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแผนฯ

๒.๑.๒ ระยะที่ ๒ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ - ๗ การบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติ มีแผนระดับรองและแผนพัฒนาระดับพื้นที่มารองรับ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก อาทิ คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน ทำให้หน่วยงานสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการได้ชัดเจน ตอบสนองแผนพัฒนาฯ เป็นรูปธรรมมากขึ้น **ปัจจัยความสำเร็จ/ปัญหาอุปสรรค** การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ - ๗

ปรากฏผลสำเร็จในการผลักดัน ๒ แผนงานหลัก ได้แก่ แผนพัฒนาชนบทในเขตพื้นที่ยากจนและแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ปัจจัยสำคัญเกิดจากการมีคณะกรรมการระดับชาติที่กำกับดูแลโดยตรงและมีระบบติดตามประเมินผลเป็นรูปธรรม รวมถึงมีกระบวนการที่สร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการด้านการวางแผน ข้าราชการทั้งในระดับประเทศ และระดับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ รวมทั้งที่ปรึกษาจากต่างประเทศและภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม การวางแผนด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการบรรเทาปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่ชนบท และการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกยังคงใช้แนวคิดในการวางแผนเป็นรายสาขา ตามหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม

๒.๑.๓ ระยะที่ ๓ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๙ การนำแผนสู่การปฏิบัติดำเนินการโดยกำหนดแนวทางการแปลงแผนงาน โครงการ และมาตรการที่ยึดหลัก พื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม (A-F-P) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนาระดับชุมชน **ปัจจัยความสำเร็จ/ปัญหาอุปสรรค** ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่งผลให้การบริหารจัดการประเทศในช่วงดังกล่าวมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ขณะที่ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ภาคการเมืองเข้มแข็งใช้นโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนการพัฒนา ส่งผลให้หน่วยราชการมุ่งสนองนโยบายรัฐบาลเป็นหลัก

๒.๑.๔ การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ สู่การปฏิบัติ ภาคราชการดำเนินการผ่านแผนการบริหารราชการแผ่นดิน และยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปี ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เป็นกรอบให้ทุกกระทรวงจัดทำแผนงานโครงการ ภายใต้แผนปฏิบัติการกระทรวง ส่วนการพัฒนาระดับพื้นที่ มียุทธศาสตร์การพัฒนาภาค แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แผนระดับท้องถิ่นและชุมชนที่เชื่อมโยงกับนโยบายของกระทรวง นอกจากนี้ มีการจัดทำแผนแม่บทเฉพาะเรื่อง และจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมากำกับกำกับการดำเนินงาน **ปัญหาอุปสรรค**ของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พบว่า มีประเด็นการพัฒนาในแต่ละยุทธศาสตร์ค่อนข้างกว้างและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย แต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญเฉพาะประเด็นที่เชื่อมโยงกับภารกิจของหน่วยงานเท่านั้น ทำให้การถ่ายทอดแผนฯ สู่การปฏิบัติขาดการบูรณาการ ขณะเดียวกัน ระบบการจัดสรรงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาในเชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องการการทำงานร่วมกันของหลายกระทรวง รวมถึงยังไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้จังหวัด/กลุ่มจังหวัดสำหรับการพัฒนาได้อย่างเพียงพอ ประกอบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ และวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศ ได้มีส่วนทำให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ไม่ประสบผล เนื่องจากรัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ รวมถึงเร่งสร้างความปรองดองในสังคมไทย ขณะที่การเปลี่ยนรัฐบาลหลายชุดตลอดช่วงเวลาของแผนฯ ทำให้การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่อง

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๒.๒.๑ การบริหารการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาที่มีข้อจำกัด ทั้งความผันผวนทางการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ และความขัดแย้งในสังคมไทย สะท้อนว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีต่างๆ ในลักษณะ “หุ้นส่วนการพัฒนา” ภายใต้การทำงานอย่างมีบูรณาการ เมื่อพิจารณาบทบาทภาคีการพัฒนา พบว่ามีปัญหาอุปสรรคของแต่ละภาคี ดังนี้

๑) ภาคราชการมีบทบาทชั้นนำสูง การบริหารงานยังเป็นแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ทำให้จำกัดขอบเขตการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน การสั่งการจากบนลงล่างเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ท้องถิ่น/ชุมชน และภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมน้อยในการเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่ ประชาชนเข้าไม่ถึงอำนาจการตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรของส่วนรวม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาในระดับพื้นที่ ทั้งด้านระยะเวลาที่งบประมาณลงสู่พื้นที่ และการเชื่อมโยงระหว่างงบประมาณจากส่วนกลางและระดับจังหวัด

๒) การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นในส่วนภารกิจถ่ายโอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความล่าช้าของการถ่ายโอนบางภารกิจ รวมถึงมีความซ้ำซ้อนในภารกิจการจัดบริการสาธารณะกับหน่วยงานต่างๆ แม้ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการถ่ายโอนภารกิจให้กับ อปท. อย่างเป็นระบบ แต่การดำเนินงานก้าวหน้าช้า ส่วนหนึ่งมาจากบุคลากรที่จะรับการถ่ายโอนขาดความพร้อม มีปัญหาในการปรับตัว ทักษะการทำงาน หรือคุณสมบัติของบุคลากรที่จะโอนย้ายไม่ตรงกับความต้องการของ อปท. ขณะที่การจัดบริการสาธารณะในพื้นที่มีทั้งหน่วยงานจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงกำกับดูแล การควบคุมและการตรวจสอบ รวมทั้งขาดการบูรณาการแผนงานระดับต่างๆ ขณะเดียวกัน อปท.มีฐานรายได้ของตนเองค่อนข้างจำกัด

๓) การบูรณาการแผนชุมชนกับแผนจังหวัดและแผนท้องถิ่นมีน้อย ปัจจุบันแผนชุมชนยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับแผนระดับอื่นๆ ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะแผนจังหวัด แม้ว่าได้มีการจัดสรรงบประมาณให้แก่จังหวัดโดยตรง และจัดทำประชาคมในพื้นที่ เพื่อให้แผนชุมชนและแผนจังหวัดสอดคล้องเชื่อมโยงกัน แต่ในทางปฏิบัติหลายชุมชนประสบปัญหาต่างๆ อาทิ ไม่สามารถเสนอแผนชุมชนได้ทันกับกรอบเวลาการจัดทำแผนจังหวัด หรือแผนชุมชนถูกนำไปรวบรวมโดยขาดการวิเคราะห์ในเชิงความเชื่อมโยง และไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนจังหวัด นอกจากนี้ ชุมชนมีบทบาทน้อยในการติดตามความก้าวหน้าของแผนงาน/โครงการ รวมถึงขาดการติดตามและประเมินผลแผนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

๔) ภาคเอกชนมีบทบาทจำกัด และมีส่วนร่วมพัฒนาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศในลักษณะการพัฒนารายสาขาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ขณะเดียวกัน การทำงานร่วมกับท้องถิ่น/ชุมชน ในลักษณะภาคีการพัฒนา มีน้อย ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะคู่ค้าหรือผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ

๕) สถาบันการศึกษาในส่วนกลางหรือระดับภูมิภาคมีบทบาทในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นน้อย เนื่องจากการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในส่วนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นนำมาถ่ายทอดสู่เยาวชนให้มีความรู้เชิงวิชาการและเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อสังคมไทย ทำให้การมีบทบาทร่วมพัฒนาท้องถิ่นมีน้อย ขณะที่วัตถุประสงค์ของการตั้งสถาบันการศึกษาในระดับพื้นที่/ท้องถิ่นมุ่งให้ความรู้แก่เยาวชนและช่วยเหลือทางวิชาการแก่ชุมชนให้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ทำให้สถาบันการศึกษาระดับท้องถิ่นใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า แต่การใช้ความรู้และงานวิจัยเพื่อการพัฒนาอยู่ในวงแคบ มีความชัดเจนเป็นบางพื้นที่

๒.๒.๒ ปัจจัยที่เป็นความเสี่ยง/ข้อจำกัดต่อการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ต้องคำนึงถึงความเสี่ยง/ข้อจำกัดต่างๆ ที่จะมีผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนฯ ในอนาคต ดังนี้

๑) การนำแผนพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในทางปฏิบัติมีน้อย เพราะภาคการเมืองยึดนโยบายของพรรคเป็นหลัก ขณะที่หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลที่บรรจุไว้ในแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้แผนพัฒนาฯ ได้รับความสำคัญน้อยลง ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐเห็นว่าแผนพัฒนาฯ มีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมทุกประเด็นการพัฒนาและค่อนข้างเป็นนามธรรม แม้จะมีเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ แต่ไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดและหน่วยงานหรือกลไกรับผิดชอบที่ชัดเจน ยากต่อการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

๒) ระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ การประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นช่วงเวลาที่หน่วยราชการได้จัดทำคำของบประมาณประจำปี ๒๕๕๕ รวมถึงหน่วยงานระดับจังหวัดได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดระยะเวลา ๔ ปี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นระยะเวลา ๓ ปีไว้ก่อนแล้ว จึงไม่สามารถนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปบูรณาการได้ทันในปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๓) การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่มีมากขึ้น แต่มีข้อจำกัดด้านการบริหารที่ทำให้การใช้จ่ายไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่มีหลายช่องทาง ได้แก่ งบประมาณกระทรวงต่างๆ ตามแผนงาน/โครงการที่เป็นภารกิจหลัก จังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่ได้รับจัดสรรเพื่อการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด ท้องถิ่นได้รับงบประมาณตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ชุมชนได้รับงบประมาณภายใต้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการอื่นๆ นอกจากนี้ มีงบประมาณที่จัดสรรภายใต้โครงการต่างๆ ตามนโยบายรัฐบาล จึงทำให้มีงบประมาณกระจายอยู่ในพื้นที่มาก จำเป็นต้องมีวิธีการจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

๔) กลไกการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศขาดการกำกับดูแลในภาพรวม ในระยะที่ผ่านมา ภาครัฐเป็นกลไกหลักที่ขับเคลื่อนแผนใน ๒ รูปแบบ ได้แก่ การผลักดันแผนสู่ภารกิจปกติของกระทรวง และการกำหนดประเด็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องที่มีกลไกกำกับกับการดำเนินงานเป็นการเฉพาะ อาทิ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติแต่ขาดกลไกประสานการดำเนินงานในภาพรวม ที่จะเชื่อมโยงนโยบาย แนวปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

๒.๒.๓ ปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ จากการพิจารณาจุดแข็ง/โอกาสด้านการบริหารจัดการที่ประเทศมีอยู่ประกอบด้วย

๑) เครื่องมือและวิธีการใหม่ๆ ด้านการกระจายอำนาจเสริมให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นมีความสำคัญมากขึ้น สามารถสนับสนุนการพัฒนาในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ในระยะ ๓ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการปรับโครงสร้าง กลไก และหลักเกณฑ์การจัดสรรทรัพยากรภาครัฐให้กระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนเพิ่มขึ้น อาทิ ปรับปรุง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙)

มีผลต่อการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนงาน - คน - เงินให้ท้องถิ่นและสร้างความชัดเจนในเรื่องบทบาทของ กระทรวง กรม จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการภารกิจของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัดมากขึ้น นอกจากนี้ การมี พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้จังหวัด/กลุ่มจังหวัดยื่นคำขอจัดตั้งงบประมาณได้ และให้ถือว่าจังหวัด/กลุ่มจังหวัดเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ทำให้จังหวัดสามารถตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาตามแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้โดยตรง

๒) ภาคชุมชนและภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีโอกาสเพิ่มขึ้นในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการประเทศ ประชาชนในวงกว้างตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเองและชุมชนมากขึ้น และมีช่องทางในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคีพัฒนาอื่นๆ อาทิ การมีส่วนร่วมในสภาองค์กรชุมชนที่ให้สิทธิผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น การเข้าร่วมเป็นผู้แทนในคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด (ก.ธ.จ.) ทำหน้าที่สอดส่องและเสนอแนะการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัด ตลอดจนร่วมเป็นผู้แทนในเครือข่ายที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน เพื่อมีส่วนร่วมในการตรวจราชการระดับพื้นที่กับผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวง โดยเฉพาะการตรวจติดตามนโยบายรัฐบาลที่สำคัญ เป็นช่องทางให้ประชาชนทุกระดับทั่วประเทศเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้มากขึ้น

๓) ภาคธุรกิจเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีแนวคิดการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมและทำธุรกิจเพื่อสังคมมากขึ้น ภาคเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาภาคการผลิต การท่องเที่ยว การส่งเสริมธุรกิจชุมชน และการต่อต้านการทุจริตประพฤติดมิชอบ โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์และมีกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ อาทิ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

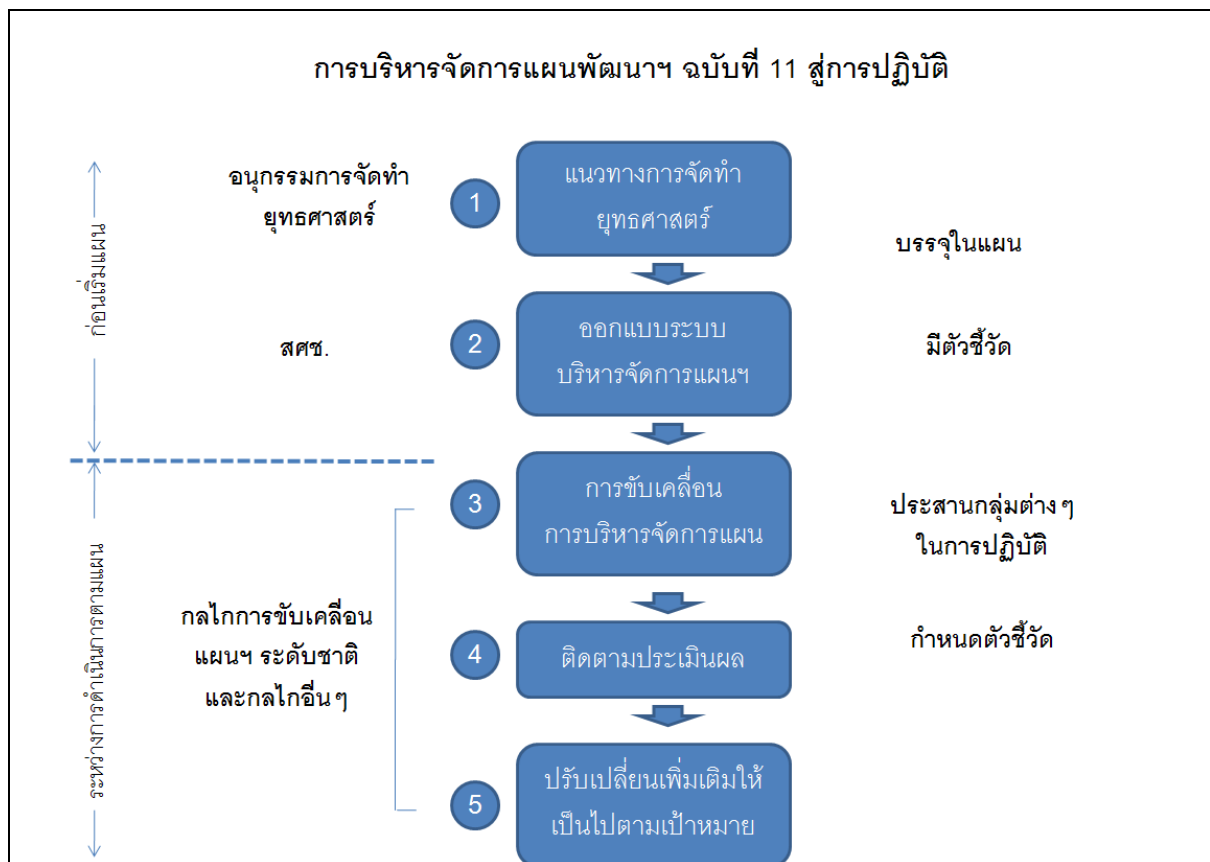
๔) ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโดยรวมและในระดับพื้นที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในกระบวนการขับเคลื่อนแผนในส่วนการเชื่อมโยงความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ให้สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ประเทศไทยเป็นภาคีกับประเทศต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติในระยะที่ผ่านมา มีข้อจำกัด โดยเฉพาะการบูรณาการแผนงาน แผนเงิน แผนคนที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และบทบาทการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนของภาคีต่างๆ อยู่ในวงจำกัด ขณะที่ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงหลายประการที่เป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัด จำเป็นต้องบริหารการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงเพื่อให้สามารถแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจในสาระสำคัญของแผน การบูรณาการแผนพัฒนาระดับต่างๆ จากแผนพัฒนาประเทศสู่แผนพัฒนาระดับพื้นที่และยุทธศาสตร์งบประมาณของประเทศ เพื่อให้เกิดการประสานการพัฒนาและกระจายผลประโยชน์ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง และให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนกับทุกภาคีให้กว้างขวาง

๓. หลักการและวัตถุประสงค์การบริหารจัดการแผนฯ สู่การปฏิบัติ

การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมไทยเกิดปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบในวงกว้าง จำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมเปลี่ยนแปลงและสร้างสังคมที่มีความสุข มีความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันภายใต้วิสัยทัศน์ของแผน ด้วยการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นระบบและเป็นขั้นเป็นตอนตามหลักของ P-D-C-A กล่าวคือ **Plan** ต้องจัดทำแนวทางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทาง ต้องจัดทำระบบการบริหารจัดการ อาทิ กระบวนการ วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ในการนำทางและกำกับการบริหารจัดการแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ **Do** ทุกภาคส่วนมีการปฏิบัติงานภายใต้ระบบที่ออกแบบไว้อย่างจริงจังและเต็มประสิทธิภาพ **Check** ดำเนินการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลที่สะท้อนผลกระทบและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น และ **Act** การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการดำเนินงานให้การขับเคลื่อนแผนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ดังนั้น ความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของแผน และระบบการบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติ การรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงภารกิจและความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมต่อการพัฒนาประเทศภายใต้ทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ ดังนี้

๓.๑.๑ ให้สังคมไทยยอมรับและใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศ ขณะที่ภาคีการพัฒนาเข้าใจบทบาทของตนเองในการร่วมพัฒนาอย่างชัดเจน

๓.๑.๓ ใช้ปัจจัยด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกส่วนของระบบเศรษฐกิจและสังคม และในทุกพื้นที่ ทั้งถิ่น และชุมชน

๓.๑.๔ ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และ
สื่อมวลชนอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

๓.๒ วัตถุประสงค์

๓.๒.๑ เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติสามารถสนองความต้องการของคนไทยทั้งประเทศ

๓.๒.๒ เพื่อเสริมสร้างบทบาททุกภาคีให้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ เกิดความร่วมมือ และดำเนินการแบบบูรณาการ

๓.๒.๓ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติในทุกระดับอย่างมีสัมฤทธิ์ผล

๓.๒.๔ เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ภาพรวมของประเทศลงสู่ระดับภูมิภาค พื้นที่ และชุมชน

๔. แนวทางการขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติ

๔.๑ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนใช้หลักเข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา ในการร่วมผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติ โดย สศช. จะต้องสร้างความเข้าใจกับทุกภาคีถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ บทบาทของแต่ละภาคีที่มีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ซึ่งต้องเข้าใจสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง เข้าใจประชาชนแต่ละพื้นที่ และเข้าถึงความต้องการของประชาชน นำไปสู่การส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะภาคีในระดับพื้นที่ ผ่านกระบวนการและเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

๔.๑.๑ จัดทำกรอบแนวทางการผลักดันการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เผยแพร่ให้ภาคีการพัฒนารับรู้ เกิดความร่วมมือในการนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ฉบับประชาชน ที่เข้าใจง่าย และคู่มือการประสานแผนแต่ละระดับที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปปรับใช้ ให้เกิดบูรณาการการทำงานร่วมกัน รวมทั้งจัดทำเอกสารรวบรวมวิธีการขับเคลื่อนแผนและกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ หรือกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จโดยการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคีต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ภาคีการพัฒนานำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

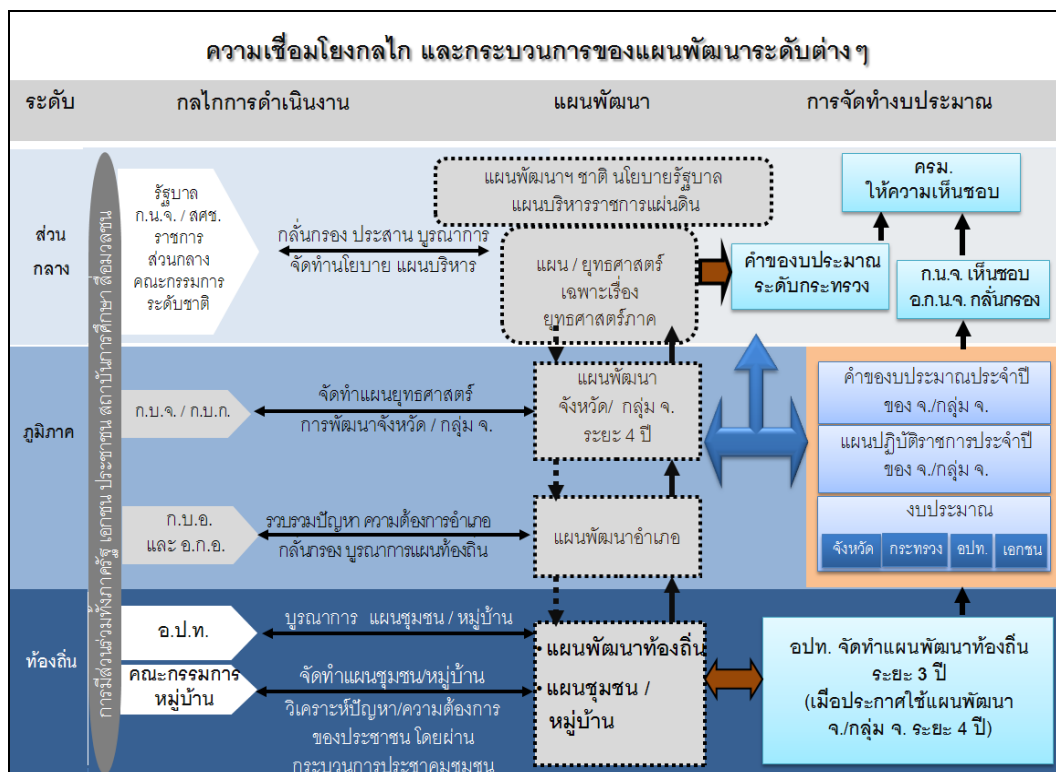
๔.๑.๒ จัดทำแผนปฏิบัติการเผยแพร่และสื่อสารการพัฒนาให้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยใช้หลักการตลาดในการสร้างความตระหนักและยอมรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นเครื่องมือหลักของการพัฒนาในทุกระดับ นำไปปรับใช้ให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง โดยสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพผ่านบุคคล สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและท้องถิ่น กิจกรรม และสื่อสมัยใหม่ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายให้ข้อมูลข่าวสารกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากร สศช. ให้สามารถทำหน้าที่สื่อสารและถ่ายทอดสาระหลักของแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๓ ผลักดันให้ภาคการเมืองยอมรับและสนับสนุนนโยบายให้นำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยนำมาประกอบการจัดทำนโยบายพรรคและนโยบายรัฐบาล

๔.๑.๔ จัดเวทีและกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติการร่วมกันโดยใช้ความรู้ ความเข้าใจทั้งด้าน การพัฒนา ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ความเข้าใจซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง และการทำงานแบบเครือข่าย เป็นวิธีการผลักดันการพัฒนาในแต่ละระดับและพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสาร สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ข้อจำกัด ศักยภาพของพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง เกิดการประสานประโยชน์การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ นำมาซึ่งความต่อเนื่องของการพัฒนาและก่อให้เกิดความสำเร็จสูงสุด

๔.๒ ขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ ทั้งการพัฒนาในประเด็นสำคัญ (Agenda Base) และการ พัฒนาที่เน้นพื้นที่ (Area Base) เป็นหลัก และใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ โดย สศช. ร่วมกับภาคีต่างๆ จัดทำแผนระดับรองที่เป็นแผนบูรณาการงาน พัฒนาในหลายมิติภายใต้ยุทธศาสตร์แผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ ครอบคลุมสาระและบทบาทภาคีการพัฒนาที่ กว้างขวาง และมีแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนทั้งแผนงาน โครงการ งบประมาณดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ หลัก ผู้มีส่วนร่วม กระบวนการทำงาน และระยะเวลา เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติได้อย่าง จริงจัง และต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารโครงการเพื่อให้สามารถทำงานได้ต่อเนื่องและ รวดเร็ว รวมทั้งนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในแผนงานและโครงการเหล่านี้ เพื่อความมั่นคง และยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ

๔.๓ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ นโยบายรัฐบาล แผนการบริหาร ราชการแผ่นดิน และแผนระดับอื่นๆ โดยมีคนและชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม ของภาคีการพัฒนาทุกฝ่ายในการเชื่อมโยงเป้าหมายหลักของแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่เป้าหมายและวิธี ปฏิบัติของแผนแต่ละระดับ รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบต่อการบรรลุเป้าหมายหลักของแต่ละภาคี และใช้ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ ลงสู่พื้นที่ โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชน ดังนี้

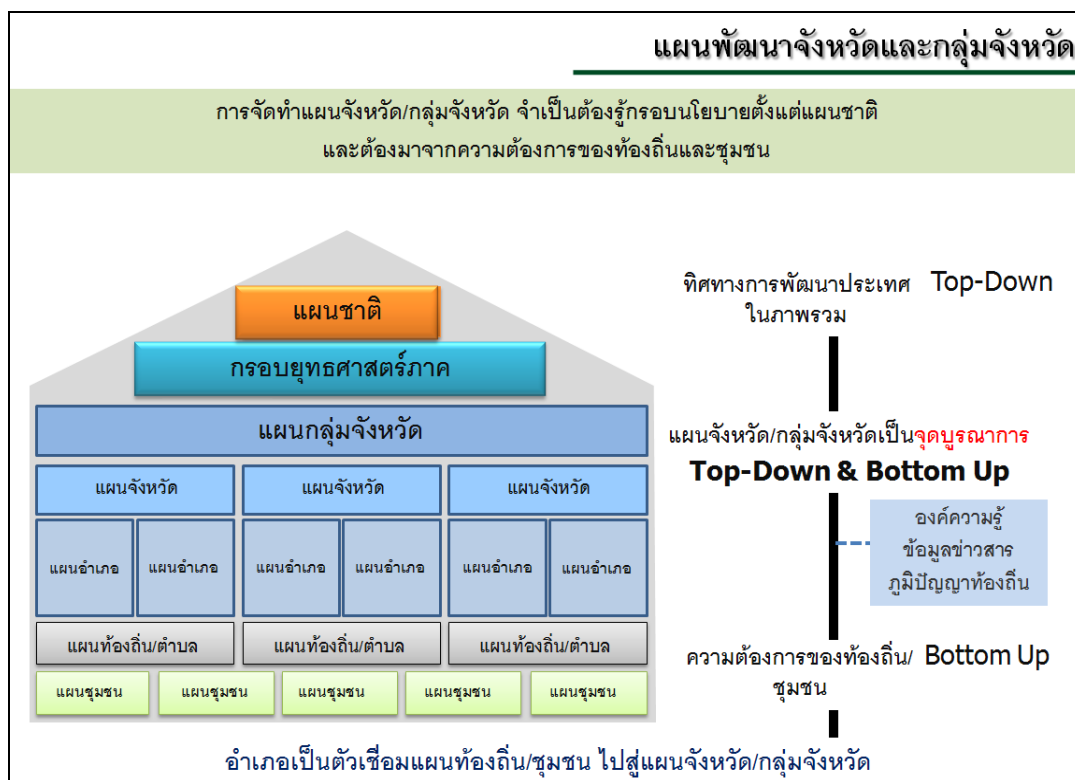
๔.๓.๑ การบูรณาการในระดับนโยบาย คณะรัฐมนตรีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีสาระสำคัญบนพื้นฐานหลักการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดให้สอดคล้องกันทั้งประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงาน พร้อมทั้งประมาณการงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ที่จะต้องใช้ ระยะเวลา ดำเนินการ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้กระทรวง/กรมใช้เป็นกรอบการจัดทำแผนปฏิบัติราชการ ๕ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี เป็นการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับภารกิจหลักของหน่วยงานต่างๆ อย่างบูรณาการที่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักและหน่วยงานร่วมดำเนินการในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจน

๔.๓.๒ การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดย

๑) การจัดทำกรอบงบประมาณภาพรวมของประเทศ สำนักงบประมาณร่วมกับหน่วยงานกลางจัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณระยะปานกลาง ๕ ปี การจัดสรรงบประมาณประจำปี และแนวทางการจัดทำแผนงาน/โครงการ ที่เป็นระบบครบวงจร ทั้งการวางแผน ดำเนินการติดตามประเมินผล และนำมาปรับปรุงแผนต่างๆ โดยยึดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นกรอบหลัก จัดทำเครื่องมือ อาทิ รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศทั้งในระดับภาพรวม ระดับพื้นที่ และแผนงานโครงการที่สำคัญ เพื่อแสดงความก้าวหน้าของแผนงาน/โครงการพัฒนาและประเด็นที่ต้องเร่งรัดดำเนินงานต่อไป สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุมัติงบประมาณทั้งในขั้นตอนการเสนอคณะรัฐมนตรีและการอภิปรายของคณะกรรมการการก่อนนำเสนอที่ประชุมรัฐสภาเพื่อลงมติอนุมัติต่อไป

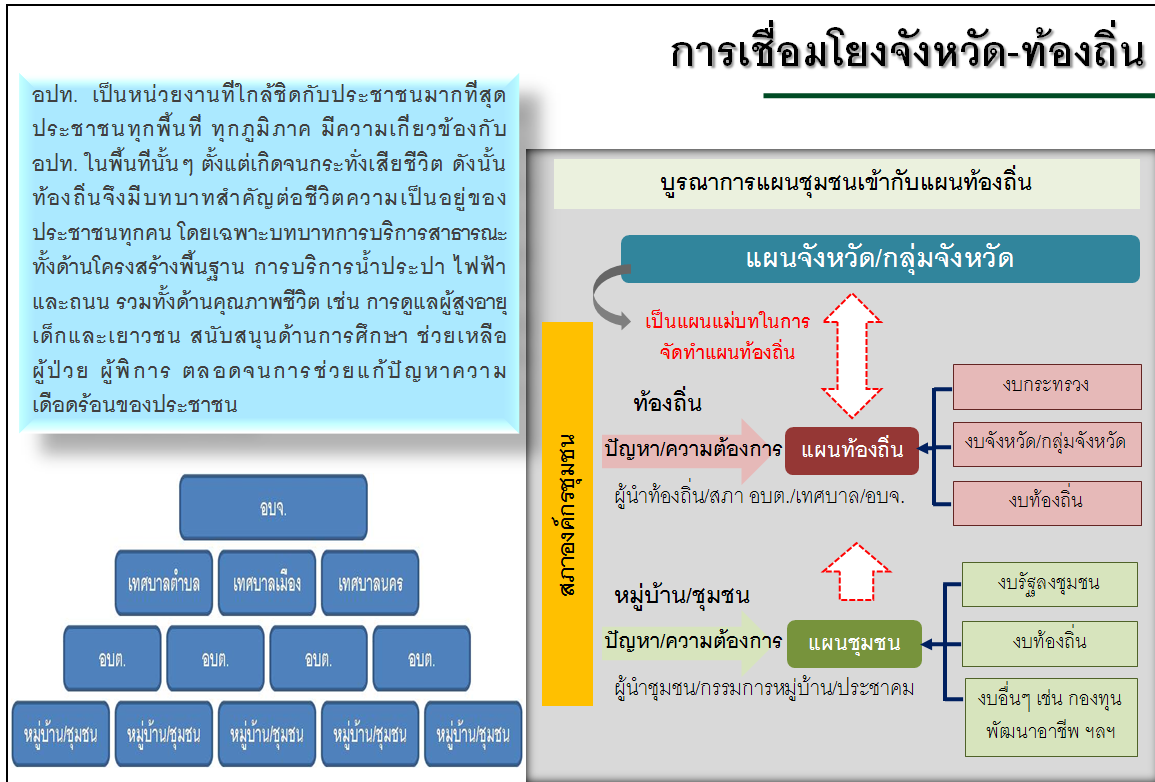
๒) การจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ สำนักงบประมาณและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นกรอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างกระบวนการที่ทำให้ทุกกระทรวง จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ กับระบบงบประมาณของประเทศ ทั้งการจัดสรรงบประมาณแบบรายกระทรวง กลุ่มภารกิจ และการจัดสรรตามมิติพื้นที่ รวมทั้งกำหนดแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้แต่ละกระทรวงและพื้นที่สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาฯ ได้อย่างครอบคลุมและคล่องตัว ในการจัดทำคำของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ และการบริหารงบประมาณระดับพื้นที่ ควรกำหนดให้มีผู้แทนภาคีการพัฒนาทั้งภาคเอกชน และประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสมเข้าร่วมในกลไกและกระบวนการงบประมาณตั้งแต่การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง

๔.๓.๓ การบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติในระดับนโยบาย หน่วยงานกลางทั้งสำนักงบประมาณ ก.พ.ร. และ สศช. ต้องบูรณาการการดำเนินงานให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เชื่อมโยงและสอดคล้องประสานกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ และแผนบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้หน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปแปลงสู่แผนปฏิบัติการได้ชัดเจน ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม และสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

๔.๓.๓ การแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของกระทรวงและกรม โดยนำแผนงานการพัฒนาประเด็นสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ อาทิ การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาการศึกษา และผลกระทบจากโลกร้อน เป็นกรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์กระทรวงที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน สำหรับของงบประมาณสนับสนุนในระยะเวลา ๔ ปี และแปลงสู่แผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมถึงการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

๔.๓.๔ การบูรณาการในระดับพื้นที่ สร้างเวทีสาธารณะ สำหรับทุกภาคส่วนเข้าร่วมได้อย่างเท่าเทียมกันเป็นการเชื่อมโยงแผนในแต่ละระดับอย่างบูรณาการ ใช้แผนพัฒนาภาคที่แปลงจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ลงสู่ระดับพื้นที่ เป็นกรอบในการจัดทำแผนจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงในลักษณะบนลงล่างทั้งวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาภาค นำไปสู่การกำหนดแผนงาน /โครงการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความชัดเจน เป็นเหตุเป็นผล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ขณะเดียวกันแผนจังหวัด/กลุ่มจังหวัดจะต้องบูรณาการในลักษณะล่างขึ้นบน โดยนำแผนท้องถิ่น/ชุมชน มาบูรณาการไว้ในแผนจังหวัด/กลุ่มจังหวัดด้วย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชนที่นำข้อมูลของชุมชนมาสะท้อนปัญหาด้านต่างๆ แล้วประมวลเป็นความต้องการเพื่อจัดทำงบประมาณให้สอดคล้องกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

๔.๓.๕ การบูรณาการแผนร่วมกับภาคเอกชน ภาคเอกชนนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์ของภาคเอกชนที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุนภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่จะทำให้เศรษฐกิจทั้งในภาพรวมและระดับพื้นที่ก้าวหน้า เป็นการผลักดันให้ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศร่วมกับภาคีการพัฒนาอื่นๆ

๔.๔ จัดลำดับความสำคัญของประเด็นการพัฒนาที่จะขับเคลื่อนให้สำเร็จในระยะ ๕ ปีของแผนฯ เสนอต่อสาธารณะอย่างชัดเจน โดยมีประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญสูง นำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน และแนวทางการร่วมดำเนินงานกับภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๔.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในสังคมให้ดีขึ้น เกิดเป็นสังคมสงบสุข โดยให้ความสำคัญกับสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศ ด้วยการผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวาง การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน เกษตรกรเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกัน ภาคการเกษตรมั่นคงทั้งการเป็นแหล่งอาหารและพลังงาน เสริมสร้างวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เข้มแข็งและเป็นแหล่งจ้างงานที่มีคุณภาพสร้างรายได้ให้ประชาชนทั่วประเทศ จัดบริการทางสังคมตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ พัฒนาศักยภาพแรงงานให้สามารถยืนหยัดได้ และปฏิรูปการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ใหม่อย่างเป็นธรรม ให้คนไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกันและมีศักดิ์ศรี และปรับปรุงการบริหารจัดการของภาครัฐให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเร่งการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน เร่งรัดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนากับภาคีต่างๆ ในสังคม และการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติทั้งในการพัฒนาและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและความมั่นคงของประเทศ

๔.๔.๒ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพคนไทยตลอดช่วงชีวิต พัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย พัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างให้คนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันของสังคมและองค์กรธุรกิจให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น

๔.๔.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เศรษฐกิจไทยสามารถรองรับกับวิกฤติในอนาคตและสามารถแข่งขันได้ภายใต้กระแสเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยปรับระบบการผลิตของภาคอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต ส่งเสริมภาคบริการที่มีศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศและเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ส่งเสริมการทำการเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศตามแนวคิดของการทำเกษตรแบบยั่งยืน พัฒนากลุ่มสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างสินค้าและบริการใหม่ๆ ให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาพร้อมทั้งผลักดันให้มีการนำงานวิจัยไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ ทั้งเชิงพาณิชย์และชุมชน และสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภคสู่สังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

๔.๕ เพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนแผนฯ ทั้งกลไกระดับชาติ และกลไกอื่นๆ ให้ร่วมผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ เกิดความต่อเนื่องและประสานการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มากขึ้น

๔.๕.๑ สศช. ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ ประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนระดับต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและพื้นที่ ให้สามารถผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

๔.๕.๒ เชื่อมโยงคณะกรรมการระดับชาติที่มีอยู่ให้นำยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มาเป็นกรอบการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยเชื่อมโยงทั้งสาระ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และให้คณะกรรมการระดับชาติรับผิดชอบเป้าหมายและตัวชี้วัดร่วมกัน อาทิ คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการโลจิสติกส์ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรม และคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว ฯลฯ

๔.๕.๓ ปรับปรุงกลไกที่มีอยู่ในภาครัฐและเอกชนให้เข้มแข็งและมีพลัง ในการผลักดันแนวทางการพัฒนาในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในทุกระดับ โดยนำหลักการตลาดและเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

๔.๕.๔ กำหนดให้กลไกระดับจังหวัดเป็นจุดเชื่อมโยงการขับเคลื่อนการพัฒนาระดับประเทศและพื้นที่ จากการที่จังหวัดมีหน้าที่ตามกฎหมายในการทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ซึ่งต้องเชื่อมโยงกระบวนการและสาระของแผนทั้งในลักษณะจากบนลงล่าง ได้แก่ แผนพัฒนาประเทศ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการของกระทรวง และจากล่างขึ้นบน ได้แก่ แผนท้องถิ่น แผนชุมชน แผนภาคเอกชน โดยแปลงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดตลอดจนประเด็นการพัฒนาสำคัญสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และมีกระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในพื้นที่

๔.๕.๕ ประสานและผลักดันให้กลไกนอกภาครัฐมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มากขึ้น โดยสร้างความร่วมมือจากภาคีพัฒนาต่างๆ ให้แปลงแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติภายใต้กลไกที่มีอยู่ อาทิ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สันนิบาตสหกรณ์ สมาคมวิชาชีพ รวมถึงองค์กรอิสระต่างๆ

๔.๕.๖ ใช้ระบบงานวิจัยเป็นเครื่องมือพัฒนาท้องถิ่นชุมชน โดยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานส่งเสริมการวิจัย อาทิ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) ร่วมกับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัย ที่จะนำกระบวนการวิจัยและพัฒนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ เกิดเป็นความรู้ที่นำมาต่อยอดหรือผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่นำมาพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นกลไกหลักในการพัฒนาพื้นที่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๔.๖ เสริมสร้างบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคีต่างๆ สามารถผลักดันและดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างเหมาะสม โดย

๔.๖.๑ พัฒนาศักยภาพประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา สามารถรักษาและใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองอย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นพลเมืองดีของสังคมที่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ให้สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตสาธารณะและความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกระบบการศึกษาที่สร้างประชาชนไทยให้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและสังคมสงบสันติ

๔.๖.๒ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนกับภาคีการพัฒนาต่างๆ โดย

๑) พัฒนาความรู้และการจัดการความเสี่ยงให้ชุมชน ผ่านผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้าน เสริมด้วยความรู้จากภายนอกผ่านเครือข่ายการวิจัยในพื้นที่นำความรู้และกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์ที่ใช้หลักเหตุและผลมาพัฒนาชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กว้างขวางในทุกระดับจากชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เกิดความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการความเสี่ยงต่างๆ เช่น การจัดทำแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น การแก้ปัญหาเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ และป้องกันความเสี่ยงด้วยการให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

๒) ส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของชุมชนอย่างกว้างขวาง สามารถทำแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น และขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง

๓) ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยเสริมสร้างบทบาทภาคประชาชนในการสะท้อนความต้องการของชุมชน สร้างความพร้อมในการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามความก้าวหน้าและตรวจสอบการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งนำสิ่งที่ชุมชนริเริ่มสร้างสรรค์เข้าสู่ระบบการพัฒนาของท้องถิ่น

๔.๖.๓ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ สามารถดำเนินงานตามภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

๑) พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แข็งแกร่ง มีการบริหารจัดการที่คล่องตัว ยืดหยุ่น ลดขั้นตอน และกำหนดกฎระเบียบที่เอื้อให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและราบรื่น สามารถพึ่งตนเองได้เต็มที่ ขณะเดียวกันภาคราชการส่วนกลางทำหน้าที่กำกับดูแลให้ท้องถิ่นบริหารจัดการตนเองได้เต็มศักยภาพ สามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ในการพัฒนาท้องถิ่น

๒) ถ่ายโอนภารกิจและบุคลากรจากส่วนกลางและภูมิภาคไปสู่ท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและสร้างความชัดเจนในบทบาทภารกิจที่ท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ โดยเร่งออกแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมถึงเร่งออกพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. เพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๓) เพิ่มขีดความสามารถให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่

(๓.๑) ด้านการบริหารจัดการ โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับภาคประชาสังคมอย่างใกล้ชิด และผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางตรงในการบริหารงานท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการออกกฎหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ และรับรองสิทธิของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างท้องถิ่นเพื่อให้มีขนาดของการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งให้ท้องถิ่นที่มีศักยภาพ ความพร้อมและความต้องการได้มีโอกาสพัฒนาเป็นท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เพื่อให้สามารถพัฒนาท้องถิ่นตอบสนองความเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

(๓.๒) ด้านการเงินการคลังท้องถิ่น โดยเร่งผลักดันการออกกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และกฎหมายรายได้ท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อขยายฐานรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการออกแบบระบบบริหารจัดการเก็บและจัดทำฐานข้อมูลผู้เสียภาษีตลอดจนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บภาษีท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่ท้องถิ่นให้มีเสถียรภาพคาดการณ์ได้ และไม่ถูกแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติในระหว่างการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถวางแผนการจัดบริการสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง

(3.3) ด้านการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันและการสร้างธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น โดยเร่งพัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ อย่างจริงจัง พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานด้านการตรวจสอบที่ชัดเจนทั้งในด้านเทคนิคปฏิบัติการ การเงินการบัญชี และมาตรฐานด้านการให้บริการสาธารณะ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับบริการสาธารณะที่ดีมีคุณภาพ

๔.๖.๔ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในระดับจังหวัด เน้นบทบาทการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยนำองค์ความรู้จากการวิจัยต่างๆ มาประยุกต์ใช้ และเป็นแกนประสานภาคส่วนอื่นๆ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างครบวงจร

๔.๖.๕ ส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเสริมสร้างสังคมที่ดี ยึดหลักบรรษัทภิบาล เชื่อมโยงเป้าหมายทางธุรกิจกับการพัฒนาประเทศ ทำงานเชิงรุก และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคมและการทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยปรับแนวคิดภาคเอกชนให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาได้อย่างเป็นพันธมิตร และสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มธุรกิจต่างๆ เป็นพลังสร้างโครงการเพื่อสังคมร่วมกัน

๔.๖.๖ ส่งเสริมให้สื่อพัฒนาบทบาทการเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงสร้างสรรค์ เป็นสื่อสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ความเป็นกลาง นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง และสะท้อนความต้องการของประชาชน

๔.๖.๗ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมองค์กรพัฒนาเอกชนในการทำงานร่วมกับหน่วยงานส่วนภูมิภาค/ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมอย่างเข้มแข็ง เป็นพลังร่วมที่มีความยืดหยุ่นและดำเนินงานได้รวดเร็ว

๔.๖.๘ ปรับบทบาทภาครัฐทั้งทัศนคติและวิธีการดำเนินงาน โดยรัฐบาลและหน่วยงานกลางทำหน้าที่ดูแลในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ภาพรวมของประเทศ กระทรวงมีบทบาทในการประสานแผนงาน แผนเงิน และแผนคน รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ส่วนราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น สามารถผลักดันแผนสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาคต้องมีความเข้าใจในแผนพัฒนาฯ เป็นอย่างดีและสามารถบริหารจัดการให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ เป็นไปได้ควบคู่กับภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายการเมืองหรือหน่วยงานส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทประสานนโยบาย/ยุทธศาสตร์ สนับสนุนความรู้ ประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ เกิดเป็นเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกัน สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานของทุกภาคให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัดให้บรรลุผล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติการในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๔.๖.๙ เสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา อาทิ ส่งเสริมความร่วมมือด้านวิชาการ และการจัดเวทีระหว่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของประเทศต่างๆ

๔.๗ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งการปรับกฎหมาย กฎระเบียบในทุกระดับ กลไกการประสานระดับพื้นที่ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และการพัฒนาฐานข้อมูลตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงระดับประเทศ โดย

๔.๗.๑ ปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ให้ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อน ความไม่เป็นธรรม และข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา โดยใช้กลไกและเครื่องมือที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งแผนนิติบัญญัติแห่งชาติและคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย

๔.๗.๒ เปิดพื้นที่สาธารณะให้ทุกภาคี ใช้ประโยชน์ในการจัดเวทีสานเสวนา ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศ

๔.๗.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาของแต่ละพื้นที่หรือจังหวัดที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๗.๔ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เลื่อนไหลระหว่างภาคีการพัฒนา สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันได้อย่างถูกต้อง

๔.๘ การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๔.๘.๑ ให้ความสำคัญกับการติดตามความก้าวหน้า การประเมินผลสำเร็จและผลกระทบของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตามประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์ และผลการพัฒนาในภาพรวม ในปีแรกของแผนจะติดตามความก้าวหน้าของกระบวนการผลักดันแผนสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พร้อมทั้งพัฒนาตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการพัฒนาอย่างชัดเจน ปีที่ ๒ ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามประเด็นการพัฒนามีลำดับความสำคัญสูง ปีที่ ๓ และปีที่ ๔ จะติดตามความก้าวหน้าพร้อมทั้งประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามประเด็นการพัฒนาและในภาพรวมของแผน และจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีเป็นรายปี เพื่อมีมติให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการต่อไป

๔.๘.๒ กลไกการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๑) การติดตามประเมินผลการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติในภาพรวม โดย สศช. ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางการติดตามความก้าวหน้าการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ ประสานการติดตามประเมินผลกับคณะกรรมการระดับชาติชุดต่างๆ ดำเนินการการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาในภาพรวม และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีทุกสิ้นปี

๒) การติดตามประเมินผลการพัฒนาระดับพื้นที่ ดำเนินการโดยคณะกรรมการนโยบายบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.จ.) คณะกรรมการกำกับการปฏิบัติราชการในภูมิภาค (ก.ก.ภ.) และปรับระบบการตรวจราชการ ให้เป็นเครื่องมือในการกำกับและติดตามประเมินผลการแปลงแผนสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดตั้งกลไกกลางที่ประกอบด้วยผู้ตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ มีอำนาจในการตรวจสอบ ตั้งแต่ความถูกต้องของแผน การมีส่วนร่วมของภาคี การใช้งบประมาณ และอาจมีอำนาจในการนำงบประมาณคืนหากทำงานไม่ได้ตามเป้าหมาย

๓) เสริมสร้างกลไกการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือตรวจสอบโครงการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดทำข้อมูลที่น่าสนใจประกอบตรวจสอบได้อย่างถูกต้องชัดเจน